

EUROBAROMETRE 63.4

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KAMUOYU

BAHAR 2005

ULUSAL RAPOR

TÜRKİYE

Bu araştırma Basın ve İletişim Direktörlüğü tarafından ısmarlanmış ve koordine edilmiştir.

Bu rapor Avrupa Komisyonu'nun Türkiye temsilciliği tarafından hazırlanmıştır.

Bu doküman Avrupa Komisyonu'nun görüşlerini yansıtmaz.

Tüm yorum ve görüşler raporu hazırlayan yazara aittir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	3
I. Ana Sonuçlar	6
II. Türkiye Kamuoyunu Şekillendiren Belli Başlı Şartlar ve Çevre	15
III. AB Hakkında Bilgi Düzeyi, Bilgi Kaynakları ve Medya Etkisi	24
IV. AB'nin Algılanışı ve AB Üyeliğine Bakış	32
V. AB'nin Geleceği	40
VI. Avrupa Anayasası'na Bakış	46
VII. Genel Olarak Genişleme Sürecine ve Özel Olarak da Türkiye'nin Üyeliğine Bakış	50
VIII. Dış Politika ve Savunma	59
IX. Sonuç	65
EK	
Araştırmada kullanılan soruformu	68

Giriş

Bu rapor Türkiye kamuoyunun Avrupa Birliği (AB) kurumlarına, bunların işleyişine ve izlenilen politikalara bakışını, bu konulardaki bilgi düzeyini, AB'nin ve onunla ilişki içerisindeki Türkiye'nin geleceği hakkındaki görüşlerini üye 25 ve üye adayları diğer ülkeler ile karşılaştırmalı olarak vermeyi amaçlamaktadır. Eurobarometre araştırmalarında her zaman yapılmakta olduğu gibi bu kez yürütülen araştırmada da gündemi meşgul eden bazı konularda derinlemesine birkaç soru sorulmuştur. Bu konular özellikle AB'nin yeni onay sürecinden geçen anayasası hakkında kamuoylarının görüşlerini anlamaya yöneliktir. Bu bağlamda genişleme sürecinin geleceğine yönelik olarak da bu süreç içerisinde yer alan Türkiye ve diğer ülkelere AB kamuoylarının bakışları da irdelenmiştir. Rapor bu sonuçları da karşılaştırmalı olarak sunacaktır.

Türkiye araştırmasında kullanılan 1005 görüşme 12 Mayıs-5 Haziran 2005 tarihleri arasında kişilerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki raporda bu araştırmanın sonuçlarından "Bahar 2005" sonuçları olarak bahsedeceğiz. Buradaki kimi soruların geçmişte yürütülmüş Eurobarometre araştırmalarıyla karşılaştırarak zaman içindeki gelişmelerini izlemek mümkündür. Bu gibi sorularda hem zaman içerisinde Türkiye özelindeki gelişmeler ortaya konulacak hem de araştırmada yer almış diğer ülkelerdeki gelişmelerle karşılaştırma yapılacaktır.

Araştırmada kullanılan soruformu ekte verilmiştir.

Türkiye Örnekleminin Temel Özellikleri

12 Mayıs-5 Haziran 2005 içerisinde toplam 1005 kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de örneklem seçimi metropoliten ve kır-kent ayrımını iyi temsil etme yeteneğine sahip olunacak şekilde yapılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 1a'dan da görüldüğü üzere AB'ne üye ülkelerde biraz daha fazla kadın ile görüşülmüş iken Türkiye örnekleminde erkek oranı biraz daha fazladır. Türkiye örnekleminin %65'i evli iken AB üyelerinde bu ancak %49'dur. AB üye ülkelerinde boşanmışların oranı %5 iken Türkiye'de bu oran %1'in altındadır. Benzer şekilde AB üye ülkelerinde dulların oranı (%9) Türkiye'dekinden (%4) fazladır.

Tablo 1a Örneklemin Demografik Özellikleri

	Evli	Tekrar evlenmiş	Bekar, şu anda partneriyle yaşıyor	Bekar, hiç bir partnerle birlikte yaşamamış	Bekar, daha önce bir partnerle birlikte yaşamış ancak şimdi yalnız yaşıyor	Boşanmış	Ayrı	Dul	Diğer	CY
Medeni Hal										
AB 25	49%	2%	10%	17%	5%	5%	2%	9%	1%	0%
Türkiye	65%	0%	3%	23%	3%	0%	0%	4%	0%	1%
Çalışma Durumu	Kendi hesabına çalışan	Yönetici	Diğer beyaz yakalı	Mavi yakalı (işçi)	Evkadını	İşsiz	Emekli	Öğrenci		CY
AB 25	8%	10%	11%	20%	10%	7%	24%	10%		0%
Türkiye	16%	2%	2%	13%	36%	7%	11%	12%		0%
Cinsiyet	Male	Female								CY
AB 25	48%	52%								0%
Türkiye	51%	49%								0%
Yaş	15-24	25-39	40-54	55+	Ortalama Yaş					CY
AB 25	15%	27%	26%	33%	45,6					0%
Türkiye	29%	33%	22%	16%	36,6					0%

AB üye ülkelerinde kendi hesabına çalışanlar ancak %8 iken Türkiye’de bu grup %16 ile ev kadınlarından sonra en büyük gruptur. Bu tarım, esnaf ve zanaatkar gruplarının Türkiye’de daha büyük olmasının bir yansımasıdır. Ev kadınlarının yüksek oluşu Türkiye’de kadınların işgücü piyasasına düşük katılım oranlarının da bir göstergesidir. Türkiye örnekleminde öğrenciler AB üyelerine göre daha yüksek iken emekliler oldukça daha azdır. Yani genç, iş gücü piyasasına henüz girmemiş öğrencilerle Türkiye’de daha fazla konuşulurken AB araştırmalarında, bu iki hedef nüfusların özelliklerinin bir yansıması olarak, iş piyasasından ayrılmış olanlarla daha fazla görüşülmüştür. Türkiye iş piyasasının farklılaşması beyaz ve mavi yakalıların oranlarında da görülmektedir. AB’nde yönetici ve diğer beyaz yakalı yaklaşık %22 iken Türkiye’de ancak %4 dür. Mavi yakalı işçiler ise AB’nde %20 düzeyindeyken Türkiye’de ancak %13’dür. Açıkça ki Türkiye ve AB işgücü piyasalarında belirgin farklılıklar vardır.

Tablo 1a da göze çarpan belki en önemli farklılaşma örneklemelerin yaş dağılımlarında gözlenmektedir. Türkiye örnekleminde 15-39 yaş arası yaklaşık %62’lik bir kitle iken AB üye ülkelerinde bu grup ancak %42’yi bulmaktadır. Keza ortalama yaş olarak 25 AB üyesinde örneklemler yaklaşık 46 yaş civarında iken Türkiye örnekleminde 37 yaş civarındadırlar. AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye’de hanelerin 15 yaş üzeri üyelerinin yaklaşık bir kişi daha fazla olduğunu görüyoruz. Bununla bağlantılı olarak 10 yaş altı nüfus da Türkiye’de AB’ne oranla daha fazladır.

Tablo 1b den de görüldüğü gibi Türkiye örnekleminin %40’ı kırsal alan veya köyde otururken AB üyelerinde bu oran ancak %34’dür. AB üyelerinde küçük ve orta ölçekli illerde yaşayanların oranı (%41) Türkiye’dekinden (%25) oldukça daha yüksektir. Fakat Türkiye örnekleminde de büyük ölçekli illerde yaşayanların oranı (%33) Avrupa üyelerindekinden (%25) oldukça yukarıdadır.

Tablo 1b Örneklemin Demografik Özellikleri

Oturulan yer	Kırsal alan veya köy	Küçük ve orta ölçekli il	Büyük ölçekli il			CY
AB 25	34%	41%	25%			0%
Türkiye	40%	25%	33%			2%
Sabit hatlı telefon	Var	Yok				CY
AB 25	82%	18%				0%
Türkiye	80%	20%				-
Cep telefonu	Var	Yok				CY
AB 25	78%	22%				0%
Türkiye	58%	42%				-
Kendisi dahil hanede yaşayan 15 yaş üstü kişi sayısı	1	2	3	4+	Ortalama	CY
AB 25	21%	45%	19%	15%	2,3	0%
Türkiye	5%	33%	21%	41%	3,4	0%
Hanede yaşayan 10 yaş altı kişi sayısı	0	1	2	3	4+	CY
AB 25	80%	13%	6%	1%	0%	0%
Türkiye	56%	22%	14%	4%	3%	0%
Anne ve Babanın doğum yeri	Anne ve babanız (araştırma yapılan ülkede) doğmuş	Anne ve babanız bir diğer AB üye ülkesinde doğmuş	Anne ve babanızdan biri (araştırma yapılan ülkede) doğmuş ancak diğeri bir diğer AB üye ülkesinde doğmuş	Diğer		CY
AB 25	89%	3%	3%	5%		0%
Türkiye	97%	0%	1%	1%		0%

Mal sahipliği ve iletişim kolaylığının bir yansıması olarak bakıldığında AB üye ülke rnekleriyle Türkiye arasında sabit hatlı telefonlarda ancak %2 puanlık bir fark gözlenirken AB lkelerinde cep telefonunun (%78) ok daha yaygın olduğu gözlenmektedir. Ancak Türkiye rnekleminde gözlendiği gibi cep telefonu olmayanlar %42 oranındadır.

AB lkeleriyle kıyaslandığında kişilerin anne ve babalarının AB üye ülkelerinden birinden gelmiş olma olasılığı Türkiye’de oldukça daha düşüktür. Yani Türkiye’de bir yetişkinin AB üye ülkelerinden birinden biriyle evlilik olasılığı halen AB üye ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça düşüktür.

I. Ana Sonuçlar

Hayattan Memnuniyet

AB'ne üye ülkelerde genel olarak hayatından memnun olduğunu belirtenlerin oranı Güz 2004'ten bu yana değişmeden yaklaşık %81 düzeyinde iken bu oran Türkiye için Güz 2004'ten Bahar 2005'e %2 puan artarak %73 düzeyine ulaşmıştır.

Her ne kadar hayattan memnuniyet düzeyi Türkiye için yüksek görünse de AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu düzey düşük kalmaya devam etmektedir.

Demokrasinin İşleyişinden Memnuniyet

Güz 2004'de ancak %49'luk bir kesim Türkiye'de demokrasinin işleyişinden memnun iken Bahar 2005'de bu oran %56'ya çıkmıştır. AB'nde aynı dönemde demokrasinin işleyişinden memnuniyet oranları az da olsa düşmüş görünmektedir.

Bu oran değerlendirmelerin ülke demokrasilerinin işleyişi üzerine değil de AB'ndeki demokrasinin işleyişi üzerine istendiğinde üye ülkelerde memnuniyet %50'nin altına inmekte ve bu konuda Türkiye kamuoyunun değerlendirmesinden yaklaşık %10 puan geride kalmaktadır.

Kısaca Türkiye kamuoyu hem kendi ülkesindeki hem de AB'indeki demokrasinin işleyişinden AB üye ülkeleri ortalamalarının üzerinde bir memnuniyet düzeyine sahiptir.

Gelecek Beklentileri

Türkiye kamuoyu AB kamuoyuna göre çok daha iyimserdir.

Gelecek 12 ayda genel olarak hayatlarının daha iyi olacağını söyleyenler yalnızca İrlanda, Kuzey Kıbrıs ve İsveç'te Türkiye'deki düzeyden yüksektir. Daha kötü beklentiler içinde olanlar arasında da %20'nin üzerinde bir kesim ile Yunanistan, Portekiz ve Macaristan göze çarpmaktadır.

Görüşülen kişilerden evlerinin finansal durumunu değerlendirmeleri istendiğinde İrlanda dışında hiçbir üye ülkede Türkiye'den daha iyimser bir tablo gözlenmezken adaylar arasında sadece Romanya ve Kuzey Kıbrıs Türkiye'den daha iyimser görünmektedirler.

Türkiye'de iş/çalışma durumunun daha kötüye gideceğini belirten ancak %32'lik bir kesim varken bu oran Yunanistan'da %63, Almanya'nın doğusunda %62 ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde %61, Portekiz'de %59, Belçika'da %52, Fransa'da %50, Hollanda'da %38, Avusturya da ise %42 düzeyindedir.

Beş yıl öncesiyle karşılaştırıldığında Türkiye'de %47'lik bir kitle durumunu daha iyi görürken AB'nde ancak %37 bu görüşe sahiptir.

Ülkenin En Önemli Sorunları

Türkiye kamuoyu için işsizlik ve ekonomik durum Güz 2004'de olduğu gibi hala en başta görülen iki sorundur. Bunları açık farkla terör, suç ve eğitim sistemi izlerken Güz 2004'de üçüncü sırada olan enflasyon Bahar 2005'de ancak beşinci sıradadır.

Terör Güz 2004'de %18 tarafından ülke gündeminin en önemli ilk iki konusu arasına sokulurken bu oran Bahar 2005'te %29'luk bir grup haline gelmiştir.

AB ülkeleri genelinde ise Türkiye'deki bu gelişime tam karşıt bir eğilim mevcut görünmektedir. Güz 2004'de %16 terörizmi ilk iki en önemli sorun arasında görürken Bahar 2005 araştırmasında bu oran %10'a düşmüştür. Elbette hatırlatmak gerekir ki Temmuz 2005'teki son terör saldırılarından önce çekilmiş bir resimdir bu.

Yerel ve Avrupa Kimliği Karşılaştırması

Türkiye'de yakın çevre temelinde geliştirilen aidiyet duygularının Avrupalılık kimliğinden daha kuvvetli hissedildiği görülmektedir. AB üye ülkeleriyle karşılaştırıldığında şehir/kasaba, bölge ve ülke kimliğine bağlılık Türkiye'de AB üye ülkelerinden oldukça fazladır. Oysa Avrupa'ya bağlılık AB üyelerinde %66 iken Türkiye'de yalnızca %30 düzeyindedir.

Sol-Sağ İdeolojik Farklılaşması

Türkiye'de yaklaşık %42'lik (Güz 2004'de %38'lik) bir kitle kendilerini ideolojik düzlemde sağda görürken ancak %35'lik (Güz 2004'de %33'lük) kendini düzlemin soluna yerleştirmektedir. Yani kendini sağda gösterenler solda gösterenlerden %7 (Güz 2004'de %5) puan daha fazladır. Kısaca kendini ideolojik düzlemin solunda görenlerin oranı artmasına rağmen sol-sağ gruplar arasındaki fark sağ grup lehine gelişme göstermiştir Güz 2004'den bu yana.

Aynı soruya AB üyeleri açısından baktığımızda ise tam tersi bir eğilim gözlenmektedir. AB üyesi 25 ülke ortalamasına bakıldığında ise %55'lik bir kesim kendini solda gösterirken ancak %28 kendini sağda göstermektedir.

Türkiye ideolojik düzlemde Litvanya ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile birlikte sağcıların solculardan fazla olduğu yegane ülke olarak ortaya çıkmaktadır. İlginç olan nokta Güz 2004 araştırmasında Kuzey Kıbrıs'ta ideolojik olarak sağ grup daha büyük iken Bahar 2005 için durum sol grup lehine tam tersine dönmüş görünmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti için ise Güz 2004'de sol grup sağdakinden büyük iken Bahar 2005'de sağ grup soldakinden büyük gözükmektedir.

AB Hakkında Bilgi Düzeyi

AB'ne üye 25 ülke bütününe bakıldığında kendi değerlendirmelerine göre bilgililerin oranı Güz 2004'e göre artmıştır. Görüşülenlerden %70 "bilgisiz" (Güz 2004 de %73) ve ancak %29 "bilgili" (Güz 2004 de %25) görünmektedir.

Türkiye Güz 2004'de araştırmada yer alan 30 ülke arasında kendi değerlendirmelerine göre en yüksek oranda (%83) "bilgisiz" olan ülkeydi. Hollanda ise en yüksek oranda kendisini bilgili olarak değerlendiren kitleyi barındırmaktaydı (%41). Bahar 2005 araştırmasında Hollanda yine %50 civarında bilgili kitleyle tüm ülkeler arasında önde gelmektedir. Hollanda'yı Almanya'nın batısı ve Kuzey Kıbrıs izlemektedir.

Fransa, Portekiz, Macaristan ve İspanya "bilgisiz" kitlenin büyüklüğünde Türkiye'den de öndedirler.

Kısaca üye ve aday ülkelerin tümünde AB konusunda kamuoyları kendilerini bilgisiz hissetmektedirler. Türkiye Güz 2004 ile kıyaslandığında kişilerin kendi değerlendirmelerine göre bilgili kitlenin büyüklüğü açısından diğer araştırma ülkeleri arasındaki görece konumunu iyileştirmiş görünmektedir. Ancak yine de Türkiye'de Bahar 2005 araştırmasında da ancak %22'lik bir kitle kendini bilgili bulurken %77 bilgisiz olduğunu belirtmiştir.

Objektif kriterlerle yapılan değerlendirme için sorulan sorulara verilen yanıtlarda Türkiye’de ortalama doğru cevap oranı (%27) AB üyelerinden (%41) oldukça aşağıdadır.

AB Hakkında Bilgi Edinilirken Kullanılan Kaynaklar

Gerek Türkiye’de gerek AB üyesi 25 ülkede insanlar öncelikli olarak televizyon, günlük gazeteler ve radyodan AB hakkında bilgi edinmektedirler. AB üyeleri ve Türkiye’de bu kaynakların görece ağırlıkları farklıdır ancak sıralamaları aynıdır. Türkiye’de görüşülenlerin %87’si bilgi kaynağı olarak televizyonu verirken bu oran üye ülkelerde %70’dir.

Günlük gazetelerin kaynak olarak verilme oranlarında önemli farklılıklar gözlenmezken radyo ve internet Türkiye’de AB üye ülkelerine göre oldukça düşük oranda kullanılmaktadır.

AB üye ülkelerinde “AB hakkında bilgi edinmek ilgimi çekmez” diyenler %10 iken Türkiye’de bu oran sadece %1’dir.

Akraba ve arkadaşlarla tartışmalar da gerek AB üyelerinde gerek Türkiye’de oldukça önemli bir kitle tarafından bilgi kaynağı olarak kaydedilmektedir. Türkiye’de bu kaynaklardan söz eden grup %30 iken AB üyesi ülkelerde %23’lük bir kitledir.

AB Hakkında Basının Değerlendirilmesi

Türkiye’de %37 basının AB hakkında oldukça fazla konuştuğunu belirtirken (Güz 2004’de %41) bu oran AB üyelerinde ancak %10’dur (Güz 2004’de %11).

Basının AB hakkındaki yayınlarının AB taraftarı olarak değerlendirildiği de ortadadır. Ancak %12’lik bir grup basının oldukça olumsuz yayın yaptığını söylemektedir (Güz 2004’de %15). Kısaca basında olumsuz yayınlarında azaldığı izlenimi vardır.

AB Kurumlarının Tanılabilirliği

Avrupa Birliği Konseyi dışındaki AB kurumlarının isimlerini duymayanların Türkiye’deki oranı AB geneline göre daha yüksektir. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu söz konusu olduğunda, Türkiye’de bu kurumların isimlerini duymayanların oranı AB genelinin yaklaşık iki katı ya da daha yüksektir.

AB Hayatında Önemli Rol Oynayan Kurumlar

Aynı kurumların AB’nin hayatında nasıl bir rol oynayacakları da sorgulanmıştır. Türkiye kamuoyu her bir kurum için AB genelinden oldukça daha düşük oranda bu kurumların AB hayatında önemli rol oynayacağını belirtmiştir.

AB Kurumlarına Güven

Türkiye kamuoyu daha az bilgi sahibi olup daha az önemseddiği bu kurumların güvenilirliğini de AB genelinden daha düşük bulmaktadır. Her bir kurum için güvenme eğiliminde olanların oranı Türkiye’de AB genelinden en az %6 en çok da %16 puan daha düşüktür. Kurumlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmanın kurumlara duyulan güveni yükselttiği gözlenmektedir.

AB ülkelerinde hukuk sistemi (%50) ve mahkemeler ile Birleşmiş Milletler (BM) (%52) en güven duyulan kurumlar olarak ön plana çıkarken Türkiye’de en yüksek oranda güven duyulan kurum olarak hükümet (%76) gözlenmektedir. Ancak AB ülkelerinde bu oran %31 ile (Güz 2004’te %34) Türkiye’deki %76’lık düzeyden (Güz 2004’te %89) oldukça düşüktür. Türkiye’de de hükümete duyulan güven Güz 2004’ten bu yana düşmüş görünmektedir.

AB'ne güven oranının %41dir. Gerek Türkiye gerek AB üye ülkelerinde AB'ne güven oranı diğer kurumlarda gözlenenden daha fazla yakındır birbirine. Ancak Güz 2004 ile karşılaştırıldığında hem AB üye ülkelerinde hem Türkiye'de AB'ne duyulan güven düşmüştür.

AB'ne duyulan güven Türkiye'de AB genelinden ancak %3 puan düşüktür. Türkiye'deki güven düzeyinin altında yer alan Almanya, Fransa, İsveç, Hırvatistan ve Birleşik Krallık göze çarpmaktadır.

Türkiye Kamuoyunun Üyelik Hakkında Görüşleri

Türkiye kamuoyunun %59 gibi bir çoğunluğu AB'ne üyeliğin “iyi bir şey olacağını” düşünmektedir. Bu konuda tersi olarak üyeliğin kötü olacağını düşünenler ise ancak %20 civarındayken, ne iyi ne kötü olur diyerek kararsız bir tavır sergileyenler oldukça büyük %17 gibi bir kitledir. 2004'ün Ekim öncesindeki ilk anketteki sonuçlarla karşılaştırılınca bu sonuçlar AB üyeliği fikrinin çekiciliğini gitgide yitirmekte olduğu izlenimini vermektedir. Öyle ki, AB üyeliğinin kötü bir şey olacağı fikrini destekleyenler 2004 başında ancak %9 iken bu oran iki katından biraz fazla olarak %20'ye çıkmış; kararsız kitle ancak %13 iken %4 puan artışla %17'ye gelmiştir.

Ancak yine de her şey göz önüne alındığında Türkiye kamuoyunun %68'i AB'ne üye olmakla Türkiye'nin bir avantaj kazanacağını da düşünmektedir. Üyeliği söz konusu olan ülkelere Bulgaristan (%62) ve Hırvatistan'da (%36) bu bu pozitif değerlendirmenin daha küçük bir grup tarafından yapıldığı göze çarpmaktadır.

%61 gibi bir kitle AB'nin “imajını” olumlu olarak belirtirken bu düzeyin üzerine ancak İtalya, İrlanda, Romanya ve Kuzey Kıbrıs'ta çıkılabilmektedir. Aday ülkelere Romanya ve Türkiye gibi Bulgaristan'da da Türkiye'deki düzeyde bir olumlu değerlendirme yapan kitle vardır. Hırvatistan'da bu düzey %28 (Güz 2004'de %36) gibi kitleye karşılık gelerek araştırmanın yapıldığı ülkelere en düşük düzeyi yakalamıştır.

AB Ne İfade Ediyor?

Türkiye kamuoyu için AB'nin neler ifade ettiğine baktığımızda AB üye ülkelerinden oldukça farklı bir resim görmekteyiz. Türkiye'de kamuoyu için AB öncelikle “ekonomik refah” (Bahar 2005'de %43 Güz 2004'de %48), “sosyal güvenlik” (Bahar 2005'de %27 Güz 2004'de %34) ve “AB içinde herhangi bir yer için seyahat etme, okuma ve çalışma özgürlüğü” (Bahar 2005'de %27 Güz 2004'de %30) demektir. “Barış” (Bahar 2005'de %23 Güz 2004'de %29), “demokrasi” (Bahar 2005'de %20 Güz 2004'de %24), “kültürel çeşitlilik” (Bahar 2005'de %18 Güz 2004'de %20) gibi değerler ise ikincil bir anlam ifade eden gruptur.

AB ülkelerinde ise bu önceliklerden farklı bir grup öne çıkmaktadır. Örneğin “AB içinde herhangi bir yerde seyahat etme, okuma ve çalışma özgürlüğü” en geniş (Bahar 2005'de %52 Güz 2004'de %53'lük) grup tarafından ön plana çıkarılmaktadır. Ardından, Türkiye'de ancak %8'lik bir grup tarafından ifade edilen, Euro (Bahar 2005'de %37 Güz 2004'de %44'lük) öne çıkarılmaktadır.

Görüşülen kişilerin AB ile özdeşleştirdikleri hislerine bakıldığında AB ülkeleriyle Türkiye arasında daha bir benzerlik gözlenmektedir. İki tarafta da “umut” ve “güven” ilk iki sırayı alırken “endişe” üçüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye'de AB'nin kendilerinde endişe hissi uyandırdığını belirtenler Güz 2004'de %17 iken Bahar 2005'de %21'e çıkmıştır. Benzer şekilde AB'nin kendilerinde reddedilme hisleri

uyandırdığını belirtenler Güz 2004’de %10 iken Bahar 2005’de %18 olmuştur. Keza güvensizlik hissi ile bu soruya cevap verenler Güz 2004 den Bahar 2005’e %13’den %15’e çıkmıştır. Kısaca Türkiye kamuoyunda AB’nin uyandırdığı hislerin olumsuzla doğru geliştiği gözleniyor denilebilir.

AB’den Korku

AB üye ülkeleriyle Türkiye kamuoyunun ifade ettikleri kaygı ve korkularda farklılaşma göze çarpmaktadır.

Türkiye kamuoyunun AB’ndeki karşıtlarından daha düşük oranda korku duyduğunu söylediği beş konu vardır. AB geneliyle korku düzeyinde en büyük fark gözlenen konu “işlerin daha düşük üretim maliyetleri olan diğer üye ülkelere kayması” olarak ortaya çıkmaktadır ki Türkiye kamuoyu için bu konun AB üye ülkelerindeki kadar sorun yapılmaması gayet anlaşılır bir durumdur. Ancak bu konunun üyeler arasında en yüksek oranda korku yaratıyor olması dikkat çekicidir. Yine benzer şekilde üye ülkelerde AB’ne ödenecek para %62 gibi bir kitle tarafından sorun olarak görülürken Türkiye’de bunu korkutucu bir sorun olarak gören ancak %45’dir.

Türkiye kamuoyu tarafından korkutucu olarak görülenler arasında en başta gelen ise “dilimizin daha az kullanılacak olması” ve “uyuşturucu ticareti ve uluslararası organize suçlarda artış” (ikisi için de korkutucu bulanların oranı %62). Milliyetçi temaları yansıtan “ulusal kimlik ve kültürün kaybı” konusu ise AB genelinde %37 tarafından korkutucu bulunurken Türkiye’de %58 tarafından korkutucu bulunmaktadır.

AB’nin değişik politika alanlarındaki etkisi

Vergilendirme, savunma/dış ilişkiler, sosyal yardım, enflasyon, çevreyi koruma, işsizlik, eğitim sistemi, ekonomik durum ve sağlık sistemi alanlarında Türkiye kamuoyunun yarıdan fazlası AB’nin olumlu rol oynayacağı beklentisi içindedir. Oysa AB üyesi ülkelerde kamuoyları için böyle olumlu etki değerlendirmesi yalnızca çevreyi koruma, dış ilişkiler, terörizmle mücadele ve savunma alanları için geçerlidir (Güz 2004 için de aynı alanlarda benzer bir örüntü söz konusudur).

AB üye ülkeleri kamuoyları iskan, kamu taşımacılığı, suç ve göç alanlarında Türkiye kamuoyunun karamsar beklentileriyle uyum içindedir. Ancak Türkiye kamuoyunun %54’ünün (Güz 2004’de %67) AB’nin olumlu etkisini beklediği sosyal yardım alanında AB üyesi ülke kamuoyları ancak %14 (Güz 2004’de %15) oranında olumlu rol oynar demektedir. Benzer şekilde Türkiye kamuoyunun %63’ü (Güz 2004’de %65’i) işsizlikle mücadelede AB’nin olumlu rol oynamasını beklerken AB üyesi ülkelerde bu oran yalnızca %24 (Güz 2004’de %25) dır.

AB’nin Geleceği

Avrupa’nın siyasi bir birlik olarak gelişmesine taraftar olunup olunmadığına yönelik soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, Güz 2004 araştırmasında bir tek Finlandiya kamuoyunun çoğunluğunun (%51) böyle bir gelişmeye karşı net bir çoğunluğu olduğu görülmekteydi. Birleşik Krallık, İsveç ve Danimarka’da da yüzde kırkı aşan ancak çoğunluğun altında bir grubun böyle bir gelişmeye karşı bir tavır vardı. Avusturya kamuoyunun %49 böyle bir gelişmeyi desteklerken %19’u kararsız ve %32’si ise karşı idi. Bahar 2005 araştırmasında Finlandiya, Birleşik Krallık, İsveç ve Danimarka kamuoylarının Avrupa siyasi birliğine yönelik tercihlerinde önemli bir değişme gözlenmezken Avusturya kamuoyunun bu projeye desteğinin %40 düzeyine inmiş olduğu gözlenmektedir.

Avrupa'nın siyasi birliğine yönelik en büyük oranda destek yine %77 ile (Güz 2004'de %81) Romanya'da gözlenmekte, Slovenya (%76), Slovakya (%74), Letonya (%62), İspanya (%68), Bulgaristan (%73) ve Macaristan'da (%73) da yüksek oranda destek bulunmaktadır.

Bulgaristan ve Macaristan kamuoylarının bu projeye desteği Güz 2004 araştırmasıyla aynı düzeyde çıkarken diğer sayılan ülkelerde desteğin gerilediği gözlenmektedir.

Türkiye'de Avrupa siyasi birliğini destekleyen grup Güz 2004'de %67 ile AB üyesi 25 ülkenin ortalama %59 oranındaki desteğinin üzerinde yer almakta idi. Bahar 2005'de Türkiye kamuoyunun desteği de %61 düzeyine gerilemiş olsa da, AB üyeleri içindeki %58'lik desteğin üzerinde yer almıştır.

AB'nin Önümüzdeki 5 Yılda Oynayacağı Rol

Türkiye kamuoyunun AB'nin önümüzdeki 5 yıl içerisinde kendi hayatlarında ne derece rol oynayacağına dair değerlendirmelerinde ilk göze çarpan, daha çok önemli rol oynayacağı görüşündekilerin oranının AB üye ülkelerindekiyle aşağı yukarı aynı oranda olmasına karşın daha az önemli diyenlerin oranının AB ortalamasının neredeyse üç katı olduğudur.

AB'nin bu süre içerisinde oynaması istenilen rolün daha çok olduğunu belirten grup Türkiye'de de AB ülkelerinde de %50 civarındadır ki bu oran Güz 2004'e göre biraz düşmüş görünmektedir. Ancak Türkiye'de AB ülkelerinden biraz daha büyük bir grup (%22) bu rolün daha az olmasını istemektedir.

Türkiye kamuoyu AB'nin kendi hayatlarında daha aktif bir rol oynamasını istemektedir. Yine açıktır ki yeni üye ve aday ülkelerde AB'nin oynaması istenilen rol diğerlerine göre daha yüksektir. Bu durum, aday ülkelerin AB ile olan tecrübelerinin yeniliği ölçüsünde beklentilerinin daha yüksek olmasından kaynaklanabilir.

AB üye ülkelerinde ortak para birimi Euro'ya destek Güz 2004'deki %63 düzeyinden %59'a inerken Türkiye'deki destekten hala yüksektir. Ancak aynı dönemde Türkiye'de Euroya destek %44'den %46'ya çıkmıştır.

AB için bir Anayasa'ya verilen destek Güz 2004 ile Bahar 2005 karşılaştırıldığında AB üyelerinde %68'den %61'e düşerken aynı dönemde Türkiye'de %59'dan %55'e inmiştir. Avrupa Anayasası'na destek düşse de hala kamuoylarının açık çoğunluğunun desteğinin devam ettiğini söylemek mümkündür.

AB için bir anayasa fikrine destek verenler her ülkede bu fikre karşı olanlardan daha büyük bir gruptur. Ancak destek düzeyinin Avusturya, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık, Danimarka ve Çek Cumhuriyeti'nde %50'nin altında kaldığı görülmektedir. Yine de bu ülkelerde destek düzeyi karşı olanların yüzde payından yukarıdadır. Belçika, Kıbrıs Cumhuriyeti, İtalya, Slovenya, Macaristan ve Romanya'da AB için bir anayasa fikrine verilen destek %70'in üzerindedir¹.

Güz 2004'de okul çocuklarına AB kurumlarının nasıl çalıştığının öğretilmesi fikrine verilen %71 düzeyindeki desteğin daha da artarak %76 düzeyine eriştiği gözlenmektedir. Türkiye eğitim sisteminde bu konuda atılacak adımlara ülke çapında bir destek olduğu ortadadır.

¹ Tüm bu sonuçların Avrupa'da anayasa referandumlarından önce kamuoyundaki durumu yansıttığının altını çizmek gerekir.

AB'nin gelecek yıllarda başka ülkeleri de içine alarak genişlemesi fikrine AB üyesi ülkelere Güz 2004'de gelen %53 düzeyindeki desteğin düşerek tüm üye ülkeler genelinde ancak %50 düzeyine vardığı gözlenirken Türkiye'de %62'lik desteğin daha da artarak %66'ya ulaştığı görülmektedir.

İlginç bir şekilde daha önce sorulmamış olan “Avrupa'nın yapılanma hızının bir grup ülkede diğer ülkelere göre daha hızlı olması” görüşü Türkiye'de %53 destek bulurken AB genelinde ancak %38 destek bulmaktadır ve bu fikre karşı olan %42'lik grup taraftarlardan açık şekilde daha büyüktür. Türkiye bu konuyla Estonya, İtalya, Kıbrıs ve Çek Cumhuriyetleri'yle aynı grupta bulunmaktadır. Birleşik Krallık ve Fransa'da bu fikre karşı olan grup %53 iken Almanya'da %45 düzeyindedir.

Avrupa Anayasası'na Bakış

Avrupa Anayasası hakkında bilgi düzeyi oldukça düşüktür. Öyle ki, gerek AB üyelerinde gerek Türkiye'de ancak %13'lük ufak bir grup Anayasa'yı duymuş ve içeriği hakkında bilgi sahibidir. Çok az bir içerik bilgisine rağmen duyduğunu söyleyenler AB'de %68 Türkiye'de ise %58 düzeyindedir. Referandumlarda Anayasayı reddeden Fransa ve Hollanda kamuoylarının ise tüm araştırma içerisinde en yüksek bilgi düzeyine sahip olduğunu söyleyen kamuoyları olmaları ilginçtir. Bu konuda hiç bilgisi olmadığını söyleyen ülkeler arasında Türkiye (%35), Kuzey Kıbrıs (%39), Kıbrıs Cumhuriyeti ve Portekiz (%38), Hırvatistan (%36) ve Litvanya (%33) bulunmaktadır.

“Bildiğiniz kadarıyla, Avrupa Anayasası'ndan yana mısınız yoksa Avrupa Anayasası'na karşı mısınız?” sorusuna AB genelinden %48 destek gelmiştir. Ancak referandumda Anayasayı red eden Fransa ve Hollanda kamuoylarının bu referandumlardan önce Mayıs-Haziran aylarında sırasıyla %44 ve %43 oranlarında Anayasa'ya karşıt bir grup içerdiği gözlenmektedir. Almanya genelinde %59'luk bir desteğe sahip olan Anayasanın bu ülkede onay sorunu kamuoyu nezdinde de yoktur. Ancak yine de %50'nin üzerinde Anayasa desteği sadece altı ülkede vardır ki bunlar arasında en yüksek düzey Belçika'da %71 ve ardından Almanya'da ise %59'dur.

Anayasa'ya taraftar olma nedenleri ülkeden ülkeye çok farklılık gösterse de AB projesinin devamı için zaruridir demeye gelen bir görüş her ülkede ağırlık kazanmış görünmektedir. Karşıtların nedeni de ülkeden ülkeye çok değişirken bilgi düzeyi eksikliği ve ülke egemenliklerinin kısıtlanması burada ön plana çıkmaktadır.

Genel Olarak Genişleme Sürecine ve Özel Olarak da Türkiye'nin Üyeliğine Bakış

“Siz AB'nin yakın geleceği için şimdi okuyacağım üç seçenekten hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen üç cevap seçeneği arasında AB üye ülkelerinde en geniş destek %42 ile “katılmak isteyen ülkelerden sadece bazılarını alacak şekilde genişlemelidir” olmuştur. Bu seçeneği %25 ile AB genişlememelidir izlemiş ve ancak %23'lük bir grup katılmak isteyen tüm ülkeleri içine alacak şekilde bir genişlemeye destek vermiştir. Görülmektedir ki bir şekilde genişleme fikri yaygın destek bulmakta ancak bu genişlemenin seçici bir temelde gerçekleştirilmesi beklentisi oluşmaktadır AB üye ülke kamuoylarında.

Türkiye kamuoyunun bu konudaki tercihlerinin AB geneline tamı tamına karşı olduğu söylenebilir. Öyle ki, seçici olmayan tüm başvuran ülkelerin üyeliğe alındığı seçenek Türkiye'de %49 ile en geniş grubu oluşturmaktadır. Seçici bir genişleme süreci bunun ardından %33'lük bir grup iken genişleme sürecinin durması fikri ancak %7 destek bulmaktadır.

Türkiye'nin bu tercihlerde yalnız olmadığı da araştırma bulgularında görülmektedir. Romanya, Malta ve Hırvatistan'da da benzer tercihler vardır. Ancak örneğin Avusturya ve Fransa'da AB'nin genişletilmemesini savunan grup sırasıyla %44 ve %43'lük desteğe sahiptir ve bu şekilde üç seçenek arasında en geniş destek grubunu oluşturmaktadır bu iki ülkede.

Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti, Hollanda, Macaristan ve Danimarka'da seçici bir genişleme süreci en yüksek desteği %55 ile %70 arasında bulmaktadır. Almanya'da %40'lık bir grup AB'nin genişletilmemesini savunurken ancak %44'lük bir grup seçici bir genişleme sürecine destek vermektedir.

Genişleme sürecinin değişik modaliteleri konusunda bir fikir birliğinin olmamasına ek olarak değişik ülkelerin olası üyeliklerine bakışın da AB üye ülke kamuoylarında farklılık göstermesi söz konusudur. Öyle ki, örneğin İsviçre ve Norveç'in gelecekte AB'nin bir parçası olması AB genelinde %78 destek bulmaktadır. İzlanda %70, Hırvatistan %52 ve Bulgaristan da %50 ile AB üyeleri arasında çoğunluk desteğine sahiptirler. Ancak geri kalan ülkeler için böyle bir çoğunluk desteği yoktur. Arnavutluk için %50 Türkiye için de %52'lik bir grup bu ülkelerin üye olmalarına karşıdır.

Türkiye özeline baktığımızda Kuzey Kıbrıs'ta Türkiye'nin üyeliğine desteğin %82 ile tüm ülkeler arasında en yüksek düzeyi bulduğunu görüyoruz.

Türkiye içerisinde de %22'lik bir grup benzer şekilde gelecekte bir AB üyeliği fikrine karşıyken Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Belçika, İtalya, Finlandiya, Danimarka, Estonya, Yunanistan, Lüksemburg, Almanya, Fransa, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Avusturya'da çoğunluk Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olması fikrine karşıdır. Örneğin Avusturya'da ancak %10, Almanya ve Fransa'da %21 Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olması fikrine destek vermektedir. Bulgaristan ve Birleşik Krallık'ta ise bu desteğin %45 düzeyinde olması söz konusudur.

Dış Politika ve Savunma

Dış politika ve savunma sorularına genel olarak Türkiye kamuoyunun AB kamuoylarından daha soğuk yaklaştığı söylenebilir. Ancak, destek düzeyinde üye ülkelerin altında kalıyor olmasına rağmen Türkiye kamuoyunun net çoğunluğunun bu sorgulamalarda söz konusu ortak dış, savunma ve güvenlik politikası seçeneklerine destek verdiği görülmektedir.

Ülkeler arasında yapılan karşılaştırmalar ve değişik siyasa seçeneklerinde bu genel eğilimden farklılaşmalar da göze çarpmaktadır. Ancak zaman içerisinde, Güz 2004 ile karşılaştırıldığında dış politika ve savunma politikası konularında AB'nde ortak bir tavır prensibine Türkiye kamuoyunun daha sıcak bakma eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Örneğin, Türkiye kamuoyu Güz 2004'de AB'nin ortak bir dış politika belirlemesine %54 ortak bir savunma ve güvenlik politikası belirlemesine de %61 düzeyinde destek verirken Bahar 2005'de bu destek düzeyleri %63 düzeyine ulaşmıştır. AB üye ülkeler kamuoylarında ise aynı iki soruya verilen destek düşme eğilimindedir ve sırasıyla %67 ve %77 düzeylerine varmıştır. Her iki soruya da Türkiye'de cevap vermeyenlerin oranı AB üyeleri genelinden yüksektir. Yani Türk kamuoyunun söz konusu soruyu tam olarak algılayıp karara varabilmekte halen güçlük çektiğini söyleyebiliriz.

“AB uluslararası bir kriz çıktığında sorun noktalarına hemen gönderilebilecek hızlı bir askeri tepki gücüne sahip olmalı” fikrine Güz 2004'de AB üye ülkelerinde %71 Türkiye'de ise

%69'luk bir destek bulunmuştı. Bu soruya Bahar 2005'de verilen destek Türkiye değişmezken AB üyelerinde yaklaşık %3 puanlık bir düşüş söz konusudur.

Böyle bir kriz olduğunda AB üyelerinden ortak duruş bekleyişi üye ülkeler kamuoylarında Güz 2004 ve Bahar 2005'de de %83 düzeyindeyken Türkiye'de bu konudaki beklenti %5 puan artarak da olsa AB genelinin altında %78 düzeyindedir. Bir önceki soruyla paralel olarak yine Kıbrıs Cumhuriyeti ve Belçika'da en yüksek oranda (%96 ve %92) ortak AB duruşu fikri destek bulurken hızlı askeri tepki gücüne pek sıcak yaklaşmayan Alman kamuoyunun %86 oranında AB ortak duruşunu desteklediği görülmektedir.

Ancak bu ortak duruşu kamuoyunun önünde dile getirecek bir kurum sözcüsü olarak Dışişleri bakanı bulunması gerekliliğine Güz 2004'de Türkiye'den %69 AB üyelerinde ise ancak %67 destek verilmekte iken Bahar 2005'de AB geneli aynı düzeyde kalmakta Türkiye'de ise bu görüşe destek %4 puan artarak %73'ü bulmaktadır.

“AB üyelerindeki kamuoyları Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulunda AB'nin kendi yeri olmalı” fikrini %69 (Güz 2004'de %71) Türkiye'de ise %68 (Güz 2004'de %65) düzeyinde desteklemektedir.

“AB dış politikası ABD dış politikasından bağımsız olmalı” görüşüne karşı çıkmanın güçlüğü ortadadır. Bu görüşe destek en düşük olarak Romanya (%69), Kuzey Kıbrıs (%69) ve Portekiz'de (%68) gözlenmektedir.

Ortak göç ve sığınma politikası fikri her ülkede net bir çoğunluğu tarafından destek bulmaktadır. Türkiye'deki destek AB üyelerinin altında ancak %70'in üzerindedir ve AB üyelerinde bu konuya verilen destek Güz 2004'den bu yana değişmezken Türkiye'de %5-6 puan artmıştır.

II. Türkiye Kamuoyunu Şekillendiren Belli Başlı Şartlar ve Çevre

Bu bölümde AB ve aday ülke kamuoylarının araştırmanın yürütüldüğü dönemde dünyaya ve hayatlarına bakışları, beklentileri, umutları ve değişik konular hakkındaki görüşleri üzerinde durulmaktadır.

Hayattan Memnuniyet

Tablo 2a. Hayattan Memnuniyet-Güz 2004 ve Bahar 2005 Karşılaştırması <i>Genel olarak hayatınızdan çok mu memnunsunuz, biraz mı memnunsunuz, pek memnun değil misiniz, yoksa hiç mi memnun değilsiniz?</i>							
	Çok memnunum	Biraz memnunum	Pek memnun değilim	Hiç memnun değilim	CY	Memnun	Memnun değil
AB 25-Güz 2004	%23	%58	%15	%4	%0	%81	%19
AB 25-Bahar 2005	%21	%60	%15	%4	%1	%80	%19
Türkiye-Güz 2004	%27	%44	%16	%12	%0	%71	%29
Türkiye-Bahar 2005	%23	%50	%16	%11	%0	%73	%27

AB üyesi ülkelerde genel olarak hayatından memnun olduğunu belirtenlerin oranı Güz 2004'ten bu yana değişmeden yaklaşık %81 düzeyinde iken bu oran Türkiye için Güz 2004'ten Bahar 2005'e %2 puan artarak %73 düzeyine ulaşmıştır. Her ne kadar hayattan memnuniyet düzeyi Türkiye için yüksek görünse de AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu düzey düşük kalmaya devam etmektedir. Üye ülkelerden 18'inde hayattan memnuniyet düzeyi Türkiye'dekine eşit ya da yüksektir. Öyle ki, örneğin Danimarka'da bu oran %98, İsveç'te ise %96 düzeyindedir. Ancak hayattan memnuniyet konusunda Türkiye'den daha kötümser görünen ülkeler de vardır. Örneğin, Bulgaristan'da hayatından memnun olduğunu belirtenler ancak %29 iken Romanya'da bu oran %44 düzeyindedir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde hayatından memnun olanlar %84 iken Kuzey Kıbrıs'ta bu oran ancak %67 düzeyindedir.²

Demokrasinin İşleyişinden Memnuniyet

Türkiye kamuoyunun ülkedeki demokrasinin işleyişine bakışı göz önüne alındığında Güz 2004 ve Bahar 2005 arasında anlamlı bir memnuniyet artışı gözlenmektedir. Güz 2004'de ancak %49'luk bir kesimin bu işleyişten memnun olduğu görülürken Bahar 2005'de bu oran %56'ya çıkmıştır (Tablo 3). Bu oran 2004 başında yapılan araştırmadan bu yana ilk kez artmış görünmektedir. AB üye ülkelerinde demokrasinin işleyişinden memnun olduklarını söyleyenlerin oranı Türkiye'deki düzeyin altında %53 civarındadır ve Güz 2004'den bu yana %4 puanlık bir düşüşe uğramıştır. Türkiye'de demokrasinin işleyişinden memnun olmadığını söyleyen kitleden büyük oranda demokrasilerinin işleyişinden memnuniyetsizlik gösteren Güz 2004'de 12 ülke bulunurken Bahar 2004'de bu rakam 17 ülkeye çıkmıştır. Kısaca Bahar 2005'de Türkiye halkı araştırmaya dahil edilen 30 ülkenin çoğundan daha yüksek düzeyde ülkelerindeki demokrasinin işleyişinden memnun görünmektedir.

Ülke demokrasilerinin işleyişi değil de, AB'ndeki demokrasinin işleyişinin değerlendirilmesi istendiğinde, üye ülkelerde memnuniyet %50'nin altına inmekte ve bu oran Türkiye kamuoyunun değerlendirmesinden yaklaşık %10 puan geride kalmaktadır. 25 AB üye ülkesi ortalaması olan %49'luk AB'nde demokrasinin işleyişinden memnuniyet oranının üzerinde bir

² Bu raporda Kıbrıs Cumhuriyeti "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin kontrolü altındaki bölgede" yapılmış olan anket çalışmasına karşılık gelirken Kuzey Kıbrıs "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin kontrolü altında olmayan bölgede" yapılmış anket çalışmasına karşılık gelmektedir.

memnuniyet gösteren Türkiye (%59) dışında 8 ülke bulunmaktadır. Kısaca Türkiye kamuoyu hem kendi ülkesindeki hem de AB'indeki demokrasinin işleyişinden AB üye ülkeleri ortalamalarının üzerinde bir memnuniyet düzeyine sahiptir.

Tablo 3. Demokrasinin İşleyişinden Memnuniyet

S.44a Genel olarak demokrasinin Türkiye'de işleyişinden

	Çok memnunum	Memnunum	Pek memnun değilim	Hiç memnun değilim	CY	Memnunum	Memnun değilim
AB 25-Güz 2004	%9	%48	%30	%10	%2	%57	%40
AB 25-Bahar 2005	%7	%45	%32	%13	%3	%53	%44
Türkiye-Güz 2004	%11	%37	%31	%17	%4	%49	%47
Türkiye-Bahar 2005	%15	%41	%25	%15	%4	%56	%40
S.44b Genel olarak düşündüğünüzde AB'indeki demokrasinin işleyiş şekli ile ilgili							
AB 25-Güz 2004	%5	%43	%28	%8	%17	%48	%35
AB 25-Bahar 2005	%5	%44	%27	%8	%17	%49	%35
Türkiye-Güz 2004	%10	%39	%18	%10	%23	%49	%28
Türkiye-Bahar 2005	%22	%37	%11	%11	%19	%59	%22

Gelecek Beklentileri

Çalışmada gelecek 12 ay ve daha uzun bir dönem olarak da gelecek beş yıl için değişik alanlarda beklentiler sorgulanmıştır. Aşağıdaki Tablo 4a ve b'de gelecek 12 ay ve beş yıl için sonuçlar AB üyesi ülkelerle karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Bu tablodan en başta çıkan sonuç Türkiye kamuoyunun AB kamuoyuna göre oldukça daha iyimser olduğudur. Her dört soruda da Türkiye kamuoyu gelecek 12 ayda AB kamuoyundan daha yüksek oranda iyi günler beklentisi içindedir. Daha kötü günler beklentisi içinde olanlar kimi sorularda AB ortalamasının üzerinde görünürken durumlarının aynı kalacağı beklentisinde olanların her soruda AB ortalamasının altında olması bu sonucu doğuran en başta gelen etmen gibi gözükmemektedir.

Bu genel resim içerisinde ülkeler temelinde farklılıklar da göze çarpmaktadır. Her soruda Türkiye'deki beklentilerle karşılaştırıldığında daha iyimser ve daha kötümser eğilimlerin görüldüğü ülkeler bulunmaktadır. Örneğin, gelecek 12 ayda genel olarak hayatlarının daha iyi olacağını söyleyenler yalnızca İrlanda, Kuzey Kıbrıs ve İsveç'te Türkiye'deki düzeyden yüksektir. Daha kötü beklentiler içinde olanlar arasında da %20'nin üzerinde bir kesim ile Yunanistan, Portekiz ve Macaristan göze çarpmaktadır.

Benzer şekilde hanelerinin finansal durumunu değerlendirmeleri istendiğinde İrlanda dışında hiçbir üye ülkede Türkiye'den daha iyimser bir tablo gözlenmezken yalnızca aday ülkelerden Romanya ve Kuzey Kıbrıs Türkiye'den daha iyimser görünmektedirler.

Bu değerlendirmelerde en çarpıcı farklılaşma ülkelerdeki iş/çalışma durumu değerlendirmelerinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de iş/çalışma durumunun daha kötüye gideceğini belirten ancak %32'lik bir kesim varken bu oran Yunanistan'da %63, Doğu Almanya'da %62 ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde %61, Portekiz'de %59, Belçika'da %52, Fransa'da %50, Hollanda'da %38, Avusturya da ise %42 düzeyindedir. Bu ülkelerde ilginç bir bulgu da kişilerin kendi iş durumlarında nasıl beklentileri olduğu sorulduğunda ortaya çıkmaktadır. Ülkelerinin iş/çalışma durumlarının oldukça yıpranacağı beklentilerini dile getirenler kendi

kişisel durumları için çok daha iyimser bir görünüm çizmekte ve durumlarının ağırlıklı olarak aynı kalacağını söyler görünmektedirler.

Tablo 4a. Gelecek Hakkında Beklentiler				
S.5 Gelecek 12 ayda genel olarak hayatınız daha iyi mi, daha kötü mü, yoksa aynı mı olacak?				
	Daha iyi olacak	Daha kötü olacak	Aynı olacak	CY
AB 25- Güz 2004	%35	%13	%50	%3
AB 25-Bahar 2005	%34	%11	%51	%3
Türkiye- Güz 2004	%43	%16	%33	%8
Türkiye-Bahar 2005	%44	%15	%31	%10
S.5 Gelecek 12 ayda (Türkiye'deki) ekonomik durum daha iyi mi, daha kötü mü, yoksa aynı mı olacak?				
AB 25- Güz 2004	%18	%43	%33	%6
AB 25-Bahar 2005	%19	%37	%38	%6
Türkiye- Güz 2004	%41	%27	%23	%9
Türkiye-Bahar 2005	%40	%27	%23	%9
S.5 Gelecek 12 ayda evinizin finanssal durumu daha iyi mi, daha kötü mü, yoksa aynı mı olacak?				
AB 25- Güz 2004	%24	%21	%52	%3
AB 25-Bahar 2005	%24	%18	%55	%3
Türkiye- Güz 2004	%37	%18	%39	%6
Türkiye-Bahar 2005	%35	%18	%41	%7
S.5 Gelecek 12 ayda (Türkiye'deki) iş/çalışma durumu daha iyi mi, daha kötü mü, yoksa aynı mı olacak?				
AB 25- Güz 2004	%17	%47	%31	%6
AB 25-Bahar 2005	%18	%42	%34	%6
Türkiye- Güz 2004	%33	%32	%26	%9
Türkiye-Bahar 2005	%33	%35	%25	%7
S.5 Gelecek 12 ayda kişisel iş durumunuz daha iyi mi, daha kötü mü, yoksa aynı mı olacak?				
AB 25- Güz 2004	%22	%10	%60	%8
AB 25-Bahar 2005	%22	%9	%61	%8
Türkiye- Güz 2004	%32	%15	%45	%8
Türkiye-Bahar 2005	%31	%14	%47	%7

Güz 2004 ve Bahar 2005 araştırmaları arasında hiçbir soruda anlamlı farklılıklar ne AB geneli, ne Türkiye özelinde gözlenmemektedir.

Uzun dönemli değerlendirmelere bakıldığında benzer eğilimlerin göze çarptığını görüyoruz. Beş yıl öncesiyle karşılaştırıldığında Türkiye’de %47’lik bir kitle durumunu daha iyi görürken AB’nde ancak %37 bu görüşe sahiptir. Her ikisinde de gelecekte ümitli olan kesim daha büyüktür ve Türkiye’de görüşülenlerin yarısından fazlası beş yıl sonrasında kendi kişisel durumlarının daha iyi olacağı beklentisini taşımaktadır. Bu iyimser grup AB’ne üye ülkelerde ancak %42’dir.

Tablo 4b. Gelecek Hakkında Beklentiler

Bugünkü durumunuzu 5 yıl önceki durumunuz ile karşılaştırdığınızda, iyileştiğini mi, aynı mı kaldığını yoksa kötüleştiğini mi düşünüyorsunuz?

	İyileşti	Aynı kaldı	Kötüleşti	CY
AB 25-Bahar 2005	37%	32%	29%	1%
Türkiye-Bahar 2005	47%	25%	27%	0%

Gelecek 5 yıllık dönemi düşündüğünüzde, kişisel durumunuzun gelişeceğini mi, aynı kalacağını mı yoksa gerileyeceğini mi tahmin ediyorsunuz?

	Gelişeceğini	Aynı kalacağını	Gerileyeceğini	CY
AB 25-Bahar 2005	42%	38%	14%	5%
Türkiye-Bahar 2005	53%	23%	13%	10%

Ülkenin En Önemli Sorunları

AB ve Türkiye kamuoyları açısından ülkelerin karşı karşıya olduğu en önemli iki sorun değerlendirmelerine bakıldığında ülke gündemlerinde görece farklılıklar açıkça orta çıkmaktadır. Türkiye kamuoyu için işsizlik ve ekonomik durum Güz 2004’de olduğu gibi hala en başta görülen iki sorundur. Bunları açık farkla terör, suç ve eğitim sistemi izlerken Güz 2004’de üçüncü sırada olan enflasyon Bahar 2005’de ancak beşinci sıradadır (Tablo 5). Terör Güz 2004’de %18 tarafında ülke gündeminin en önemli ilk iki konusu arasına sokulurken bu oran Bahar 2005’te %29’luk bir grup haline gelmiştir. AB ülkeleri genelinde ise Türkiye’deki bu gelişime tam karşıt bir eğilim mevcut görünmektedir. Güz 2004’de %16 terörizmi ilk iki en önemli sorun arasında görürken Bahar araştırmasında bu oran %10’a düşmüştür. Elbette hatırlatmak gerekir ki Temmuz 2005’teki son terör saldırılarından önce çekilmiş bir resimdir bu.

AB kamuoyu gündemiyle Türkiye gündemi arasında ilk iki sırada farklılaşma yoktur. İşsizlik ve ekonomik durum ilk iki sırayı almaktadır. Her iki tarafta da enflasyonun pek ön plana çıkmadığı gözlenirken reel ekonomi denilebilecek işsizlik ve genel ekonomik durum sorun olarak vurgulanmaktadır. Suç AB kamuoyunca üçüncü sıraya yerleştirilirken Güz 2004’te Türkiye’de ancak yedinci sırada görülmekteydi. Oysa Bahar 2005’te suç Türkiye kamuoyu tarafından da dördüncü sıraya konulmuştur. Göç AB kamuoyunca altıncı sıraya konulurken Türkiye’de ancak dokuzuncu sıradadır ve çok ufak %2 gibi bir grup tarafından en önemli iki sorun arasında sokulmaktadır.

Türkiye kamuoyu gündemiyle AB gündemi arasında sıralamalarda önemli farklılıklar gözlenmektedir. Ancak AB geneline bakıldığında bu farklılaşmalar pek şaşırtıcı ve beklenilmez değildir. Vatandaşlar açısından ekonomik sorunların önüne çıkan başka bir sorun gözlenmezken terör konusunda hemen hemen eşit oranlarda bir kitlenin bu sorunu ilk iki en önemli sorun listesine soktuğu gözlenmektedir. Göç alan bir bölge olması ve bu konunun son dönemde gündemde tartışılır olması dolayısıyla göç AB ülkelerinde üst sıralarda yer alırken Türkiye’de pek önemsendiği söylenemez. Görece olarak daha yaşlı bir nüfusa sahip AB’de sağlık sistemi (%17) ve sosyal yardım (%11) Türkiye’den (sırasıyla %7 ve %2) çok daha fazla sorun olarak vurgulanmaktadır. Belki de en çarpıcı gündem farklılığı Temmuz 2005 saldırıları öncesinde teröre verilen önemde gözlenmektedir.

Tablo 5. Gündemin Önemli Sorunları-Bahar 2005

	AB-25	AB sırası	TÜRKİYE	Türkiye sırası
İşsizlik	%50	1	%72	1
Ekonomik durum	%27	2	%37	2
Terorizm	%10	8	%29	3
Suç (Crime)	%23	3	%15	4
Eğitim sistemi	%7	9	%12	5
Fiyatların yükselmesi/enflasyon	%16	5	%11	6
Sağlık sistemi	%17	4	%7	7
Vergilendirme	%7	9	%3	8
Kamu taşımacılığı	%2	12	%2	9
Savunma/Dış ilişkiler	%2	12	%2	9
Göç	%14	6	%2	9
Sosyal yardım (Pension)	%11	7	%2	9
İskan (Housing)	%5	10	%0	10
Çevreyi koruma	%4	11	%0	10
Diğer	%1		%1	
CY	%1		%0	

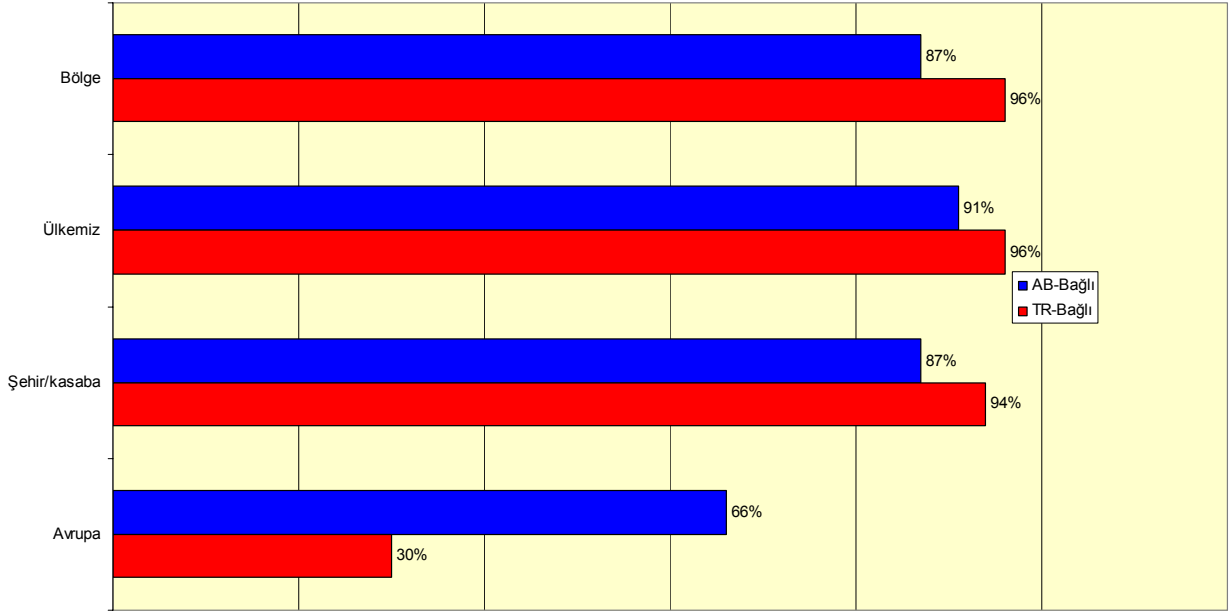
Ülkeden ülkeye sorunlara verilen önemde anlamlı farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin işsizlik Birleşik Krallık ve İrlanda'da pek önemsenmezken Almanya'da %81 ve Polonya da %78 gibi yüksek bir oranla ilk ikiye sokulmaktadır. Ekonomik durum yine Birleşik Krallık ve İrlanda'da pek önemsenmezken Almanya ve Yunanistan'da %42 ve Hırvatistan'da da %51 ile ilk ikiye girmektedir. Terör İspanya'da son Madrid bombalamalarından sonra %46 (Güz 2004'de %56) tarafından ilk ikiye sokulurken örneğin Türkiye'de %29 Birleşik Krallık'ta ise ancak %14 tarafından ilk ikiye sokulmaktadır.

Yerel ve Avrupa Kimliği Karşılaştırması

Türkiye'de yakın çevre temelinde geliştirilen aidiyet duygularının Avrupalılık kimliğinden daha kuvvetli hissedildiği görülmektedir. AB üye ülkeleriyle karşılaştırıldığında şehir/kasaba, bölge ve ülke kimliğine bağlılık Türkiye'de AB üye ülkelerinden oldukça fazladır. Oysa Avrupa'ya bağlılık AB üyelerinde %66 iken Türkiye'de yalnızca %30 düzeyindedir (Şekil 1).

Araştırmaya dahil 30 ülke arasında şehir/kasaba bağlılığı gibi bölge ve ülkeye bağlılıkta Türkiye ile benzerlik gösteren pek çok örnek bulmak mümkündür. Açıkta ki Avrupa'da da insanların yerel bağlılıkları kuvvetle devam etmektedir. Hatta bu yerel bağlarla karşılaştırıldığında görece olarak Avrupa'ya bağlılığın düşük olduğu da söylenebilir. Yine de AB ülkelerinde ortalama %66 Avrupa'ya bağlılık belirtirken bu oran Türkiye'de ancak %30'dur ve bu 30 ülke arasındaki en düşük Avrupa'ya bağlılık oranıdır. Türkiye'den sonra en düşük oran Kıbrıs Cumhuriyeti'ndedir (%32). İlginç bir bulgu Kuzey Kıbrıs'ta bu Avrupa'ya aidiyet duygusunun gerek Türkiye'den gerek Kıbrıs Cumhuriyeti'nden oldukça yüksek bir düzeyde %45 olarak ortaya çıkmasıdır. Bu bağlılık düzeyi örneğin Macaristan'da %92 ile en yüksek düzeyine ulaşmakta, Romanya'da ise %86 düzeyini bulmaktadır. Benzer şekilde Almanya ve Avusturya'da Avrupa'ya bağlı olduklarını söyleyenler %66, Fransa'da %64, Birleşik Krallık'ta ise %47 düzeyindedir.

Şekil 1. İnsanlar yaşadıkları şehre, kasabaya, köye, bölgeye, ülkeye veya Avrupa'ya farklı derecelerde bağlılık hissederler. Ne derece bağlılık hissettiğinizi lütfen belirtir misiniz ?

Sol-Sağ İdeolojik Farklılaşması

Daha önceki Eurobarometre araştırmalarında olduğu gibi kişilerin sol-sağ ideolojik düzlemdeki konumlarını zaman içinde takip edebilmek için kendilerini standart 1-10 cetveliyle gösterilen sol-sağ düzlemi üzerine yerleştirmeleri istenmiştir. Bu sorudan çıkan ana sonuçlar Şekil 2 a ve b de özetlenmiştir. Şekil 2a da iki eksenle kendilerini sol (sol-sağ düzleminde kendini 1-5 arasına yerleştirenler) ve sağ (sol-sağ düzleminde kendini 6-10 arasına yerleştirenler) da gösterenlerin oranları gösterilmiştir. Sol ve sağ seçmeni bu şekilde göstermenin bir kısıtını akılda tutmak gerekir. O da kendini 1-10 cetvelinde orta sayılabilecek 5 ve 6 noktalarına yerleştirenlerin aslında kendilerini ne sağ ne de solda gösterdikleri iddiasıdır. Ancak 5 noktasındakiler 1 ile gösterilen en sol noktaya, 6 noktasındakiler de 10 ile gösterilen en sağ noktaya daha yakındırlar. Bu nedenle Şekil 2a'da seçilen sol-sağ gruplaması nihai olarak sol ve sağa daha yakın olanların gruplamasından ibarettir.

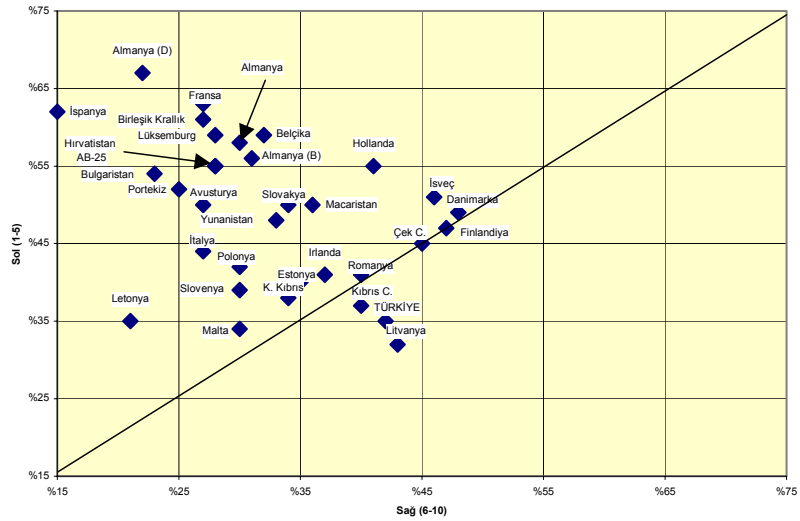
Ana diagonaldeki çizginin sağ altında yer alan ülkelerde kendini sağda görenlerin oranı solda görenlerden fazla olmaktadır. Bu çizginin sol üstünde yer alanlarda ise halkın kendini solda gösteren oranı sağda gösterenlerden fazladır.

Türkiye'de yaklaşık %42'lik (Güz 2004'de %38'lik) bir kitle kendilerini ideolojik düzlemde sağda görürken ancak %35'lik (Güz 2004'de %33'lük) kendini düzlemin soluna yerleştirmektedir. Yani kendini sağda gösterenler solda gösterenlerden %7 (Güz 2004'de %5) puan daha fazladır. Kısaca kendini ideolojik düzlemin solunda görenlerin oranı artmasına rağmen sol-sağ gruplar arasındaki fark sağ grup lehine gelişme göstermiştir Güz 2004'den bu yana.

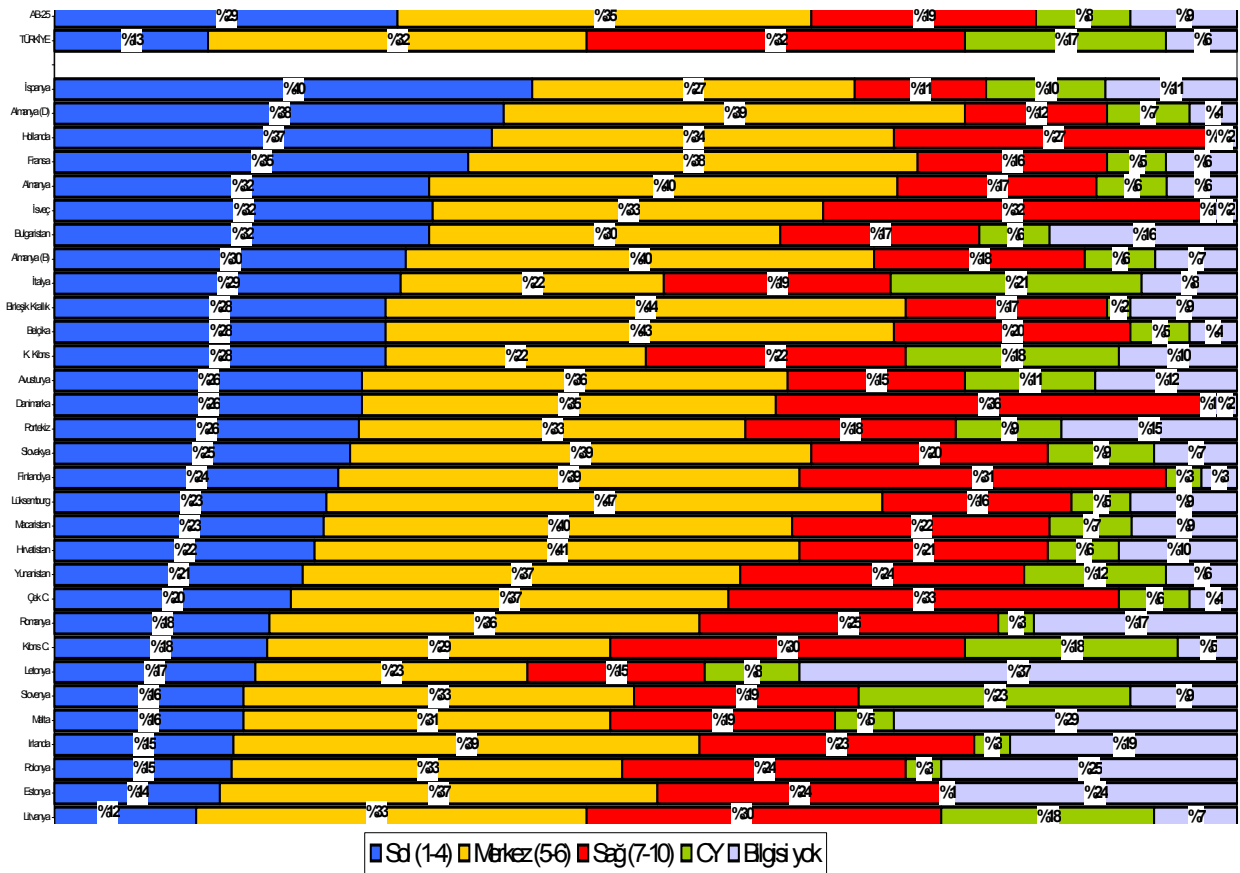
Aynı soruya AB üyeleri açısından baktığımızda ise tam tersi bir eğilim gözlenmektedir. Öyle ki, örneğin Fransa'da %63, İspanya'da ise %62 kendini ideolojik düzlemde sola yerleştirirken, ancak sırasıyla %27 ve %15 civarında bir grup kendini sağa yerleştirmektedir. AB üyesi 25 ülke ortalamasına bakıldığında ise %55'lik bir kesim kendini solda gösterirken ancak %28 kendini sağda göstermektedir. Benzer örüntüler başka ülkelerde de gözlenmektedir. Kısaca Türkiye ideolojik düzlemde Litvanya ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile birlikte sağcıların solculardan fazla

olduğu yegane ülke olarak ortaya çıkmaktadır. İlginç olan nokta Güz 2004 araştırmasında Kuzey Kıbrıs'ta ideolojik olarak sağ grup daha büyük iken Bahar 2005 için durum sol grup lehine tam tersine dönmüş görünmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti için ise Güz 2004'de sol grup sağdakinden büyük iken Bahar 2005'de sağ grup soldakinden büyük gözükmemektedir.

Şekil 2a. Sol-Sağ İdeolojik Farklılaşma

Şekil 2b. Sol-Sağ İdeolojik Farklılaşma

AB-Türkiye ilişkilerinin kamuoyu arka planına baktığımızda bu bulgu belki de en önemli belirleyicilerden biridir. Bu açıdan Şekil 2b’de sol-sağ ayrımı daha ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir. Merkezi açık bir şekilde ayırdığımızda Türkiye’de sol grup ancak Litvanya’dakinden büyüktür. Bu şekilde merkez, yani 1-10 cetvelinde 5 ve 6 noktasını işaretleyenler, merkezin sağındaki 7-10 noktalarını işaretleyenlerle aynı büyüklükte (%32) bir grubu oluşturmaktadır. Bu soruya cevap veremeyenlerin İtalya, Kıbrıs, Slovenya ve Litvanya dan sonra en büyük grup olarak Türkiye’de çıktığının da altını çizmekte yarar vardır. Bu cevapsız kesimin yanı sıra bir de %6’lık konumunu belirleyemeyen kesim olduğu göze çarpmaktadır.

III. AB Hakkında Bilgi Düzeyi, Bilgi Kaynakları ve Medya Etkisi

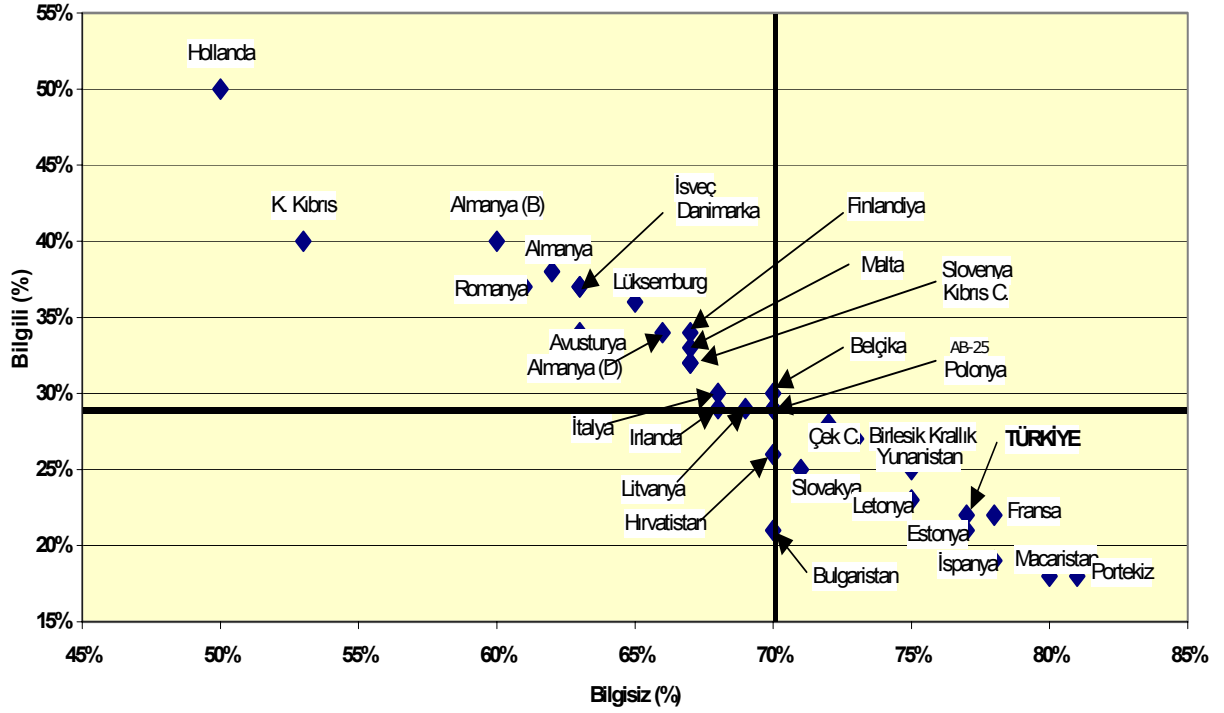
AB hakkında algılar ve ilgili politikalar hakkındaki tercihlerin doğrudan AB hakkında sahip olunan bilgi düzeyiyle ilgili olduğu açıktır. Daha önceki Eurobarometre çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmada da Türkiye kamuoyunun AB hakkında ne derece bilgi sahibi olduğunun belirlenmesine yönelik olarak kişilere kendilerini AB, kurumları ve politikaları hakkında ne derece bilgili hissettikleri sorulmuştur. Buna ek olarak da kişilere AB hakkında birkaç bilgi sorusu sorulup bunları ne oranda doğru yanıtladıkları araştırılmıştır.

AB Hakkında Bilgi Düzeyi

Görüşülen kişilerden kendilerinin AB, politikaları ve kurumları hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını değerlendirmeleri istenmiştir. 1'in hiçbir şey bilmiyorum ve 10'un çok şey biliyorum anlamına geldiği 1-10 cetveli üzerinde yapılması istenen bu değerlendirme aşağıda Şekil 3a'da özetlenmiştir. Sol-sağ cetveli üzerinde yukarıda sol-sağ cetveli özelinde özetlenene benzer bir şekilde bu cetvelde kendilerini 1-5 arasına yerleştirenler “bilgisiz”, 6-10 arasına yerleştirenler ise “bilgili” olarak gruplanmıştır.

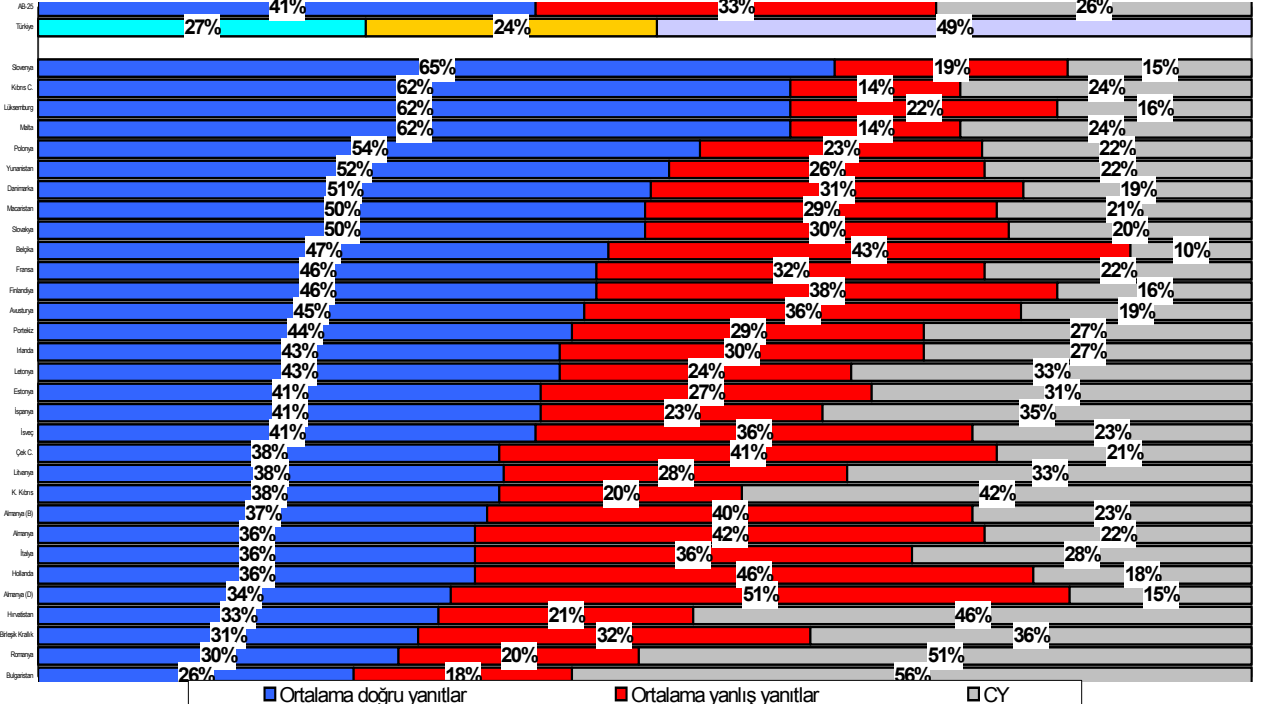
AB'ne üye 25 ülke bütününe bakıldığında kendi değerlendirmelerine göre bilgililerin oranı Güz 2004'e göre artmıştır. Görüşülenlerin %70 “bilgisiz” (Güz 2004 de %73) ve ancak %29 “bilgili” (Güz 2004 de %25) görünmektedir. Türkiye Güz 2004'de araştırmada yer alan 30 ülke arasında kişilerin kendi değerlendirmelerine göre en yüksek oranda (%83) “bilgisiz” olan ülkeldi. Hollanda ise en yüksek oranda kendini bilgili olarak değerlendiren kitleyi barındırmaktaydı (%41). Ancak burada bile açık bir çoğunluk (%58) kendini bilgisiz görmekteydi ve sonuç olarak 30 ülkenin hiçbirinde kendini bu konuda “bilgili” gören kitle çoğunlukta değildi. Bahar 2005 araştırmasında Hollanda yine %50 civarında bilgili kitleyle tüm ülkeler arasında önde gelmektedir. İlginç bir şekilde Hollanda'yı Almanya'nın batısı ve Kuzey Kıbrıs izlemektedir. “Bilgili” kitlenin AB üye ülkeleri ortalamasının altında olduğu ülkelere bakıldığında göze çarpan Portekiz, Macaristan, İspanya, Letonya, Estonya, Slovakya, Birleşik Krallık, Yunistan, Hırvatistan, Bulgaristan ve Fransa göze çarpmaktadır. Öyle ki Fransa, Portekiz, Macaristan ve İspanya “bilgisiz” kitlenin büyüklüğünde Türkiye'den de öndedirler. Kısaca üye ve aday ülkelerin tümünde AB konusunda kamuoyları kendilerini bilgisiz hissetmektedirler. Türkiye Güz 2004 ile kıyaslandığında kişilerin kendi değerlendirmelerine göre bilgili kitlenin büyüklüğü açısından diğer araştırma ülkeleri arasındaki görece konumunu iyileştirmiş görünmektedir. Ancak yine de Türkiye'de Bahar 2005 araştırmasında da ancak %22'lik bir kitle kendini bilgili bulurken %77 bilgisiz olduğunu belirtmiştir.

Şekil 3a. AB Hakkında Subjektif Bilgi Düzeyi

Daha önce yürütülen çalışmalarda yapıldığı gibi AB ile ilgili bilgi düzeyini ölçmekte kişilerin subjektif olarak kendilerinin bilgi düzeylerini değerlendirmelerinin yanı sıra bir de objektif olarak ne bilip bilmedikleri de ölçülmeye çalışılmıştır. Açıkta ki görüşülen kişiler pek bir temeli olmaksızın kendilerini bilgili gibi hissedebileceklerdir. Bu sorular ile gerçekten ne bildikleri diğer görüşülen kişilerle karşılaştırılabilir ve ülkeler arasında da karşılaştırma yapılabilir şekilde elde edilmeye çalışılmaktadır. Aşağıda Şekil 4'den de görüldüğü gibi Türkiye'de ortalama doğru cevap oranı (%27) AB üyelerinden (%41) oldukça aşağıdadır. Türkiye'deki "cevap yok" oranları AB üyelerinden çok yukarıdadır.

Şekil 4. AB Hakkında Objektif Bilgi Düzeyi-Sorulara verilen ortalama doğru yanıtlar

AB Hakkında Bilgi Edinilirken Kullanılan Kaynaklar

Pek iyi, insanlar AB, onun politikaları ya da kurumları hakkında bilgi ararken hangi kaynakları kullanma eğilimindedirler? Bu soru sekiz değişik kaynaktan kullanılanların seçilebileceği şekilde sorulmuştur. Bu nedenle kişiler birden çok cevap verebilmekte ve dolayısıyla da aşağıda verilen oranların toplamı yüzü aşmaktadır. Görüşülenlerin her seçeneği hangi oranda kullandıklarına bakıldığında ortaya AB üyeleri ile Türkiye’de benzer önceliklerle bilgi kaynaklarının kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Gerek Türkiye’de gerek AB üyesi 25 ülkede insanlar öncelikli olarak televizyon, günlük gazeteler ve radyodan AB hakkında bilgi edinmektedirler. AB üyeleri ve Türkiye’de bu kaynakların görece ağırlıkları farklıdır ancak sıralamaları aynıdır. Türkiye’de görüşülenlerin %87’si bilgi kaynağı olarak televizyonu verirken bu oran üye ülkelerde %70’dir (Tablo 6). Günlük gazetelerin kaynak olarak verilme oranlarında önemli farklılıklar gözlenmezken radyo ve internet Türkiye’de AB üye ülkelere göre oldukça düşük oranda kullanılmaktadır. AB üye ülkelerinde AB hakkında bilgiyi aramam bu ilgimi ekmez diyenler %10 iken Türkiye’de bu oran ancak %1’dir. Akraba, arkadaş ve benzeri kişilerle tartışmalar gerek AB üyelerinde gerek Türkiye’de oldukça önemli bir kitle tarafından bilgi kaynağı olarak dile getirilmektedir. Türkiye’de bu kaynakları bahseden grup %30 iken AB üyesi ülkelere %23’lük bir kitledir.

Tablo 6. Genel olarak AB hakkında hangi bilgi kaynaklarını tercih edersiniz?

	AB-25	AB sırası	TÜRKİYE	TÜRKİYE sırası
Televizyon	%70	1	%87	1
Günlük gazetelerden	%43	2	%42	2
Akraba, arkadaş vs ile tartışmalardan	%23	4	%30	3
Radyo	%32	3	%20	4
Diğer gazetelerden	%17	6	%12	5
Kitaplar, broşürler, bilgi içeren el ilanları	%13	7	%7	6
İnternet	%22	5	%6	7
Toplantılar	%4	9	%4	8
CY	%1	10	%4	8
Böyle bir bilgiyi hiçbir zaman aramam, ilgimi çekmez	%10	8	%1	9
Diğer	%1	10	%0	10
Telefon	%1	10	-	11

AB Hakkında Basının Değerlendirilmesi

Türkiye kamuoyunun AB hakkında basın değerlendirmelerine baktığımızda AB üye ülkelerinden açık farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin Türkiye’de %37 basının AB hakkında oldukça fazla konuştuğunu belirtirken (Güz 2004’de %41) bu oran AB üyelerinde ancak %10’dur (Güz 2004’de %11) (Tablo 7). Yani Güz 2004’de Bahar 2005’e gelindiğinde Türkiye kamuoyunun gözünde basının AB konusunu işleyişinde bir düşüş söz konusudur. Televizyon ve radyolara bakıldığında da AB geneline göre daha yaygın bir AB konusunu izleme eğilimi gözlenmektedir. Basının AB hakkındaki yayınlarının da oldukça olumlu olarak değerlendirildiği de ortadadır. Ancak %12’lik bir grup basının oldukça olumsuz yayın yaptığını söylemektedir (Güz 2004’de %15). Kısaca basında olumsuz yayınlarında azaldığı izlenimi vardır.

Güz 2004 deki durumun o dönemde AB-Türkiye ilişkilerindeki hareketli ortamın bir yansıması olduğu düşünülebilir. 17 Aralık zirvesi ardından normalleşen ilişkiler içinde bu

değerlendirmelerin olumsuz yöne kaydığını, en azından kamuoyu gözünde söylemek mümkün değildir.

Tablo 7. AB Hakkında Basının Değerlendirilmesi
Genel olarak düşündüğünüzde (TÜRK....) AB hakkında oldukça fazla mı, tam kararında mı yoksa çok az mı konuşuyor?

Televizyonları				
	Çok fazla	Tam kararında	Çok az	CY
AB-25	10%	48%	35%	7%
TÜRKİYE	44%	31%	18%	7%
Radyoları				
AB-25	5%	41%	30%	24%
TÜRKİYE	20%	22%	21%	36%
Basını				
AB-25	9%	50%	24%	18%
TÜRKİYE	37%	27%	14%	22%
TÜRK.... AB'ni çok olumlu mu, tarafsız mı yoksa çok olumsuz mu yansıttığını düşünüyorsunuz?				
	Çok olumlu	Tarafsız	Çok olumsuz	CY
Televizyonlarının				
AB-25	26%	48%	11%	15%
TÜRKİYE	46%	29%	12%	13%
Radyolarının				
AB-25	16%	45%	8%	31%
TÜRKİYE	27%	22%	13%	38%
Basınının				
AB-25	17%	47%	11%	25%
TÜRKİYE	38%	24%	12%	27%

Avrupa Kurumlarının Tanınırlığı, AB Hayatında Yüklenilen Roller ve Güvenilirlikleri

AB Kurumlarının Tanınırlığı

Avrupa kurumlarının Türkiye kamuoyu tarafından ne derece tanındığını belirlemek amacıyla görüşülenlere bu kurumların isimlerini duyup duymadıkları sorulmuştur. Aşağıda Tablo 8a'da AB geneliyle karşılaştırmalı olarak kamuoyları tarafından ne derece tanındığı gösterilmiştir. Avrupa Birliği Konseyi dışında tüm kurumlar için Türkiye'de isimlerini duymayanların oranı AB geneline göre daha yüksektir. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu için Türkiye'de ismini duymayanların oranı AB genelinin yaklaşık iki katı yada daha yüksektir.

Tablo 8a. Avrupa Kurumlarının Tanınırlığı

	AB-İsmi duymamış	TR-İsmi duymamış
Avrupa Parlamentosu	8%	23%
Avrupa Komisyonu	17%	33%
Avrupa Birliği Konseyi	32%	32%
Avrupa Topluluğu Adalet Divanı	30%	43%
Avrupa Merkez Bankası	27%	41%

AB Hayatında Önemli Rol Oynayan Kurumlar

Aynı kurumların AB'nin hayatında nasıl bir rol oynayacakları da sorgulanmıştır (Tablo 8b). Türkiye kamuoyu her bir kurum için AB genelinden oldukça daha düşük oranda bu kurumların AB hayatında önemli rol oynayacağını belirtmiştir. Yani Türkiye kamuoyu AB genelinden daha düşük bilgi sahibi olduğu bu kurumların AB hayatında daha düşük oranda önemli bir rol oynayacaklarını düşünmektedir.

Tablo 8b. Avrupa Kurumları AB Hayatında Nasıl Bir Rol Oynar

	AB-Önemli rol oynar	TR-Önemli rol oynar
Avrupa Parlamentosu	77%	68%
Avrupa Komisyonu	72%	57%
Avrupa Birliği Konseyi	61%	57%
Avrupa Topluluğu Adalet Divanı	67%	52%
Avrupa Merkez Bankası	71%	51%

AB Kurumlarına Güven

Belki daha önemli olarak Türkiye kamuoyu daha az bilgi sahibi olup daha az önemsedığı bu kurumların güvenilirliğini de AB genelinden daha düşük bulmaktadır. Tablo 8c de gösterildiği gibi her bir kurum için güvenme eğiliminde olanların oranı Türkiye’de AB genelinden en az %6 en çok da %16 puan daha düşüktür. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyi için AB geneli ve Türkiye’de güvenme eğiliminde olanların oranı arasındaki fark diğer kurumlara göre daha düşükken Avrupa Topluluğu Adalet Divanı ve Avrupa Merkez Bankası için çok daha yüksektir. Bu iki kurumun ismini duymamış olduğunu söyleyenlerin oranının tüm kurumlar arasında en yüksek olduğu dikkate alındığında bu sonuç şaşırtıcı değildir. Yani en basit beklentiyle tanınırlığı yüksek olan kurumların güven telkin etme olasılıkları da yükselmiş gibi görünmektedir.

Tablo 8c. Avrupa Kurumlarının Güvenilirliği

	AB- Güvenme eğiliminde	TR- Güvenme eğiliminde
Avrupa Parlamentosu	52%	43%
Avrupa Komisyonu	46%	39%
Avrupa Birliği Konseyi	42%	36%
Avrupa Topluluğu Adalet Divanı	52%	36%
Avrupa Merkez Bankası	47%	31%

Bu bağlamda ilginç bir karşılaştırma AB kurumları dışında bazı kurumlara duyulan güven ve genel olarak AB’ne olan güven ile olabilir. Aşağıdaki Şekil 5a’da bir dizi kuruma olan güven göstergelerinin ilk örneği olarak mahkemeler ve hukuk sistemi AB üye ülkeleri ve Türkiye’deki görece büyüklükleri gösterilmiştir. AB ülkelerinde hukuk sistemi (%50) ve mahkemeler ile Birleşmiş Milletler (BM) (%52) en güven duyulan kurumlar olarak ön plana çıkarken Türkiye’de en yüksek oranda güven duyulan, sorgulanan kurumlar arasında, hükümet (%76) olarak gözlenmektedir. Ancak AB ülkelerinde bu oran %31 ile (Güz 2004’te %34) Türkiye’deki %76’lık düzeyden (Güz 2004’te %89) oldukça düşüktür. Açık ki Türkiye’de de hükümete duyulan güven Güz 2004’ten bu yana düşmüş görünmektedir.

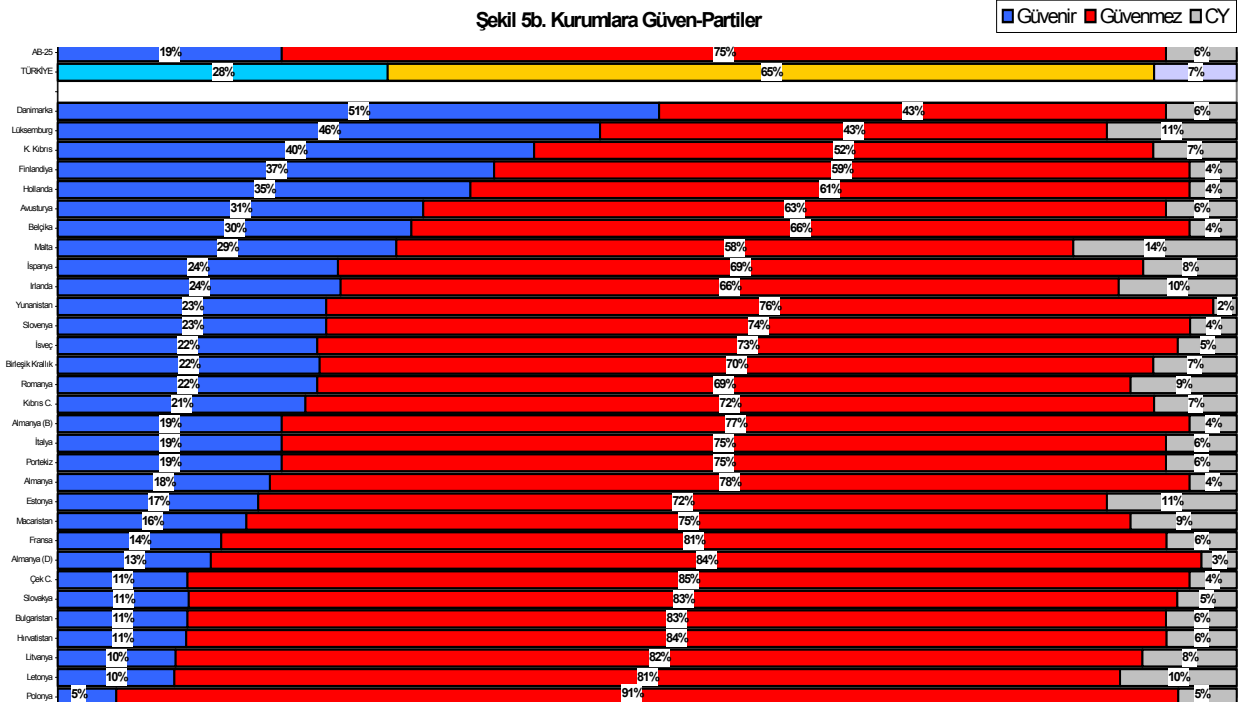
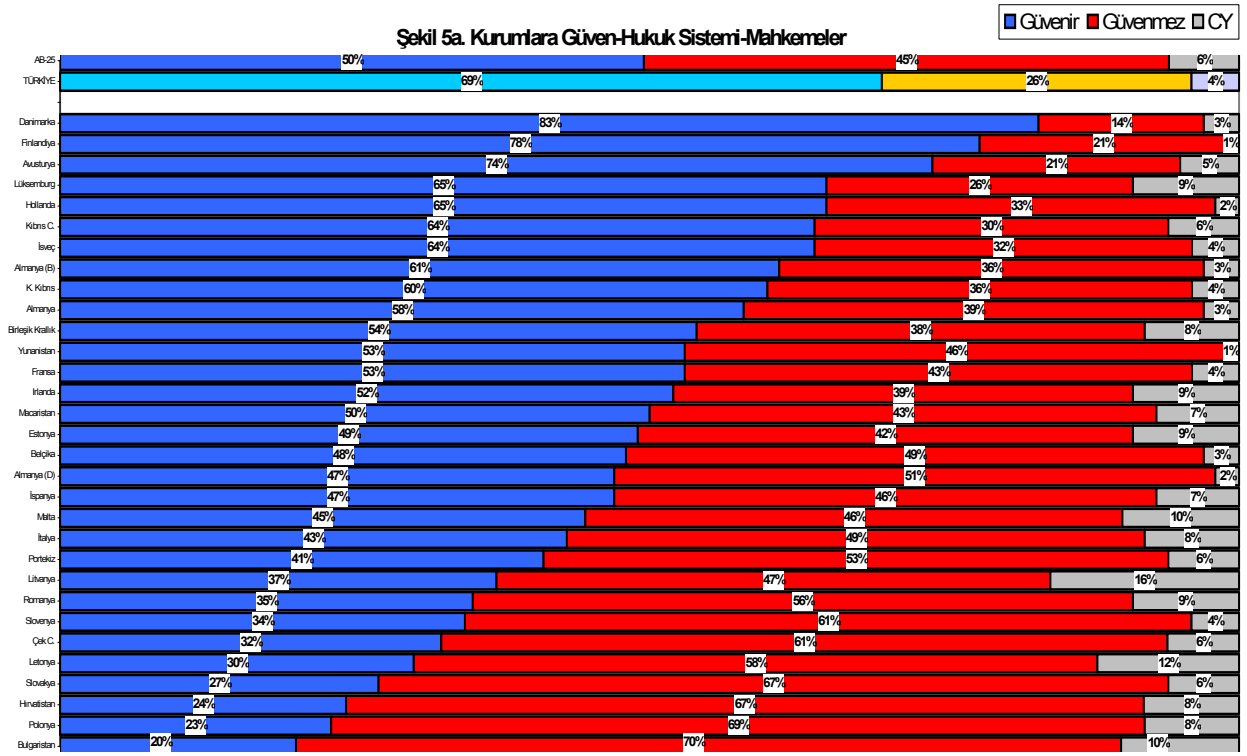
Türkiye’de ikinci en güvenilen kurum Parlamento çıkmıştır (%73). Mevcut tek parti hükümetinin ve onun kontrol ettiği Parlamentonun bu yüksek güvene karşılık gelmesi AB üye ülkeleriyle karşılaştırıldığında şaşırtıcı görülebilir. AB ülkelerinde hükümete güven yalnızca %31 iken Türkiye’de bu oranın 45 puan üzerinde bir güven söz konusudur. Keza Türkiye’de mahkemeler ve hukuk sistemine duyulan güven (%69), partilere (%28), Parlamento’ya (%73) güven de AB ülkelerinden sırasıyla 19, 9 ve 38 puan daha yukardadır. AB’ne (%41) ve Birleşmiş Milletler’e (%35) duyulan güven AB ülkelerinin sırasıyla 3 ve 17 puan altındadır.

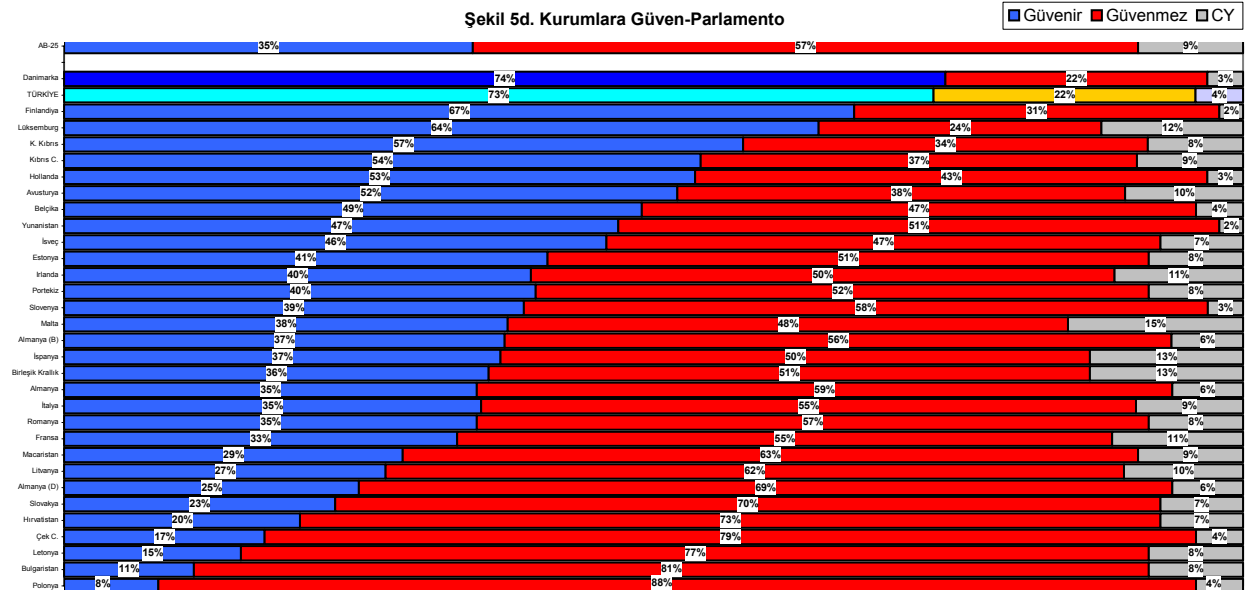
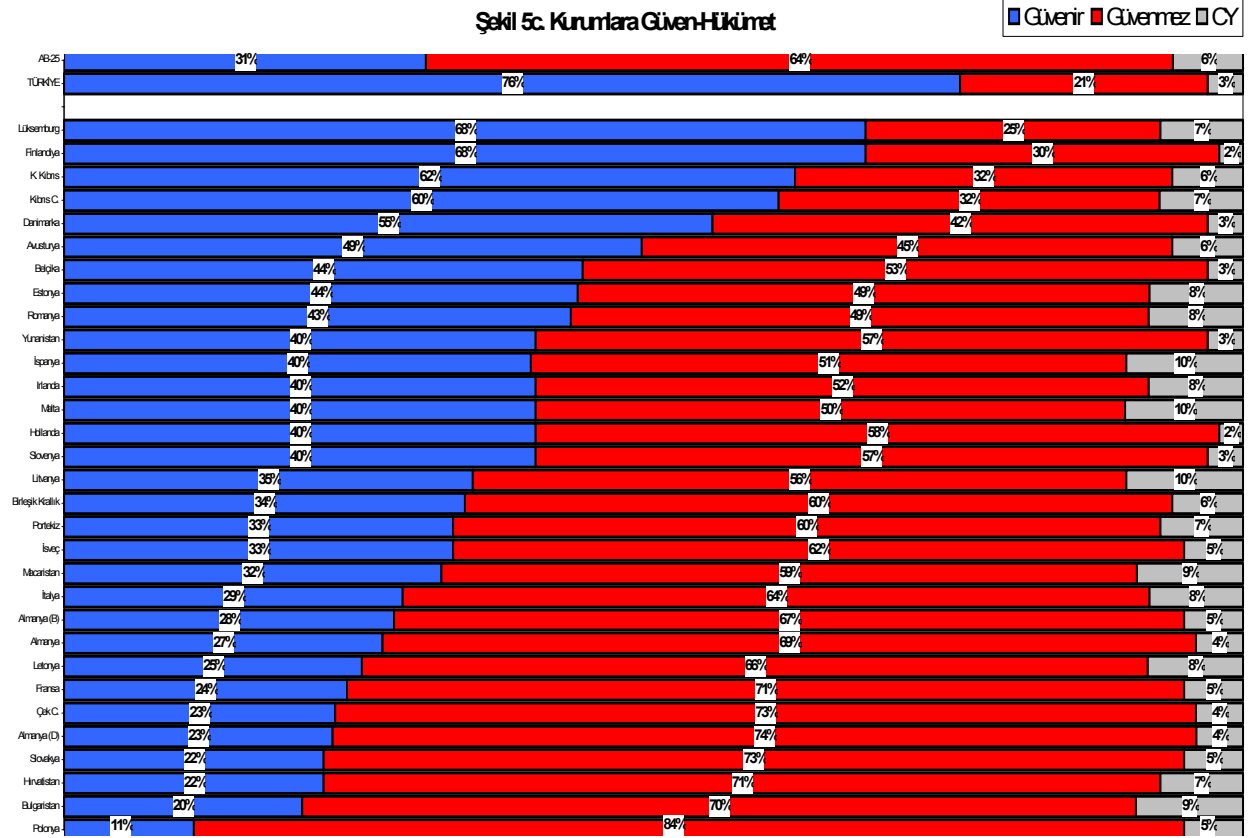
Siyasi partiler ve sendikalara duyulan güven hem Türkiye’de hem de AB üye ülkelerinde en düşük sıralarda yer almaktadır.

İlginç olan AB’ne güven oranının (%41) AB üye ülkeleriyle kurumlara duyulan güven farkının en az olduğu kurum olarak ortaya çıkmasıdır. Ancak Güz 2004 ile karşılaştırıldığında hem AB üye ülkelerinde hem Türkiye’de AB’ne duyulan güven düşmüştür.

Kurumlar düzeyinde yapılan karşılaştırmaları tamamlamak amacıyla birkaç kurum özelinde ülkeler arası karşılaştırmalı bir perspektife dönüldüğünde de ilginç bulgular ortaya çıkmaktadır. Örneğin Avusturya, Finlandiya ve Danimarka’da hukuk sistemi ve mahkemelere duyulan güven %74 ve üzerinde iken Hırvatistan, Polonya ve Bulgaristan’da %25’in altındadır (Şekil 5a). Partilere duyulan güven açısından bakıldığında Kuzey Kıbrıs, Lüksemburg ve Danimarka’da %40 ile %51 arasında değişen güven düzeyleri gözlenirken 13 ülkede %20’nin altında bir kitle partilere güven duyduğunu belirtmektedir (Şekil 5b). Hükümete duyulan güven açısından AB ortalamasının (%31) altında yer alan 9 ülke bulunmaktadır. Bu açıdan İtalya, Almanya ve Fransa’nın Mayıs-Haziran 2005’de iş başındaki hükümetlerine duyulan güvenin AB ortalamasını altında yer alması kayda değer bir gözlemdir. Buna karşılık Hollanda’da %40 Avusturya’da da %49’luk bir hükümete güven söz konusudur.

AB’ne duyulan güven Türkiye’de AB genelinden %3 puan düşüktür. Türkiye’deki güven düzeyininin altında yer alan Almanya, Fransa, İsveç, Hırvatistan ve Birleşik Krallık göze çarpmaktadır (Şekil 5d). Birleşmiş Milletler’e duyulan güvenin Türkiye’den düşük olduğu yalnızca Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti vardır.

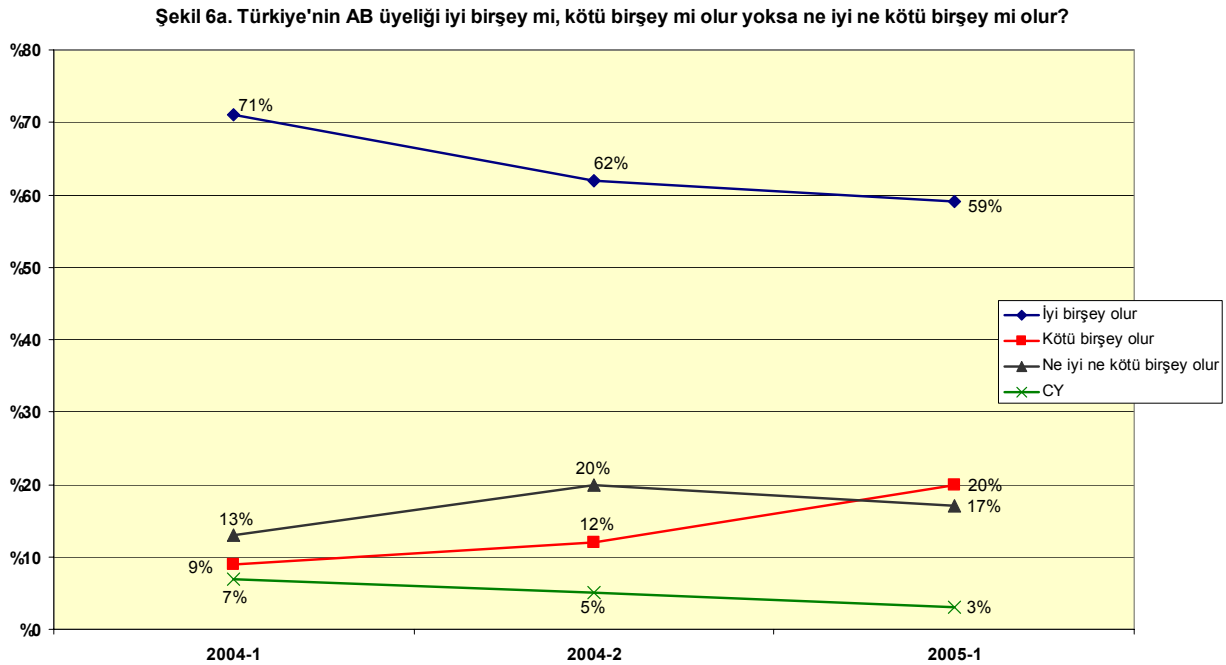

IV. AB Üyeliğine Bakış

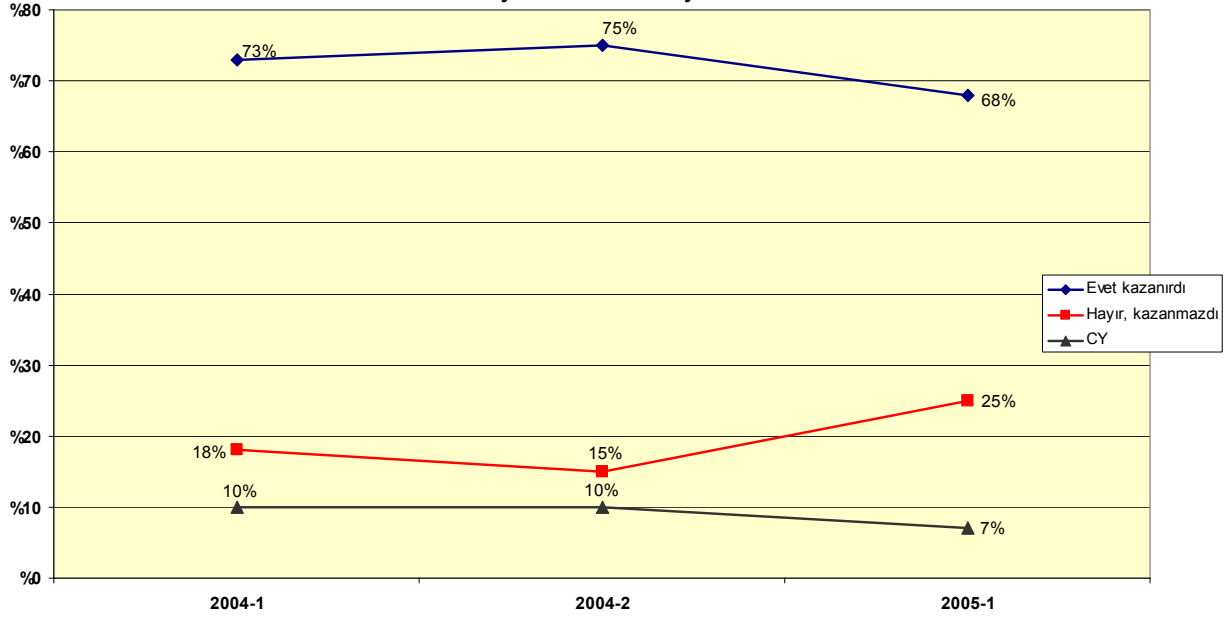
Türkiye Kamuoyunun Üyelik Hakkında Görüşleri

Türkiye kamuoyunun %59 gibi bir çoğunluğu AB'ne üyeliğin iyi bir şey olacağını düşünmektedir (Şekil 6a). Bu konuda tersi olarak üyeliğin kötü olacağını düşünenler ise ancak %20 civarındayken ne iyi ne kötü olur diyerek kararsız bir tavır sergileyenler oldukça büyük, %17 gibi bir kitledir. 2004'ün Ekim öncesindeki ilk anketteki sonuçlarla karşılaştırılınca bu sonuçlar AB üyeliği fikrinin çekiciliğini gitgide yitirmekte olduğu izlenimini vermektedir. Öyle ki, AB üyeliğinin kötü bir şey olacağı fikrini destekleyenler 2004 başında ancak %9 iken bu oran ikiye katından biraz fazla olarak %20'ye çıkmış; kararsız kitle ancak %13 iken %4 puan artışla %17'ye gelmiştir. Tüm bu gelişmeler bu soruya cevap vermeyenlerin oranında da düşüşün olduğu bir dönemde gözlenmiştir. Yani kısaca kamuoyu 2004 yılı içerisinde ve 2005 yılının ilk yarısında AB üyeliği konusunda gitgide kafalarda soru işaretlerinin arttığı bir dönemden geçiyor izlenimi vermektedir.

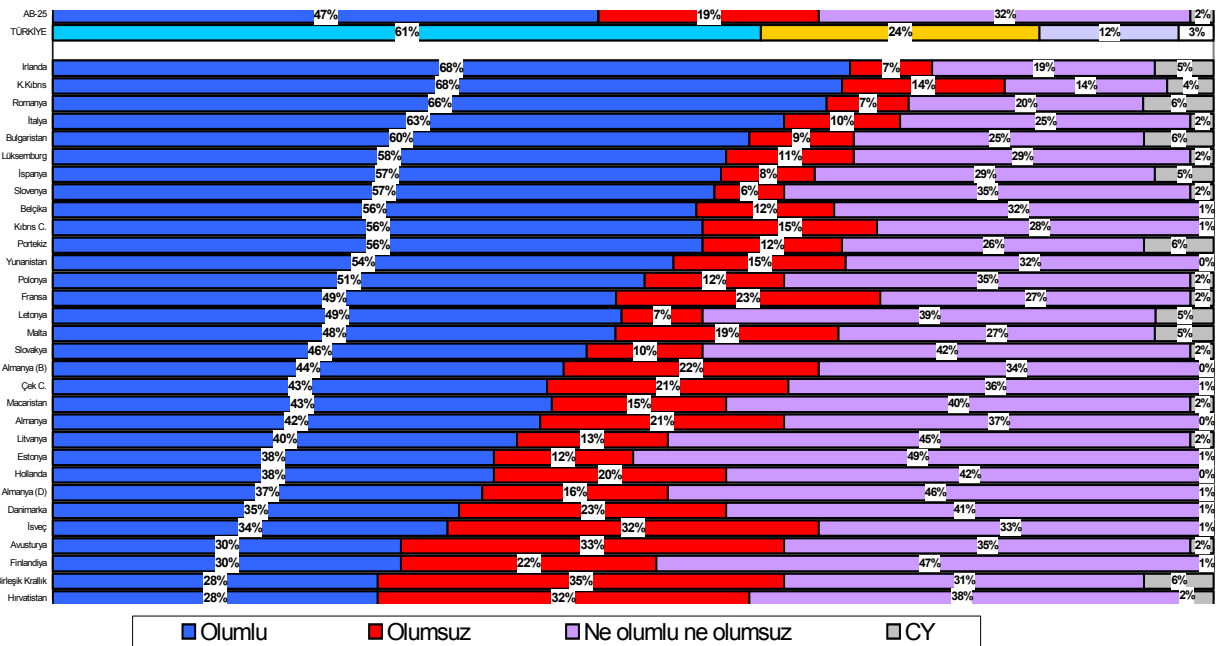
Ancak yine de her şeyi göz önüne aldığımızda Türkiye kamuoyunun %68'i AB'ne üye olmakla Türkiye'nin bir avantaj kazanacağını da düşünmektedir. Üyeliği söz konusu olan ülkelere Bulgaristan (%62) ve Hırvatistan'da (%36) bu bu pozitif değerlendirmenin daha küçük bir grup tarafından yapıldığı göze çarpmaktadır.

Şekil 6b. Herşeyi göz önünde bulundurduğunuzda, Türkiye AB'ne üye olmakla avantaj kazanır mıydı yoksa kazanmaz mıydı?

Genel olarak AB'nin imajı da sorgulandığında Türkiye kamuoyunun olumlu değerlendirmelerinin süregeldiği gözlenmektedir. %61 gibi bir kitle AB'nin imajını olumlu olarak belirtirken bu düzeyin üzerine ancak İtalya, İrlanda, Romanya ve Kuzey Kıbrıs'ta çıkılabilmektedir (Şekil 7). Aday ülkelerden Romanya ve Türkiye gibi Bulgaristan'da da Türkiye'deki düzeyde bir olumlu değerlendirme yapan kitle vardır. Hırvatistan'da bu düzey %28 (Güz 2004'de %36) gibi kitleye karşılık gelerek araştırmanın yapıldığı ülkelerde en düşük düzeyi yakalamıştır. AB'nin gözlerinde olumlu imajı olduğunu söyleyen kitle Birleşik Krallık'ta da %28 ile en düşük seviyesini bulmakta Finlandiya ve Avusturya da %30 ile onu izlemektedir.

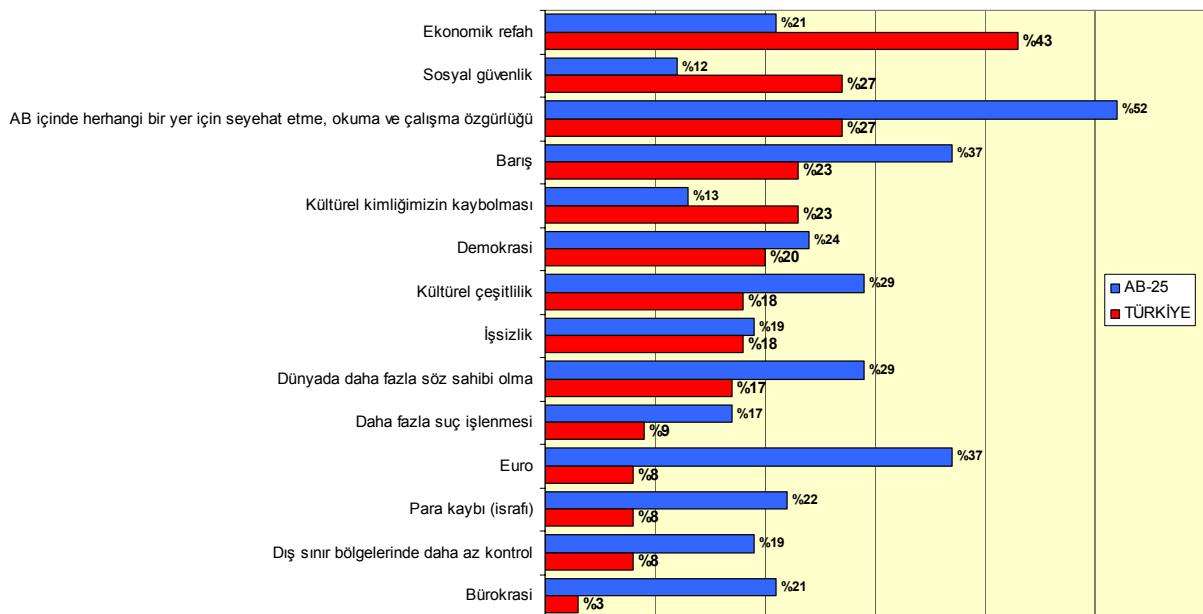
Şekil 7. Genel olarak AB'nin sizin gözünüzdeki imajı olumlu mu yoksa olumsuz mu?

AB Ne İfade Ediyor?

AB'ne üyeliğin değerlendirmesinde kişilerin hangi etmenlere önem verdiği ayrıntılı şekilde sorgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 8a ve b'de Türkiye sonuçları AB üye ülkelerin kamuoylarıyla karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Türkiye kamuoyu için AB'nin ifade ettiklerine baktığımızda AB üye ülkelerinden oldukça farklı bir resim görmekteyiz. Türkiye'de kamuoyu için AB öncelikle “ekonomik refah” (Bahar 2005’de %43 Güz 2004’de %48), “sosyal güvenlik” (Bahar 2005’de %27 Güz 2004’de %34) ve “AB içinde herhangi bir yer için seyahat etme, okuma ve çalışma özgürlüğü” (Bahar 2005’de %27 Güz 2004’de %30) demektir. “Barış” (Bahar 2005’de %23 Güz 2004’de %29), “demokrasi” (Bahar 2005’de %20 Güz 2004’de %24), “kültürel çeşitlilik” (Bahar 2005’de %18 Güz 2004’de %20) gibi değerler ise ikincil bir anlam ifade eden gruptur.

Şekil 8a. AB size şahsen ne ifade etmektedir?

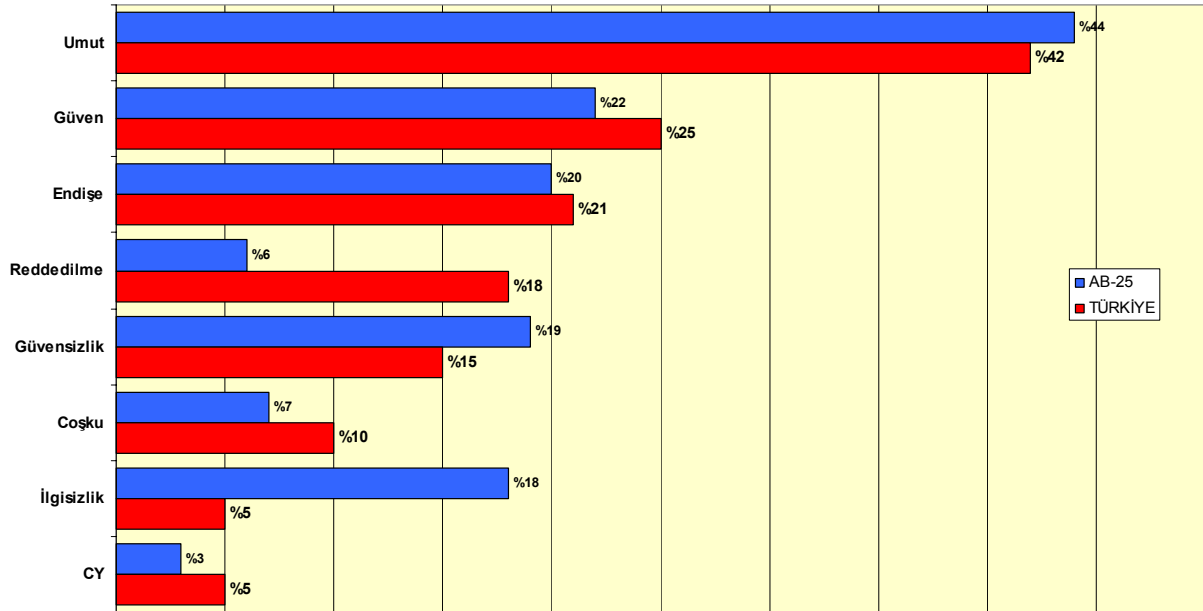
AB ülkelerinde ise bu önceliklerden farklı bir grup öne çıkmaktadır. Örneğin “AB içinde herhangi bir yer için seyahat etme, okuma ve çalışma özgürlüğü” en geniş (Bahar 2005’de %52 Güz 2004’de %53’lük) grup tarafından ön plana çıkarılmaktadır. Ardından, Türkiye’de ancak %8’lik bir grup tarafından ifade edilen, Euro (Bahar 2005’de %37 Güz 2004’de %44’lük) öne çıkarılmaktadır. Bunları yine %37 ile “barış”, %29 ile “dünyada daha fazla söz sahibi olma” ve “kültürel çeşitlilik” gelmektedir. Görüldüğü gibi AB üye ülkelerinin öncelikleri ile Türkiye kamuoyunun öncelikleri AB’nin ifade ettiklerini ifade etmekte örtüşmemektedir.

Benzer tür bir başka soru da görüşülen kişilerin AB ile özdeşleştirdikleri hislerinin sorgulanmasıdır. Bu soruya verilen cevaplar da Şekil 8b’de özetlenmiştir. Burada AB ülkeleriyle Türkiye arasında daha bir benzerlik gözlenmektedir. İki tarafta da “umut” ve “güven ilk iki sırayı alırken “endişe” üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye’de “reddedilme” ve “güvensizlik” dört ve beşinci sıralarda yer alırken AB’de güvensizlik ve “ilgisizlik” dört ve beşinci sıralardadır. AB’nde “ilgisizlik” %17 ile “coşku” nun %11 puan önündeyken Türkiye’de “coşku” %10 ile “ilgisizliğin” iki katı büyüklüktedir.

Türkiye’de AB’nin kendilerinde endişe hissi uyandırdığını belirtenler Güz 2004’de 17 iken Bahar 2005’de %21’e çıkmıştır. Benzer şekilde AB’nin kendilerinde reddedilme hisleri

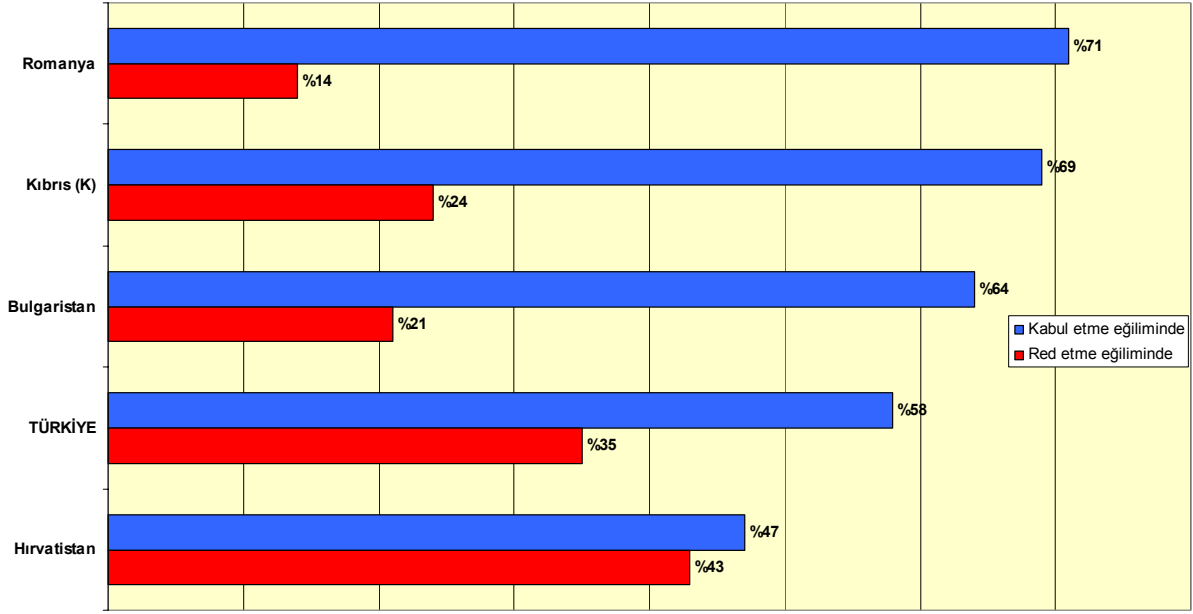
uyandırdığını belirtenler Güz 2004’de %10 iken Bahar 2005’de %18 olmuştur. Keza güvensizlik hissi ile bu soruya cevap verenler Güz 2004 den Bahar 2005’e %13’den %15’e çıkmıştır. Kısaca Türkiye kamuoyunda AB’nin uyandırdığı hislerin olumsuza doğru geliştiği gözleniyor denilebilir.

Şekil 8b. AB sizde nasıl duygular uyandırıyor?

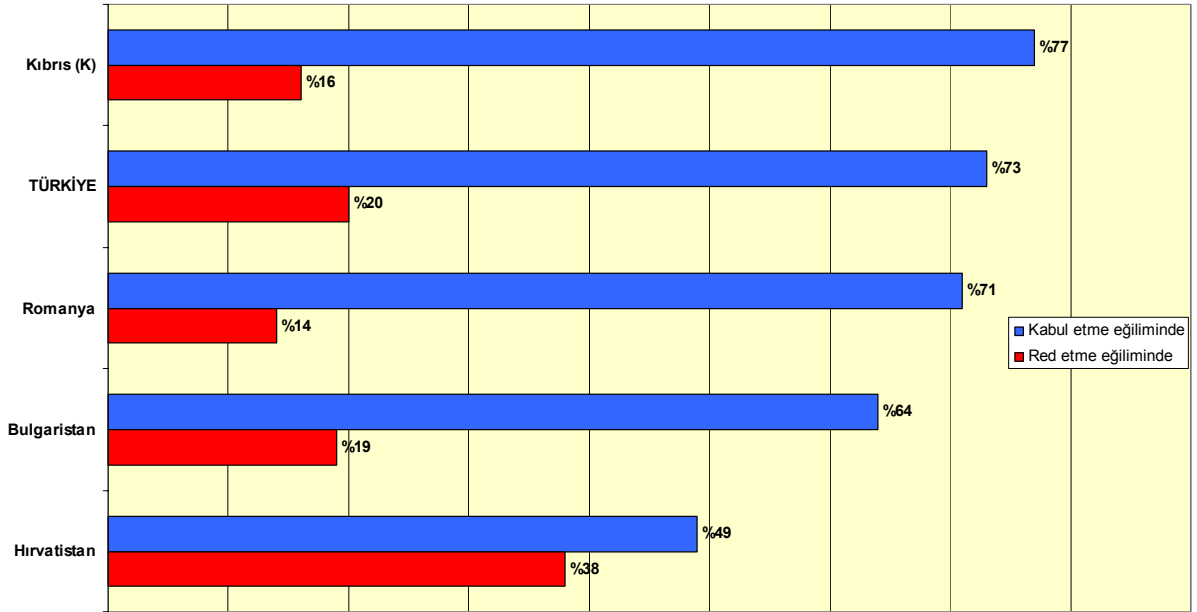

Yine de AB üyeliği söz konusu olan ülkelerde sorulan bir iki soruya bakıldığında Kamuoylarının AB üyeliğini gördüğünden daha sıcak değerlendirdiği de ortaya çıkmaktadır. Türkiye örneğinde Şekil 9a, b ve c deki ifadelerle verilen cevaplara bakıldığında tümüne verilen desteğin AB üyeliğinin iyi bir şey olacağını söyleyen kitle kadar büyük ve hatta üzerinde olduğu gözlenmektedir. Ekonomik istikrar söz konusu olduğunda bu destek %73 seviyesine çıkmaktadır ki bu da Türkiye kamuoyunun AB üyeliğinden ekonomik beklentilerinin kuvvetinin bir göstergesidir.

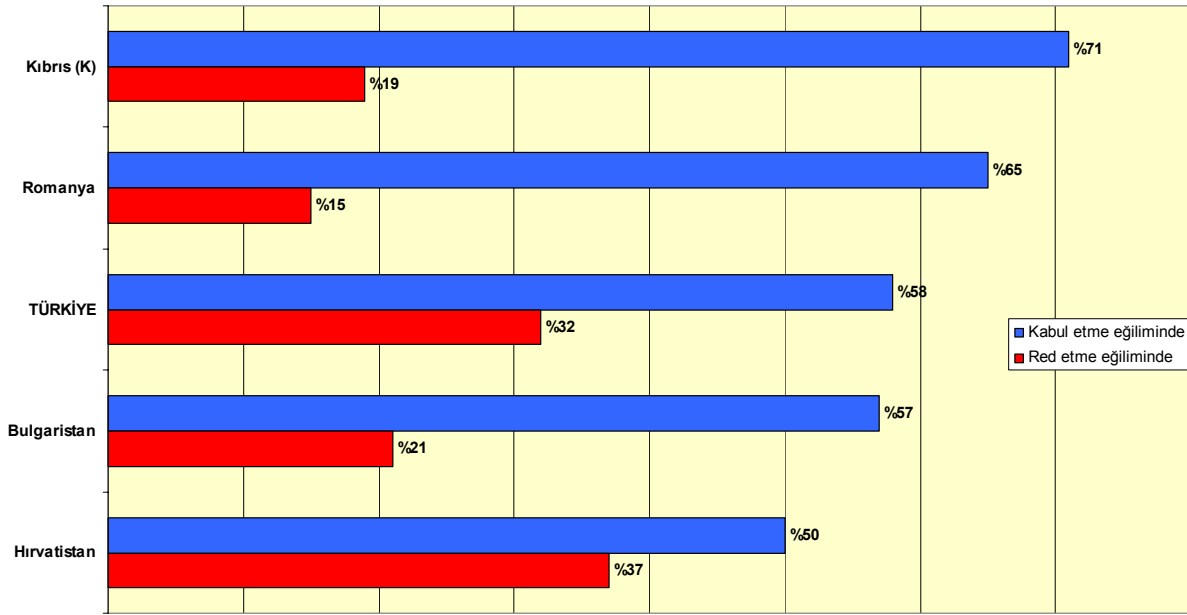
Şekil 9a. (ÜLKEMİZ) AB üyesi olsa kendimi daha güvende hissederdim.

Şekil 9b. (ÜLKEMİZ) AB üyesi olsa ekonomik olarak daha istikrarlı olurduk.

Şekil 9c. (ÜLKEMİZ) AB üyesi olsa siyasi olarak daha istikrarlı olurduk.

AB üyeliği durumuna yönelik değerlendirmelerin tümünde Hırvatistan kamuoyu %50 ve altında bir olumlu değerlendirme yapar görünmektedir.

AB'den Korku

AB'ne üyelik konusunda şüpheli tavırların neler olduğu konusunda bilgi edinmek amacıyla kişilerin AB kurumları ve politikalarıyla ilgili korkuları olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu soruda da AB üye ülkeleriyle Türkiye kamuoyunun ifade ettikleri kaygı ve korkularda farklılaşma göze çarpmaktadır (Tablo 9). “Küçük üye ülkelerin güç kaybetmesi” hakkında düşük nüfuslu Finlandiya (%75), Hollanda (%61), Portekiz (%59), Çek Cumhuriyeti, Yunanistan ve Avusturya (%55), Luksemburg (%53), Belçika ve Macaristan (%52)'da korku gözlenirken Almanya (%19) ve Polonya'da (%37) daha düşük düzeyde korku dile getirilmektedir. Ancak dikkat çekici bir nokta bu konunun nüfus ya da ekonomik güç büyüklüğünden ziyade bir algılama sorunu olduğudur da. Şöyle ki, örneğin Fransa'da korku düzeyi %44, Birleşik Krallık'da %44, Letonya ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde ise sırasıyla %37 ve %43'dür.

Türkiye kamuoyunun AB'ndeki karşıtlarından daha düşük oranda korku duyduğunu söylediği beş konu vardır. AB geneliyle korku düzeyinde en büyük fark gözlenen konu “işlerin daha düşük üretim maliyetleri olan diğer üye ülkelere kayması” olarak ortaya çıkmaktadır ki Türkiye kamuoyu için bu konun AB üye ülkelerindeki kadar sorun yapılmaması gayet anlaşılır bir durumdur. Ancak dikkat çeken konu üyeler arasında bu konunun en yüksek oranda korku yaratan konu olmasıdır. Yine benzer şekilde üye ülkelerde AB'ne ödenecek para %62 gibi bir kitle tarafından sorun olarak görülürken Türkiye'de bunu korkutucu bir sorun olarak gören ancak %45'dir.

Türkiye kamuoyu tarafından korkutucu olarak görülenler arasında en başta gelen ise “dilimizin daha az kullanılacak olması” ve “uyuşturucu ticareti ve uluslararası organize suçlarda artış” (ikisi içinde korkutucu bulanların oranı %62). Milliyetçi temaları yansıtan “ulusal kimlik ve kültürün kaybı” konusu ise AB genelinde %37 tarafından korkutucu bulunurken Türkiye'de %58 tarafından korkutucu bulunmaktadır.

S.21 Bazı insanların, Avrupalı kurumlar ve Avrupa Birliği ile ilgili bazı korkuları olduğunu düşünüyoruz. Size bu korkulardan bazılarını okuyacağım. Avrupa Birliği ile ilgili okuyacaklarımdan halen korku duyup duymadığınızı öğrenebilir miyim?

Tablo 9. AB'nden Korku

Küçük üye ülkelerin güç kaybetmesi

	Halen korku duyuyorum	Halen korku duymuyorum	CY
AB-25	%43	%49	%8
TÜRKİYE	%52	%35	%13

Uyuşturucu ticareti ve uluslararası organize suçlarda artış

AB-25	%60	%35	%5
TÜRKİYE	%62	%28	%10

Dilimizin giderek daha az kullanılacak olması

AB-25	%36	%60	%4
TÜRKİYE	%62	%33	%5

(Türkiye'nin) AB'ne daha fazla para ödeyecek olması

AB-25	%62	%29	%9
TÜRKİYE	%45	%36	%18

Sosyal hakların kaybı

AB-25	%50	%42	%8
TÜRKİYE	%43	%45	%12

Ulusal kimlik ve kültürün kaybı.

AB-25	%37	%58	%4
TÜRKİYE	%58	%34	%8

Ekonomik kriz.

AB-25	%48	%44	%8
TÜRKİYE	%42	%48	%10

İşlerin daha düşük üretim maliyetleri olan diğer üye ülkelere kayması.

AB-25	%73	%21	%5
TÜRKİYE	%53	%31	%17

(Türk) çiftçileri için daha fazla zorluk.

AB-25	%62	%29	%9
TÜRKİYE	%58	%31	%11

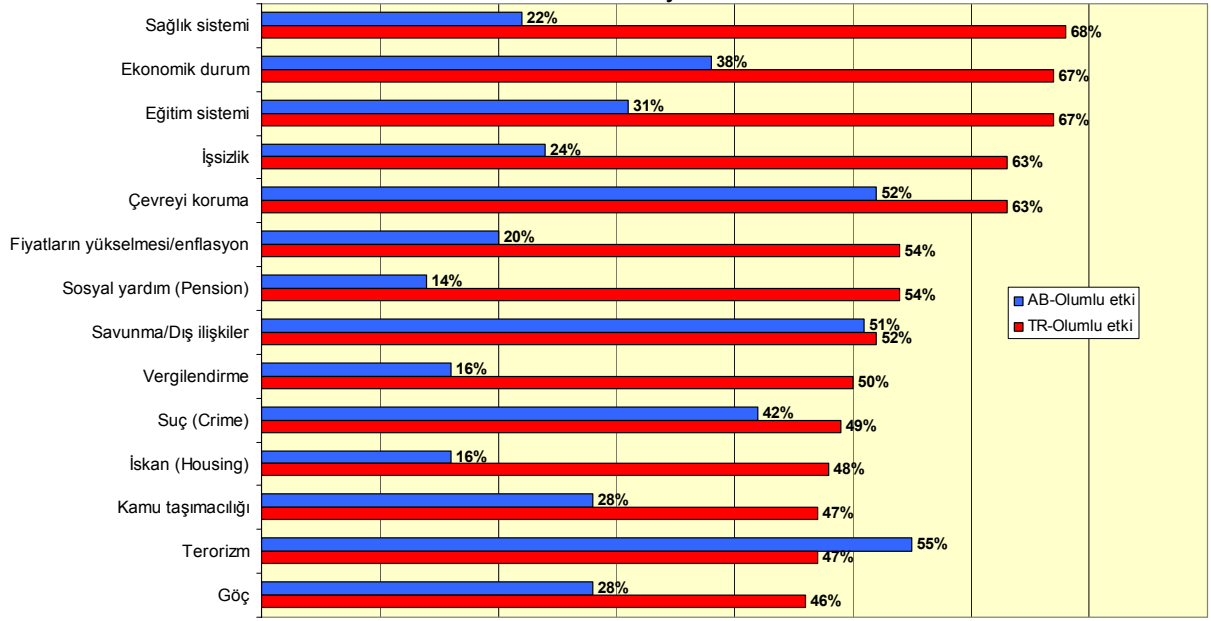
(Türk lirasının) sonu

AB-25	%53	%42	%4
TÜRKİYE	%54	%35	%11

AB'nin değişik politika alanlarındaki etkisi

Daha önceki çalışmalarda da yapıldığı gibi AB'nin değişik politika alanlarındaki etkisinin ne yönde olmasının beklendiği çalışmaya dahil edilen 30 ülkede tek tek sorgulanmıştır. Türkiye kamuoyunun beklentilerinin AB'ne üye 25 ülke ile karşılaştırmalı durumu aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Görüldüğü gibi vergilendirme, savunma/dış ilişkiler, sosyal yardım, enflasyon, çevreyi koruma, işsizlik, eğitim sistemi, ekonomik durum ve sağlık sistemi alanlarında Türkiye kamuoyunun yarından fazlası AB'nin olumlu rol oynayacağı beklentisi içindedir (Şekil 10). Oysa AB'ne üye ülkeler kamuoyları için böyle olumlu etki değerlendirmesi yalnızca çevreyi koruma, dış ilişkiler, terörizmle mücadele ve savunma alanları için geçerlidir (Güz 2004 için de aynı alanlarda benzer bir örüntü söz konusudur). AB üye ülkeleri kamuoyları iskan, kamu taşımacılığı, suç ve göç alanlarında Türkiye kamuoyunun karamsar beklentileriyle uyuşum içindedir. Ancak Türkiye kamuoyunun %54'ünün (Güz 2004'de %67) AB'nin olumlu etkisini beklediği sosyal yardım alanında AB üyesi ülke kamuoyları ancak %14 (Güz 2004'de %15) oranında olumlu rol oynar demektedir. Benzer şekilde Türkiye kamuoyunun %63'ü (Güz 2004'de %65'i) işsizlikle mücadelede AB'nin olumlu rol oynamasını beklerken AB üyesi ülkelerde bu oran yalnızca %24 (Güz 2004'de %25) dır.

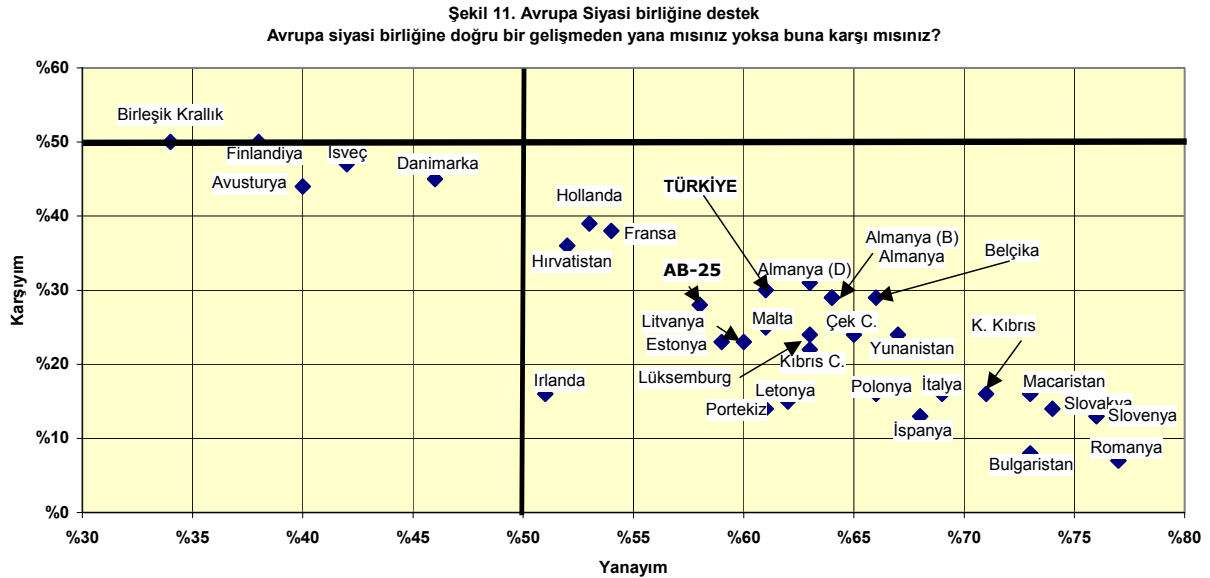
Şekil 10. Size okuyacağım (Türkiye'deki) her konu için AB olumlu mu, olumsuz mu, veya ne olumlu ne olumsuz mu rol oynar?

V. AB'nin Geleceği

Daha önceki çalışmalarda olduğu gibi AB'nin geleceğine yönelik değerlendirmeler Eurobarometre 63 araştırmasında da birkaç değişik soru ile saptanmaya çalışılmıştır. Avrupa'nın siyasi birliğine doğru bir gelişmeye taraftar olunup olunmadığına yönelik soruya verilen yanıtlar incelendiğinde Güz 2004 araştırmasında bir tek Finlandiya kamuoyunun çoğunluğunun (%51) böyle bir gelişmeye karşı net bir çoğunluğu olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık, İsveç ve Danimarka'da da yüzde kırkı aşan ancak çoğunluğun altında bir grubun böyle bir gelişmeye karşı bir tavır vardı. Avusturya kamuoyunun %49 böyle bir gelişmeyi desteklerken %19'u kararsız ve %32'si ise karşı idi. Bahar 2005 araştırmasında Finlandiya, Birleşik Krallık, İsveç ve Danimarka kamuoylarının Avrupa siyasi birliğine yönelik tercihlerinde önemli bir değişim gözlenmezken Avusturya kamuoyunun bu projeye desteğinin %40 düzeyine inmiş olduğu gözlenmektedir.

Avrupa'nın siyasi birliğine yönelik en büyük oranda destek yine %77 ile (Güz 2004'de %81) Romanya'da gözlenmekte Slovenya (%76), Slovakya (%74), Letonya (%62), İspanya (%68), Bulgaristan (%73) ve Macaristan'da (%73) da yüksek oranda destek bulunmaktadır. Bulgaristan ve Macaristan kamuoylarının bu projeye desteği Güz 2004 araştırmasıyla aynı düzeyde çıkarken diğer sayılan ülkelerde desteğin gerilediği gözlenmektedir. Türkiye'de Avrupa'nın siyasi birliğine doğru bir gelişmeyi destekleyen grup Güz 2004'de %67 ile AB'ne üye 25 ülkenin ortalama %59 oranındaki desteğinin üzerinde yer almakta idi. Bahar 2005'de Türkiye kamuoyunun desteği de %61 düzeyine gerilemiş ancak yine de AB üyeleri içindeki %58'lik desteğin üzerinde yer almıştır.

AB'nin Önümüzdeki 5 Yılda Oynayacağı Rol

Türkiye kamuoyunun AB'nin önümüzdeki 5 yıl içerisinde kendi hayatlarında ne derece rol oynayacağına dair değerlendirmelerinde ilk göze çarpan daha çok önemli rol oynayacağı görüşündekilerin aşağı yukarı AB üye ülkelerindekiyle aynı oranda olmasına karşın daha az önemli diyenlerin oranının AB ortalamasının neredeyse üç katı olduğudur (Tablo 10). AB'nin bu süre içerisinde oynaması istenilen rolün daha çok olduğunu belirten grup Türkiye'de de AB ülkelerinde de %50 civarındadır ki bu oran Güz 2004'e göre biraz düşmüş görünmektedir. Ancak Türkiye'de AB ülkelerinden biraz daha büyük bir grup (%22) bu rolün daha az olmasını

istemektedir. Buradan ortaya çıkan ilginç bir sonuç Türkiye kamuoyunda AB'nin kendi hayatlarında oynayacağını düşündükleri rolün daha çok önemli olacağına inananlardan daha yüksek bir oranda kitlenin bu rolün artmasını istediğidir. AB'nin rolünün artmasını isteyenler bu rolün ne olacağına dair değerlendirmelerden daha yüksek olmasını AB'ye yönelik bir talep olarak algılanması mümkündür. Türkiye kamuoyu AB'nin kendi hayatlarında daha aktif bir rol oynamasını istemektedir. Yine açıktır ki yeni üye ve aday ülkelerde AB'nin oynaması istenilen rol diğerlerine göre daha yüksektir. Bu aday ülkelerde AB ile olan ilişki tecrübesinin görece olarak azlığına bağlanabileceği gibi aynı zamanda bu ülkelerde insanların hayatları üzerinde diğerlerine nazaran çok daha büyük bir etkiyi iyi yönde yapma olanağına da bağlanabilir.

Tablo 10. AB'nin Önümüzdeki 5 Yılda Oynayacağı Rol

Önümüzdeki 5 yıllık süre içerisinde, sizce AB sizin hayatınızda ne derece önemli bir rol oynayacağı hakkındaki düşüncelerinizi, daha çok önemli, daha az önemli veya eskisiyle aynı olacak şekilde belirtir misiniz?

	Daha çok önemli	Daha az önemli	Aynı	CY
AB 25-Güz 2004	%47	%7	%38	%8
Türkiye-Güz 2004	%46	%20	%24	%10
AB-25-Bahar 2005	%44	%9	%40	%7
TÜRKİYE-Bahar 2005	%49	%24	%23	%5

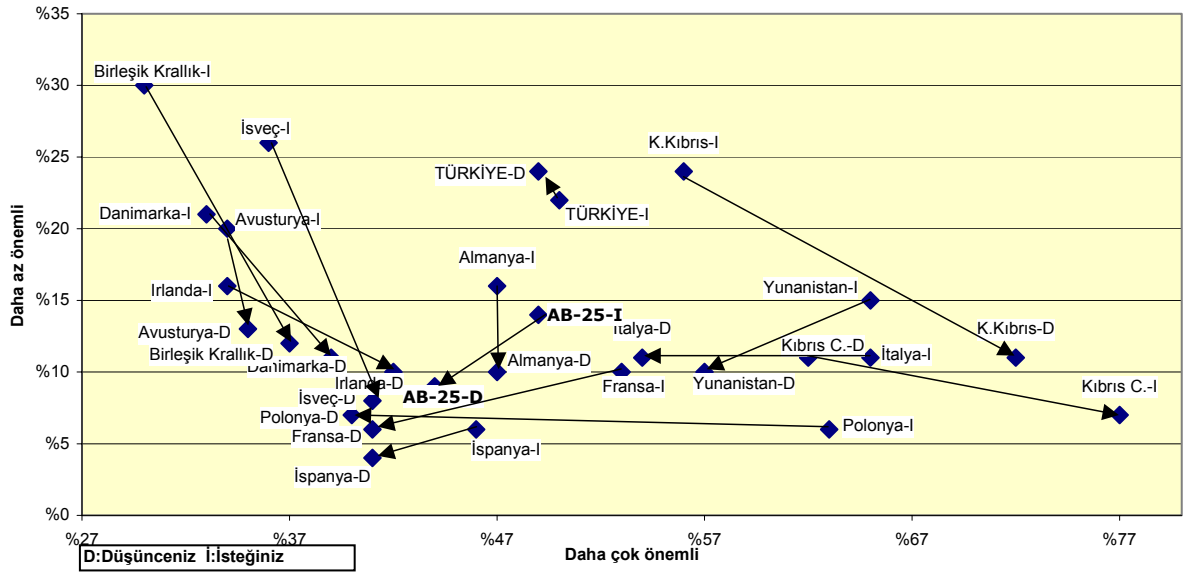
Önümüzdeki 5 yıllık süre içerisinde, sizce AB sizin hayatınızda ne derece önemli bir rol oynayacağı hakkındaki isteğinizi, daha çok önemli, daha az önemli veya eskisiyle aynı olacak şekilde belirtir misiniz?

	%51	%13	%29	%7
AB 25-Güz 2004	%51	%13	%29	%7
Türkiye-Güz 2004	%51	%17	%21	%11
AB-25-Bahar 2005	%49	%14	%29	%7
TÜRKİYE-Bahar 2005	%50	%22	%20	%7

Şekil 12'de aynı sorulara verilen yanıtlar seçilmiş bir grup ülke için karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Her ülke ve AB üyesi 25 ülke ortalaması AB'nin önümüzdeki 5 yıl içinde daha çok rol oynayacağını düşünen ve daha çok rol oynaması isteyen kitlelerin oranları aynı grafikte gösterilmiştir. Örneğin Türkiye'de AB'nin önümüzdeki 5 yılda daha çok rol oynayacağını düşünen %49 daha az rol oynayacağını düşünen %24'lük bir kitle var iken aynı dönemde daha az rol oynamasını isteyen %50 daha az rol oynamasını isteyen %22'lik bir grup vardır. Bu nedenle grafikte gösterilen ok sol üst köşeye doğru yönelmektedir. Benzer konumda olan Polonya dışında bir ülke yoktur. İspanya'da da AB'nin daha çok rol oynamasını isteyen grup daha çok oynayacağını düşünen gruptan büyüktür. AB üyelerinin geneli için de İspanya örneğine benzer bir durum söz konusudur. Yani AB'nin daha çok rol oynamasını isteyenlerin böyle olacağını düşünenlerden fazla olduğu gibi daha az rol oynamasını isteyenlerin de böyle olacağını düşünenlerden daha fazla olması söz konusudur. Yani gösterilen okların sağdan yukarı ya da aşağı ancak sola doğru yönelmeleri kamuoylarında AB'nin istenen rolünün değerlendirilen rolünden fazla olduğunun göstergesi olduğundan sorun değildir.

Ancak gösterilen oklar soldan sağa doğru yönlendiğinde bir sorun var gibi görünmektedir. Yani bu durumda AB'nin oynaması istenilen rol oynayacağı düşünülen rolden daha küçük bir kitle tarafından desteklenmektedir. Bu durumda ilginç olarak Birleşik Krallık, Danimarka, İrlanda, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs, İsveç, ve Avusturya vardır. Almanya'nın durumu en açık şekilde göstermektedir ki AB'nin daha az rol oynamasını isteyenler %17 düzeyinde iken böyle olacağını düşünenler ancak %10 düzeyindedir.

Şekil 12. AB'nin önümüzdeki 5 yılda oynayacağı rol

Bu bağlamda AB'nin takip etmesi gereken uygulamalar konusunda tercihler Türkiye ve AB geneli için sorgulanmıştır. Bu soruya alınan yanıtlar AB üyeleri ve Türkiye kamuoyunun önceliklerinin benzer olduğunu göstermektedir. Ancak Güz 2004'den Bahar 2005'e gelindiğinde bu örtüşmenin zayıfladığı gözlenmektedir. Örneğin Güz 2004'de iki tarafta da ilk üç öncelik aynıdır ancak bunlara yapılan vurgu, yani bu uygulamaları belirten grubun büyüklükleri farklıdır. Bahar 2005'de ise ancak ilk iki öncelik aynıdır ve yine bu uygulamaların ardındaki grubun büyüklükleri farklıdır. Bahar 2005'de gerek AB üyeleri gerek Türkiye'de listenin başına işsizlikle mücadele (Türkiye'de %72 AB üyelerinde %42) ve yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele (Türkiye'de %40 AB üyelerinde %44) bulunmaktadır. Türkiye'de üçüncü sırada terör ile mücadele (%37) yer alırken AB üyelerinde Avrupa'da barış ve güvenliğin korunması (%31) bulunmaktadır.

AB üyelerinin gündemi ile Türkiye kamuoyunun gündeminde farklılaşma eğilimi dördüncü ve beşinci önceliklerde de ortaya çıkmaktadır. AB üyeleri için organize suç ve uyuşturucu madde trafiği ile mücadele (%25) dördüncü sırada ön plana çıkarken Türkiye kamuoyu dördüncü sıraya yeni üyelere kapıların açılması konulmaktadır. Yine benzer şekilde AB üyelerinde %19'luk bir grup çevrenin korunması ve Avrupa vatandaşları ile yakınlaşmak, örneğin AB izlediği politikalar ve kurumları hakkında daha fazla bilgi edinmeyi desteklerken Türkiye'de beşinci sırada %14'lük bir gruba çevrenin korunması gelmektedir.

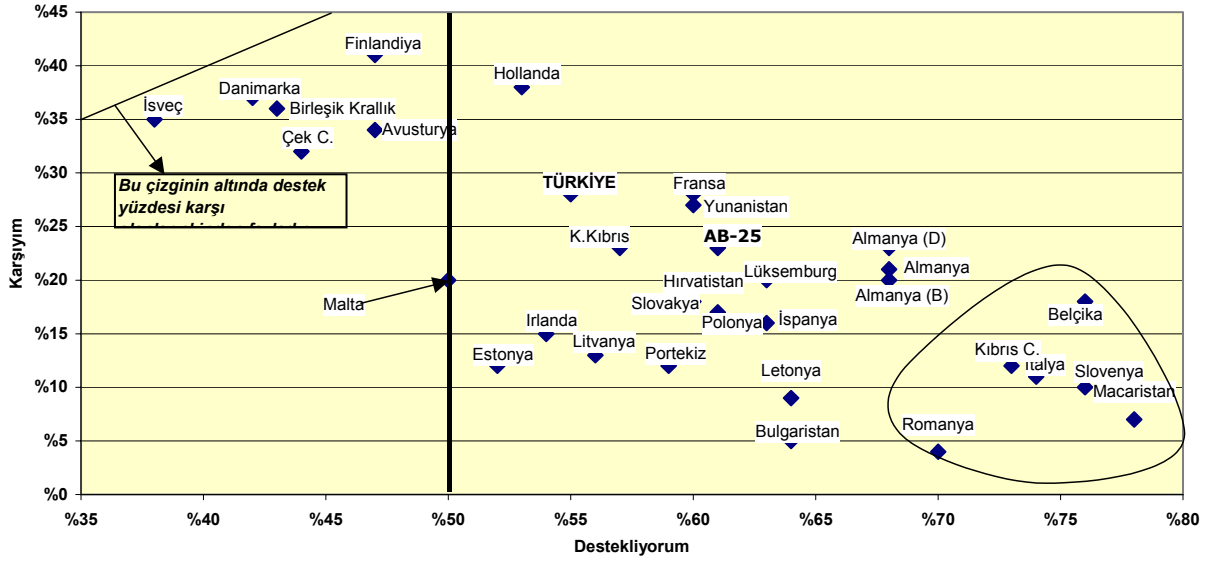
Tablo 11. AB'nin izlemesi gereken uygulamalar		
	AB-25	TÜRKİYE
İşsizlikle mücadele	47%	72%
Yoksulluk ve sosyal dışlanmayla mücadele	44%	40%
Terör ile mücadele	19%	37%
Yeni üyelere kapıların açılması	4%	29%
Çevrenin korunması	19%	14%
Avrupa vatandaşları ile yakınlaşmak, örneğin AB izlediği politikalar ve kurumları hakkında daha fazla bilgi edinme	19%	13%
Gıda ürünlerinin kalitesinin garanti altına alınması	8%	12%
Organize suç ve uyuşturucu madde trafiği ile mücadele	25%	12%
Avrupa'da barış ve güvenliğin korunması	31%	10%
Avrupa ortak para birimi EURO'nun başarıyla hayata geçirilmesi	10%	8%
Birey haklarının ve Avrupa'da demokrasi prensiplerine saygının garanti altına alınması	14%	6%
Tüketicilerin korunması ve diğer ürünlerin kalitesinin garanti altına alınması	8%	5%
AB kurumlarının ve işleyişlerinin yeniden düzenlenmesi	5%	4%
Yasadışı göç ile mücadele	15%	4%
AB'nin politik ve diplomatik öneminin tüm dünyaya kabul ettirilmesi	5%	2%
Diğer	1%	0%
Hiçbiri	1%	1%
CY	2%	3%

AB'nin geleceğiyle doğrudan ilgili birkaç değişik alana dair tercihler hakkında kişilerin görüşleri aşağıda Tablo 12'te özetlenmiştir. AB üye ülkelerinde ortak para birimi Euro'ya destek Güz 2004'deki %63 düzeyinden %59'a inerken Türkiye'deki destekten hala yüksektir. Ancak aynı dönemde Türkiye'de Euroya destek %44'den %46'ya çıkmıştır.

Aşağıda daha detaylı bir çözümlemesine girişeceğimiz Avrupa Anayasası konusu burada verilen soruda en basit şekliyle irdelenmiştir. AB için bir Anayasa'ya verilen destek Güz 2004 ile Bahar 2005 karşılaştırıldığında AB üyelerinde %68'den %61'e düşerken aynı dönemde Türkiye'de %59'dan %55'e inmiştir. Avrupa Anayasası'na destek düşse de hala kamuoylarının açık çoğunluğunun desteğinin devam ettiğini söylemek mümkündür.

Şekil 13'de ülke ülke AB için bir anayasa fikrine verilen destek gösterilmiştir. Altı çizilmesi gerekir ki bu soruda referandumlarda onaya sunulan anayasa değil genel olarak AB için bir anayasa fikri sorgulanmıştır ve sonuçlar Mayıs-Haziran 2005 içindeki durumu göstermektedir. AB için bir anayasa fikrine destek verenler her ülkede bu fikre karşı olanlardan daha büyük bir gruptur. Ancak destek düzeyinin Avusturya, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık, Danimarka ve Çek Cumhuriyeti'nde %50'nin altında kaldığı görülmektedir. Yine de bu ülkelerde destek düzeyi karşı olanların yüzde payından yukarıdadır. Belçika, Kıbrıs Cumhuriyeti, İtalya, Slovenya, Macaristan ve Romanya'da AB için bir anayasa fikrine verilen destek %70'in üzerindedir.

Şekil 13. Avrupa Birliği için bir Anayasa Fikrine verilen destek

Güz 2004’de okul çocuklarına AB kurumlarının nasıl çalıştığının öğretilmesi fikrine verilen %71 düzeyindeki desteğin daha da artarak %76 düzeyine eriştiği gözlenmektedir. Türkiye eğitim sisteminde bu konuda atılacak adımlara ülke çapında bir destek olduğu ortadadır.

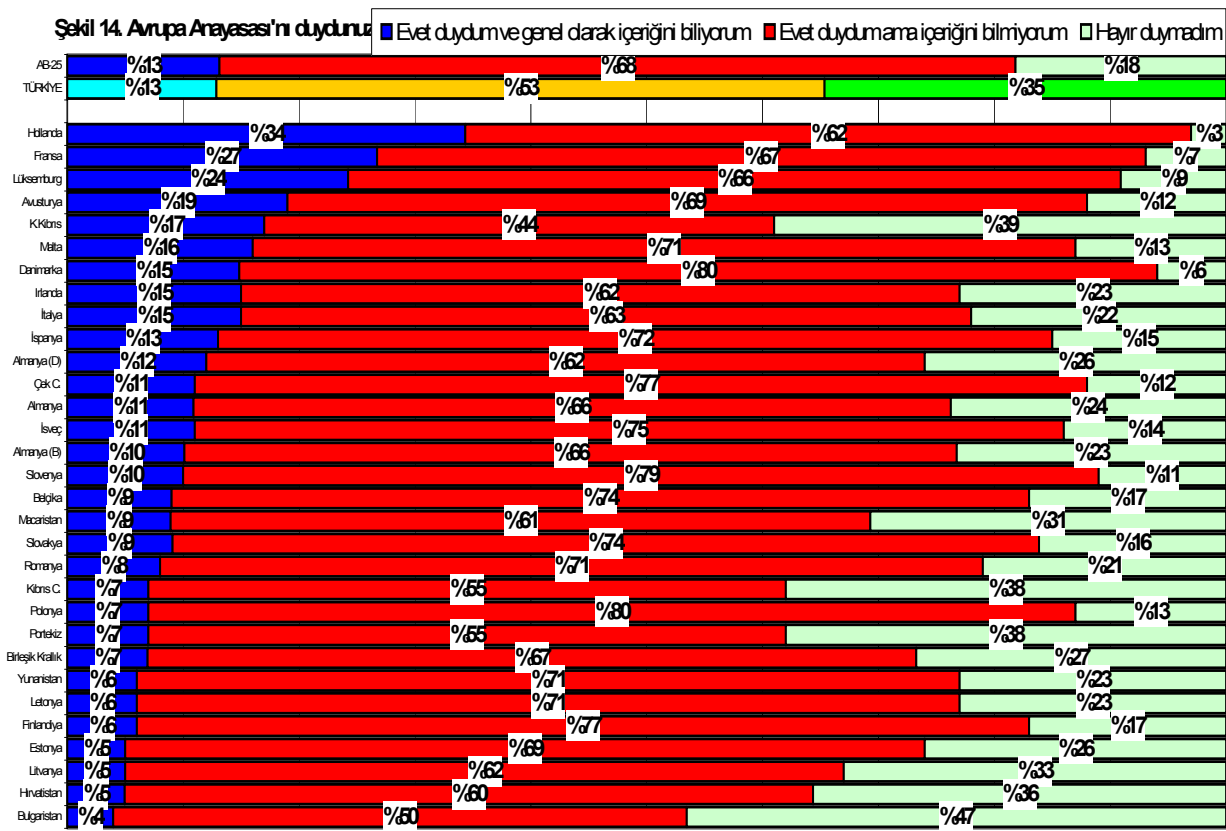
AB’nin gelecek yıllarda başka ülkeleri de içine alarak genişlemesi fikrine AB’ne üye ülkelerden Güz 2004’de gelen %53 düzeyindeki desteğin düşerek tüm üye ülkeler genelinde ancak %50 düzeyine vardığı gözlenirken Türkiye’de %62’lik desteğin daha da artarak %66’ya ulaştığı görülmektedir.

İlginç bir şekilde daha önce sorulmamış olan “Avrupa’nın yapılanma hızının bir grup ülkede diğer ülkelere göre daha hızlı olması” görüşü Türkiye’de %53 destek bulurken AB genelinde ancak %38 destek bulmaktadır ve bu fışkre karşı olan %42’lik grup taraftarlardan açık şekilde daha büyüktür. Türkiye bu konumuyla Estonya, İtalya, Kıbrıs ve Çek Cumhuriyetleri’yle aynı grupta bulunmaktadır. Birleşik Krallık ve Fransa’da bu fikre karşı olan grup %53 iken Almanya’da %45 düzeyindedir.

Tablo 12. AB'nin Geleceği			
Tek para birimi olarak Euro'nun kullanıldığı bir Avrupa Parasal Birliği.			
	Destekliyorum	Karşıyım	CY
AB 25-Güz 2004	%63	%31	%6
Türkiye-Güz 2004	%44	%43	%13
AB-25-Bahar 2005	%59	%35	%6
Türkiye-Bahar 2005	%46	%46	%7
AB'nin gelecek yıllarda başka ülkeleri de içine alarak genişlemesi.			
AB 25-Güz 2004	%53	%35	%12
Türkiye-Güz 2004	%62	%22	%17
AB-25-Bahar 2005	%50	%38	%12
Türkiye-Bahar 2005	%66	%20	%14
AB için bir anayasa.			
AB 25-Güz 2004	%68	%17	%14
Türkiye-Güz 2004	%59	%21	%20
AB-25-Bahar 2005	%61	%23	%16
Türkiye-Bahar 2005	%55	%28	%17
Okul çocuklarına AB kurumlarının nasıl çalıştığının öğretilmesi.			
AB 25-Güz 2004	%85	%9	%6
Türkiye-Güz 2004	%71	%14	%15
AB-25-Bahar 2005	%85	%8	%7
Türkiye-Bahar 2005	%76	%13	%11
Avrupa'nın yapılanma hızının bir grup ülkede diğer ülkelere göre daha hızlı olması.			
AB-25-Bahar 2005	%38	%42	%20
Türkiye-Bahar 2005	%53	%29	%18

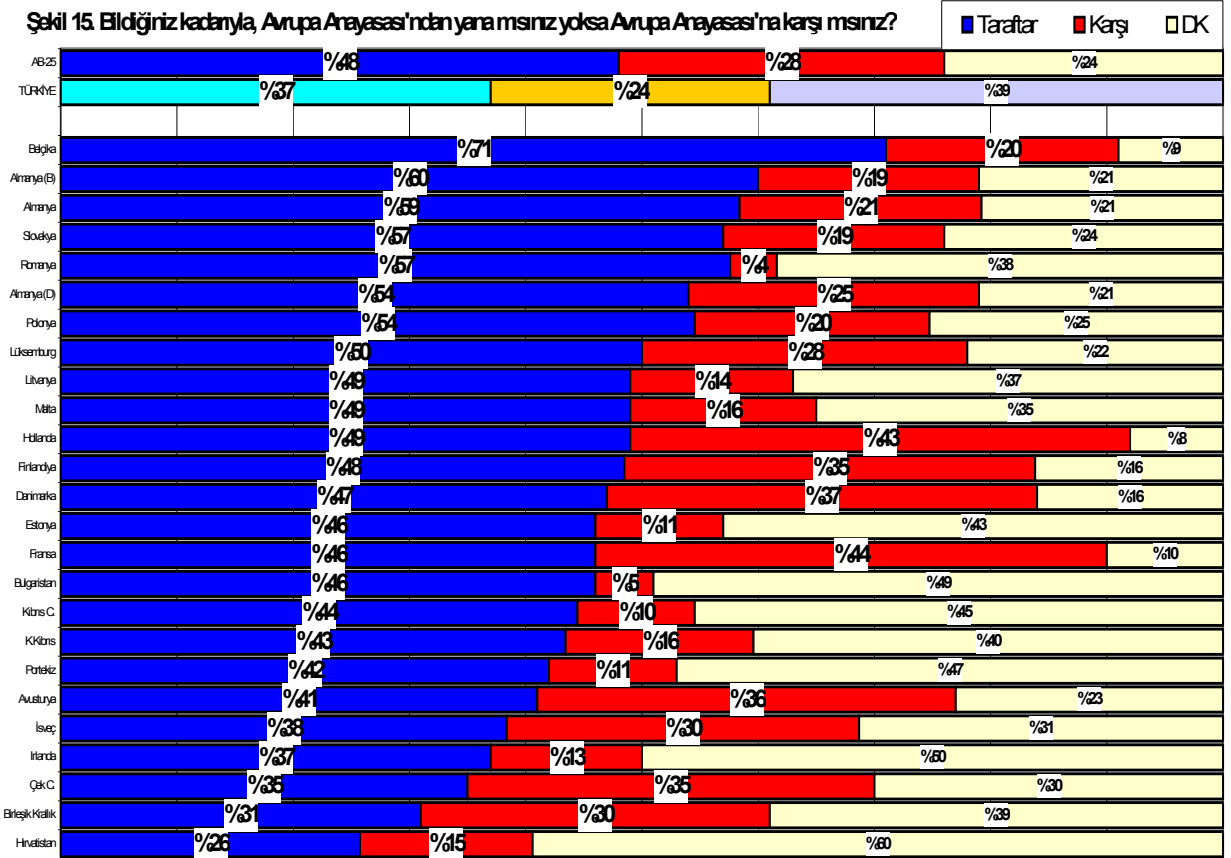
VI. Avrupa Anayasası'na Bakış

“Avrupa için bir anayasa” diye belirtilen şekliyle bu fikre katılımın Güz 2004’den Bahar 2005’e düşmesine rağmen AB genelinde %61 düzeyinde olduğunu yukarıda belirtmiştik. Daha derinlemesine çözümlemeler için anayasa hakkında birkaç ek soru daha sorulmuştur. Şekil 14’den de görüleceği gibi gündemdeki anayasanın tanınırlığı oldukça düşüktür. Öyle ki gerek AB üyelerinde gerek Türkiye’de ancak %13’lük ufak bir grup Anayasa’yı duymuş ve içeriği hakkında bilgi sahibidir. Çok az bir içerik bilgisine rağmen duyduğunu söyleyenler AB’nde %68 Türkiye’de ise %58 düzeyindedir. Referandumlarda Anayasa’yı red eden Fransa ve Hollanda kamuoylarının ise tüm araştırma içerisinde en yüksek bilgi düzeyine sahip olduğunu söyleyen kamuoyları olmaları ilginçtir. Bu konuda hiç bilgisi olmadığını söyleyen ülkeler arasında Türkiye (%35), Kuzey Kıbrıs (%39), Kıbrıs Cumhuriyeti ve Portekiz (%38), Hırvatistan (%36) ve Litvanya (%33) bulunmaktadır.

“Bildiğiniz kadarıyla, Avrupa Anayasası'ndan yana mısınız yoksa Avrupa Anayasası'na karşı mısınız?” sorusuna AB genelinden %48 destek gelmiştir. Ancak referandumda Anayasayı red eden Fransa ve Hollanda kamuoylarının ise ancak sırasıyla %44 ve %43 Anayasa'ya karşıt grup vardır. Almanya genelinde %59'luk bir desteğe sahip olan Anayasanın bu ülkede onay sorunu kamuoyu nezdinde de yoktur. Ancak yine de %50'nin üzerinde Anayasa desteği sadece altı ülkede vardır ki bunlar arasında en yüksek düzey Belçika'da %71 Almanya'da ise %59'dur.

Şekil 15. Bildiğiniz kadıyla, Avrupa Anayasası'ndan yana mısınız yoksa Avrupa Anayasası'na karşı mısınız?

Avrupa Anayasası'na taraftar olduğunu belirtenlere bu tercihlerinin nedenleri de sorulmuştur (Tablo 13). Açık uçlu, kendiliğinden verilen, yani şıkların okunmadığı bu formatta, verilen tüm yanıtlar işaretlenmiş olduğundan toplamlar yüze varmamakta ancak her bir şıkkın bu cevap için hatıra gelme sıklığını göstermektedir. AB genelinde en sık söylenen neden Avrupa'nın inşasına devam edebilmek için bunun zaruri olduğu yanıtıdır (%36). Bunu yine benzer bir cevap olan Avrupa kurumlarının sorunsuz işleyişi için bu Anayasa'nın zaruri olduğu yanıtıdır. Bu iki zaruret cevabı pek çok ülkede en önemli nedenler listesinin başında yer almaktadır. Fransa ve Bulgaristan'da AB'ni ABD'ne kıyasla güçlendiriyor seçeneği %33 civarında bahsedilmiştir.

Anayasayı red etme eğiliminde olanlara bu kararlarının nedenleri sorulmuştur (Tablo 14). Yine açık uçlu sorulan soru nedeniyle kolon içinde yüze toplanmamaktadır. Ulusal egemenliğin kaybı ve bilgi eksikliği AB geneli için ön plana çıkarken ülkeden ülkeye farklılaşma da yaygındır.

Tablo 13. Avrupa Anayasası'na niye taraftar; AB geneli ve seçilmiş ülkeler

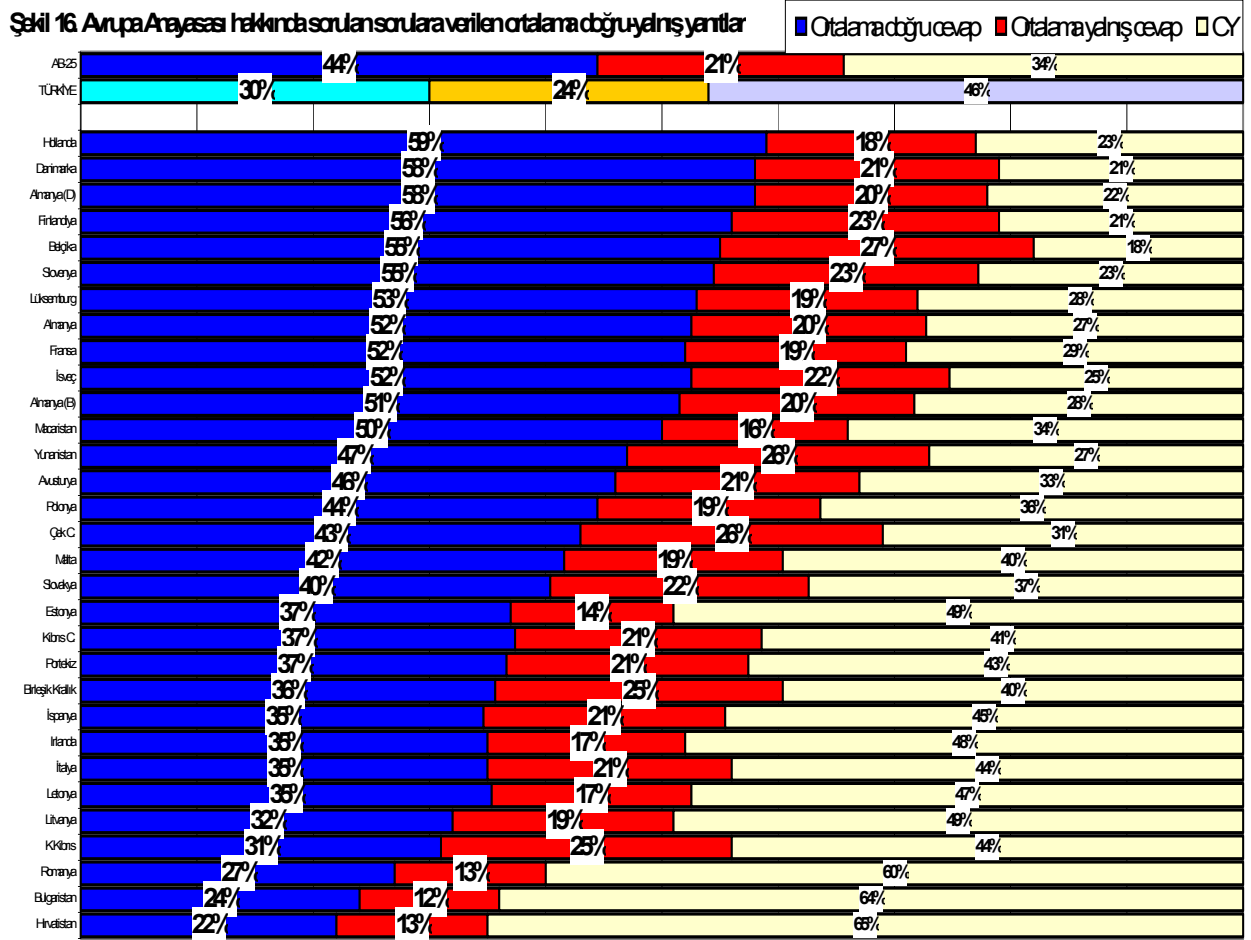
	AB-25	Türkiye	Almanya	Fransa	Birleşik Krallık	Hollanda	Bulgaristan	Romanya
Avrupa'nın inşasına devam edebilmek için zaruri	%36	%24	%41	%45	%11	%26	%55	%27
AB'nin yeni üyelerinin entegrasyonunu yönetmek için zaruri	%18	%16	%26	%13	%14	%11	%35	%24
Avrupa kurumlarının sorunsuz işleyişi için zaruri	%30	%26	%36	%30	%21	%23	%41	%34
Sosyal bir Avrupa'ya doğru ilk adımlar/ Sosyal Avrupa'nın sembolü	%16	%21	%22	%13	%10	%16	%17	%15
Avrupalı kimliği hissi güçlendiriyor	%23	%23	%30	%22	%21	%20	%27	%13
Gerçek bir Avrupa vatandaşlığı yaratıyor	%14	%18	%15	%18	%11	%5	%32	%16
Avrupa'nın siyasi birleşmesine doğru ilk adımlar/Avrupa'nın siyasi birleşmesinin sembolü	%20	%12	%29	%15	%14	%20	%19	%17
AB'ni ABD'ne kıyasla güçlendiriyor	%22	%23	%27	%33	%11	%15	%34	%8
Her zaman Avrupa'nın inşasının yanında oldum	%14	%7	%15	%19	%12	%11	%25	%8
Avrupa'da demokrasiyi/ vatandaşlara danışılmasını güçlendiriyor	%20	%18	%22	%18	%23	%27	%41	%19
Ulusal hükümetleri/belirli siyasi partileri destekliyor	%4	%6	%4	%3	%3	%3	%7	%3
Bu metinde olumsuz birşey göremiyorum	%10	%8	%12	%7	%2	%6	%19	%13
Diğer	%11	%7	%8	%18	%7	%28	%0	%7
CY	%8	%12	%5	%8	%17	%2	%1	%6

Tablo 14. Avrupa Anayasası'na niye karşı; AB geneli ve seçilmiş ülkeler

	AB-25	Türkiye	Almanya	Fransa	Birleşik Krallık	Hollanda	Bulgaristan	Romanya
Avrupa fazla ileriye gidiyor/fazla çabuk ilerliyor	%14	%8	%24	%11	%8	%21	%7	%1
Ulusal egemenliğin kaybı	%32	%24	%45	%18	%42	%28	%50	%22
Anayasa yeterince ileri gitmiyor	%3	%8	%3	%2	%2	%1	%10	-
Ekonomik anlamda Anayasa fazla liberal	%9	%9	%8	%21	%3	%6	%2	%2
Sosyal Avrupa'ya yeterince yer bırakmıyor	%15	%8	%19	%27	%2	%8	%20	%12
Fazla teknokratik/hukuki/çok fazla mevzuat var	%14	%7	%12	%14	%14	%20	%2	%1
Bilgi eksikliği	%28	%18	%34	%25	%26	%26	%44	%13
Çok karmaşık	%18	%15	%15	%25	%15	%16	%22	%10
Türkiye'yi AB içinde istemiyor/Daha fazla genişlemeye karşı	%15	%35	%29	%20	%4	%14	%17	-
Yeterince demokratik değil	%11	%14	%9	%9	%13	%14	%7	%6
Ulusal hükümetlere/belirli siyasi partilere karşı çıkıyor	%6	%7	%6	%4	%9	%5	%2	%13
Avrupa'ya/Avrupa'nın inşasına/Avrupanın bütünleşmesine karşıyım	%12	%8	%9	%9	%25	%8	%13	%17
Bu Anayasa'da pozitif bir şey göremiyorum	%20	%16	%24	%23	%13	%15	%18	%16
Avrupanın Hristiyan köklerine hiç gönderme yok	%6	%10	%11	%3	%4	%6	%10	%3
Diğer	%17	%9	%17	%27	%7	%32	%4	%13
CY	%5	%8	%4	%4	%5	%1	%4	%7

Anayasa hakkında 6 tane doğru-yanlış kararı verilmesi gereken soru sorularak kişilerin bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. AB genelinde bu 6 soruya %44 düzeyinde doğru ve %21 düzeyinde de yanlış cevap verilmiştir. Ancak 10 ülkede ortalama doğru cevap yüzdesi %50'yi geçmiştir. Bu soruya cevap vermeme oranı da çok yüksektir. Muhtemelen karmaşık sorular ve sınav formatı da bu cevapsızlık oranını etkilemektedir.

Şekil 16 Avrupa Anayasası hakkında sorulara verilen ortalama doğru-yanlış yanıtlar

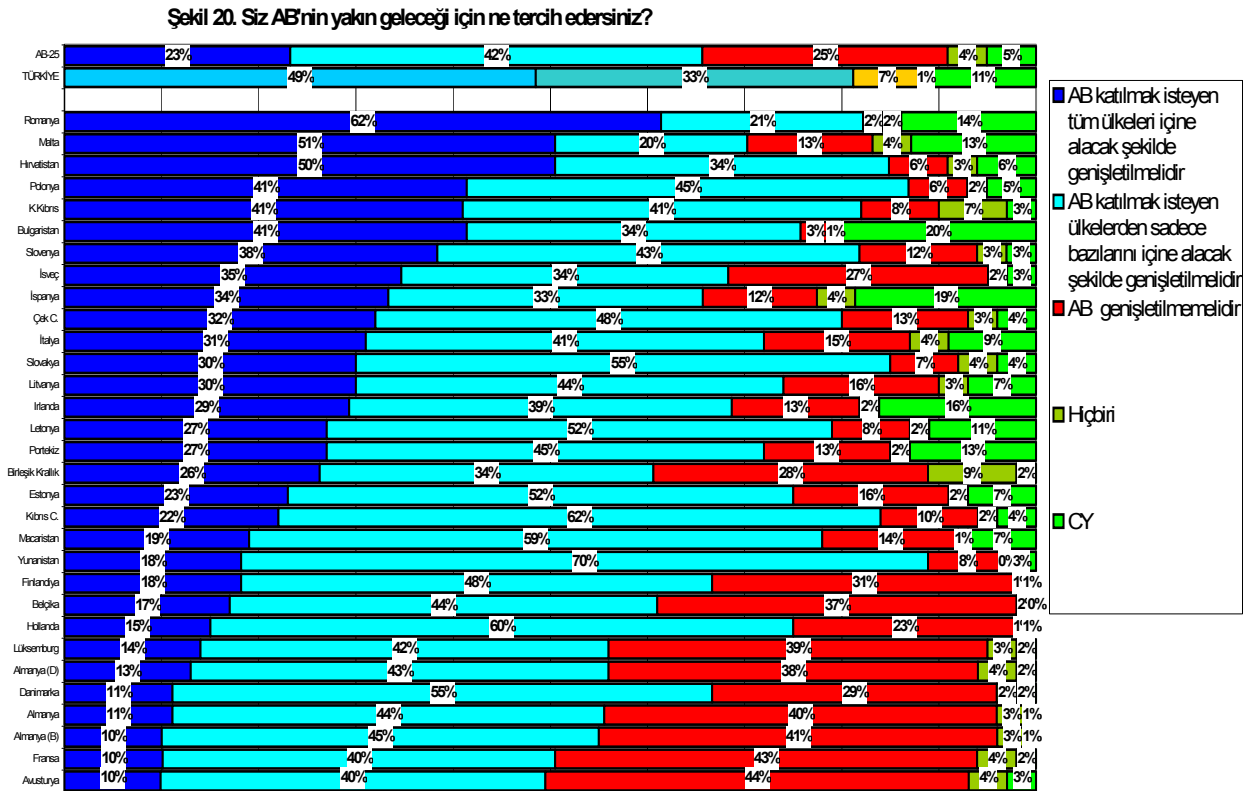

VII. Genel Olarak Genişleme Sürecine ve Özel Olarak da Türkiye'nin Üyeliğine Bakış

Yukarıda “AB'nin gelecek yıllarda başka ülkeleri de içine alarak genişlemesi” olarak verilen ifadeye katılma oranının AB üyelerinde %50 Türkiye’de ise %66 düzeyinde olduğunu görmüştük. Aynı konuda bir başka değerlendirme de “Siz AB’nin yakın geleceği için şimdi okuyacağım üç seçenektan hangisini tercih edersiniz?” şeklinde sorulmuştur. Verilen üç seçenektan AB üye ülkelerinde en geniş destek bulan %42 ile “katılmak isteyen ülkelerden sadece bazılarını alacak şekilde genişlemelidir” olmuştur. Bu seçeneği %25 ile “AB genişlememelidir” izlemiş ve ancak %23’lük bir grup “katılmak isteyen tüm ülkeleri içine alacak şekilde bir genişlemeye” destek vermiştir. Görülmektedir ki bir şekilde genişleme fikri yaygın destek bulmakta, ancak bu genişlemenin seçici bir temelde gerçekleştirilmesi beklentisi oluşmaktadır AB üye ülke kamuoylarında.

Türkiye kamuoyunun bu konudaki tercihlerinin AB geneline tamı tamına karşı olduğu söylenebilir. Öyle ki seçici olmayan tüm başvuran ülkelerin üyeliğe alındığı seçenek Türkiye’de %49 ile en geniş grubu oluşturmaktadır. Seçici bir genişleme süreci bunun ardından %33’lük bir grup iken genişleme sürecinin durması fikri ancak %7 destek bulmaktadır. Türkiye’nin bu tercihlerde yalnız olmadığı da araştırma bulgularında görülmektedir. Romanya, Malta ve Hırvatistan’da da benzer tercihler vardır. Ancak örneğin Avusturya ve Fransa’da AB’nin genişletilmemesini savunan grup sırasıyla %44 ve %43’lük desteğe sahiptir ve bu şekilde üç seçenek arasında en geniş destek grubunu oluşturmaktadır bu iki ülkede.

Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti, Hollanda, Macaristan ve Danimarka’da seçici bir genişleme süreci en yüksek desteği %55 ile %70 arasında bulmaktadır. Almanya’da %40’lık bir grup AB’nin genişletilmemesini savunurken ancak %44’lük bir grup seçici bir genişleme sürecine destek vermektedir.

Genişleme sürecinin değişik modaliteleri konusunda bir fikirbirliğin olmamasına ek olarak değişik ülkelerin olası üyeliklerine bakışın da AB üye ülke kamuoylarında farklılık göstermesi söz konusudur. Öyle ki, örneğin İsviçre ve Norveç'in gelecekte AB'nin bir parçası olması AB genelinde %78 destek bulmaktadır (Tablo 15). İzlanda %70, Hırvatistan %52 ve Bulgaristan da %50 ile AB üyeleri arasında çoğunluk desteğine sahiptirler. Ancak geri kalan ülkeler için böyle bir çoğunluk desteği yoktur. Arnavutluk için %50, Türkiye için de %52'lik bir grup bu ülkelerin üye olmalarına karşıdır.

Tablo 15. Değişik Ülkelerin AB Üyeliğine Bakış

Herbir Ülkenin gelecekte AB'nin parçası olmasından yana mı olurdunuz, buna karşı mı çıkardınız?

	Taraftar	Karşı	CY
İsviçre			
AB-25	%78	%13	%9
TÜRKİYE	%50	%19	%30
Norveç			
AB-25	%78	%12	%10
TÜRKİYE	%48	%21	%31
Bosna			
AB-25	%42	%43	%15
TÜRKİYE	%51	%21	%28
Hırvatistan			
AB-25	%52	%34	%14
TÜRKİYE	%37	%31	%32
Makedonya			
AB-25	%43	%41	%16
TÜRKİYE	%41	%28	%31
Sırbistan-Montenegro			
AB-25	%40	%44	%16
TÜRKİYE	%32	%36	%32
İzlanda			
AB-25	%70	%17	%13
TÜRKİYE	%41	%27	%32
Arnavutluk			
AB-25	%36	%50	%15
TÜRKİYE	%44	%25	%31
Bulgaristan			
AB-25	%50	%36	%14
TÜRKİYE	%40	%30	%30
Romanya			
AB-25	%45	%41	%13
TÜRKİYE	%43	%27	%31
Ukrayna			
AB-25	%45	%41	%14
TÜRKİYE	%43	%26	%30
Türkiye			
AB-25	%35	%52	%13
TÜRKİYE	%73	%22	%5

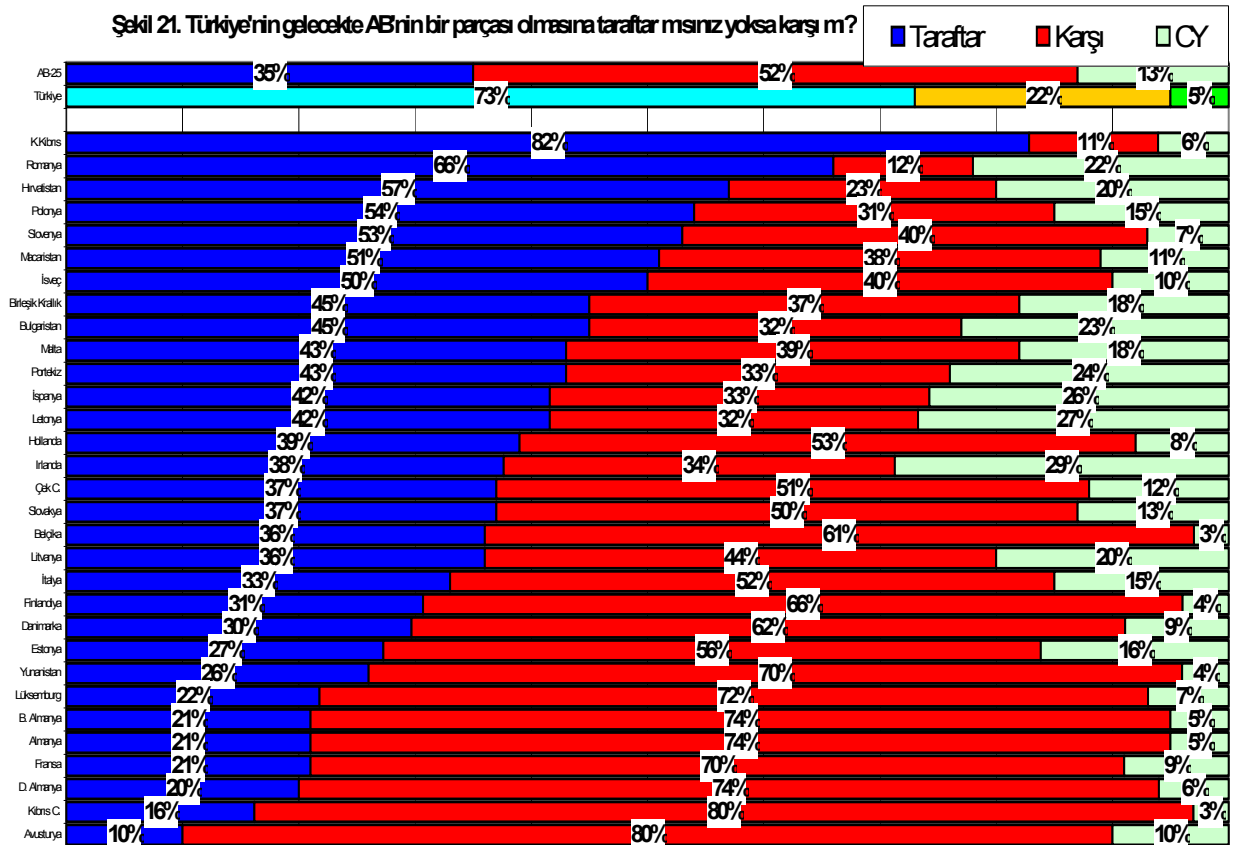
Türkiye özeline baktığımızda Kuzey Kıbrıs'ta Türkiye'nin üyeliğine desteğin %82 ile tüm ülkeler arasında en yüksek düzeyi bulduğunu görüyoruz. Bunu Romanya (%66), Hırvatistan (%57), Polonya (%54), Slovenya (%53), Macaristan (%51) ve İsveç (%50) izlemektedir. Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Belçika, İtalya, Finlandiya, Danimarka, Estonya, Yunanistan, Lüksemburg, Almanya, Fransa, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Avusturya'da çoğunluk

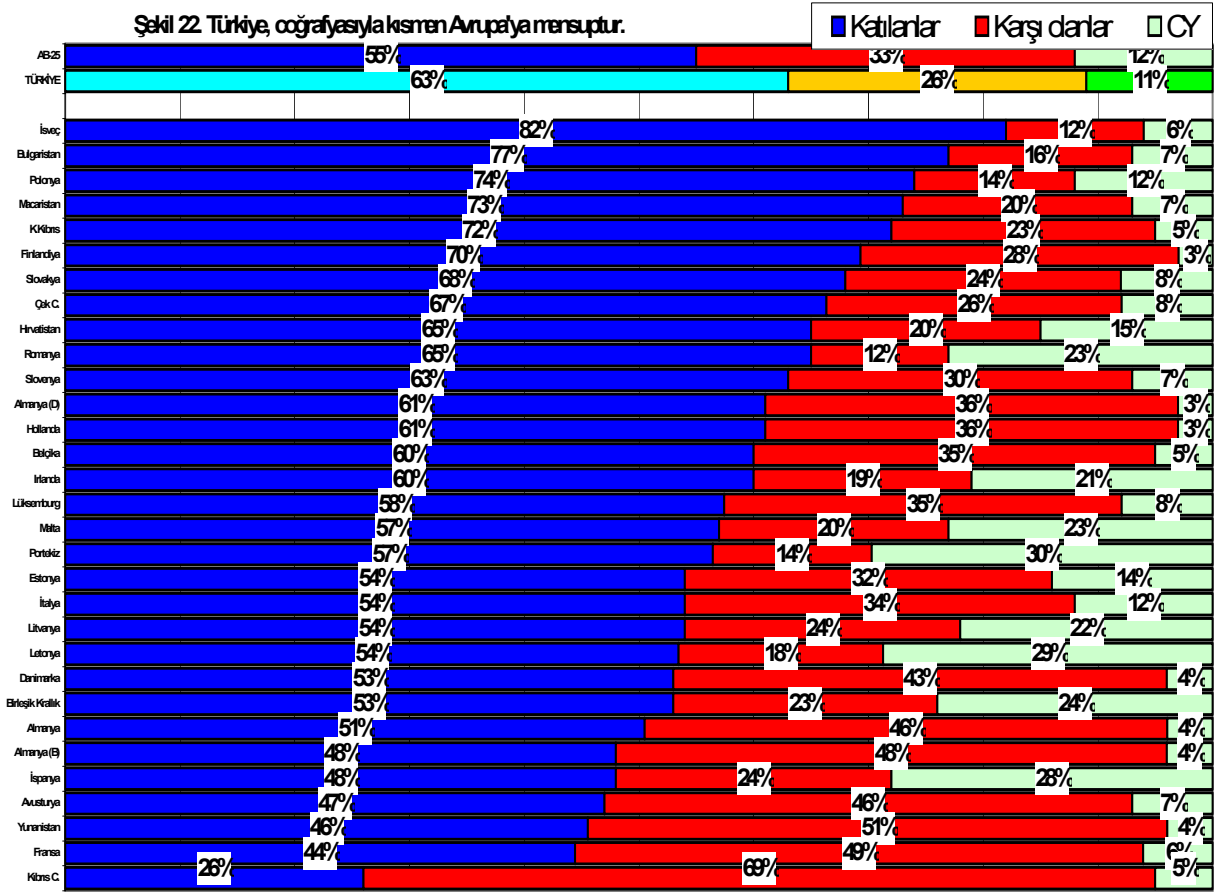
Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olması fikrine karşıdır. Türkiye içerisinde de %22'lik bir grup benzer şekilde gelecekte bir AB üyeliği fikrine karşıyken örneğin Avusturya'da ancak %10, Almanya ve Fransa'da %21 Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olması fikrine destek vermektedir. Bulgaristan ve Birleşik Krallık'ta ise bu desteğin %45 düzeyinde olması söz konusudur.

Yukarıda değinildiği gibi Türkiye'nin gelecekte AB'nin bir parçası olması fikrine karşı olan Avusturya ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde %80, Almanya'da %74, Fransa ve Yunanistan'da %70 lik kamuoyu kitlelerinin üyelik müzakereleri sürecinde nasıl değişeceği gelecek araştırmalarda dikkatle izlenmesi gereken bir konudur.

Türkiye'nin AB üyeliği konusuna bir arka plan verebilecek bazı önermelere kamuoylarının ne derece katıldığı da bu araştırmada sorgulanmıştır. Şekil 22'den 30'a bu değerlendirmeler karşılaştırmalı olarak araştırmaya dahil tüm ülkeler için verilmiştir.

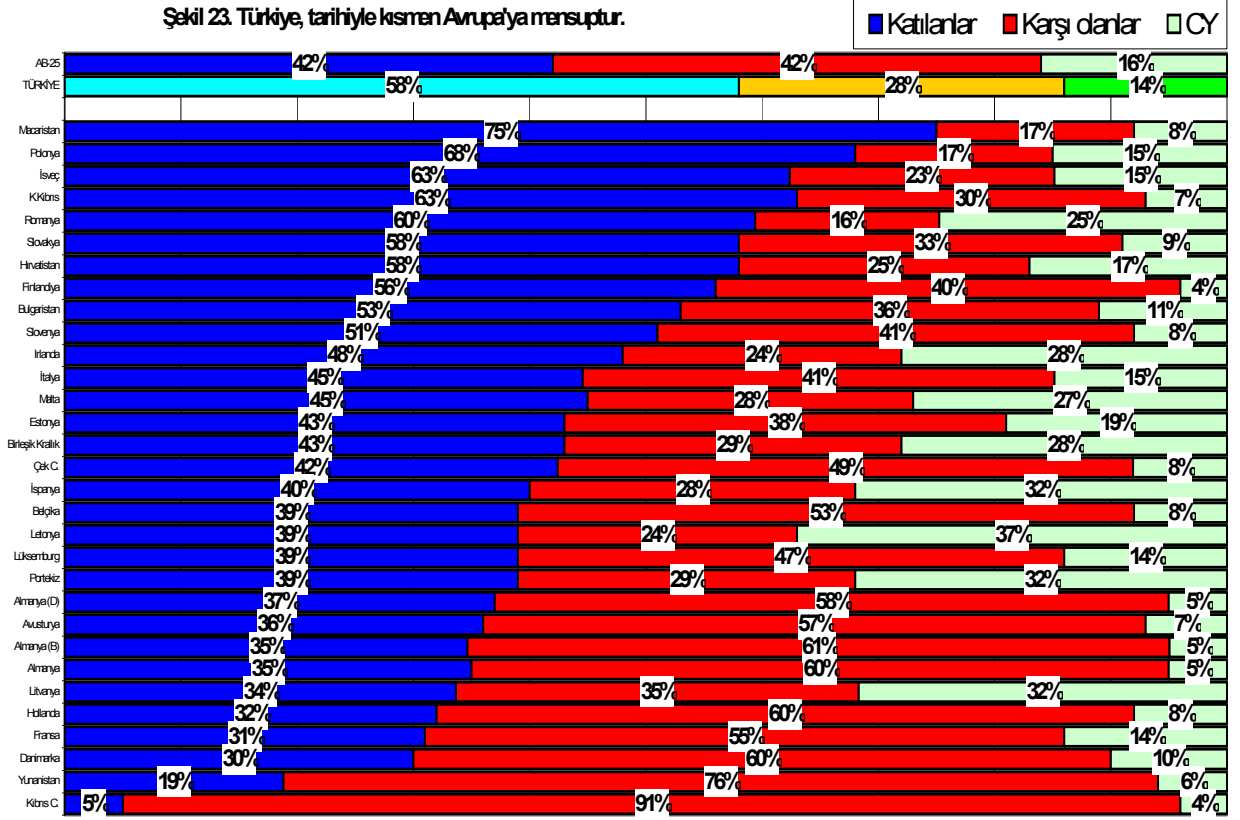
Şekil 22 “Türkiye coğrafyasıyla Avrupa'ya mensuptur” değerlendirmesine katılma oranlarını göstermektedir. AB üyeleri genelinde bu ifadeye %55 katılırken %33 karşıdır. Türkiye’de bile bu önermeye karşı olan %26’lık bir grup mevcuttur. Ancak bu önermeye karşı olanların en yüksek oranda bulunduğu ülkeler sırasıyla Kıbrıs Cumhuriyeti (%69), Yunanistan (%51) ve Fransa’dır (%49). Almanya’da %51 bu ifadeye katılırken %46 karşıdır.

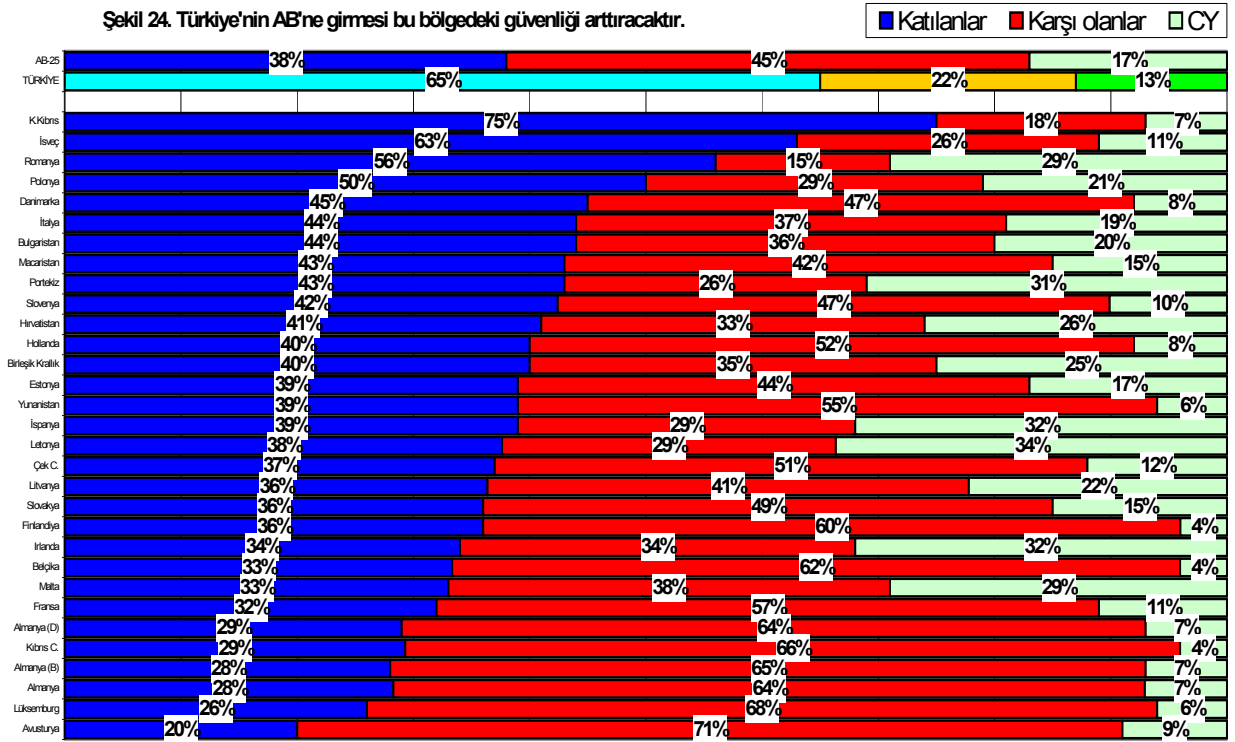
Şekil 23 “Türkiye tarihiyle kısmen Avrupa’ya mensuptur” ifadesine genel olarak AB üyelerinde %42’lik bir katılım oranına karşı %42’lik de bir karşı grup vardır. Türkiye’de bu ifadeye katılmayan %28’lik bir kitle vardır. Bu ifadeye katılmayanlar Avusturya’da %57, Hollanda, Danimarka ve Almanya’da %60, Yunanistan’da %76 ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nde ise %91’lik bir gruptur. Bu tarih temelindeki değerlendirmeye Romanya (%60), İsveç ve Kuzey Kıbrıs’ta (%63), Polonya (%68), ve Macaristan’da (%75) geniş kitleler ise katılmaktadırlar. Bu basit soru çerçevesinde açıktır ki AB içerisinde Türkiye’ye yönelik ortak bir tarih bilincinden bahsetmek mümkün değildir.

Şekil 23. Türkiye, tarihiyle kısmen Avrupa'ya mensuptur.

“Türkiye'nin AB'ne girmesi bu bölgedeki güvenliği arttıracaktır” ifadesine katılım AB üyeleri içerisinde bundan önceki iki ifadeyle karşılaştırıldığında genel olarak daha düşüktür (%38) (Şekil 24). Oysa Türkiye’de bu ifadeye katılanlar %65 düzeyindedir. Ancak daha önceki ifadelerde olduğu gibi yüksek oranlarda katılmama oranları bu ifadede gözlenmemektedir. Öyle ki en düşük katılma oranı ancak %20 ile Avusturya’da görülmektedir ve burada da katılmayanlar ancak %71 düzeyindedir. Önceki ifadelere benzer şekilde Kuzey Kıbrıs, Polonya, İsveç ve Romanya’da bu ifadeye katılanlar %50’nin üzerindedir.

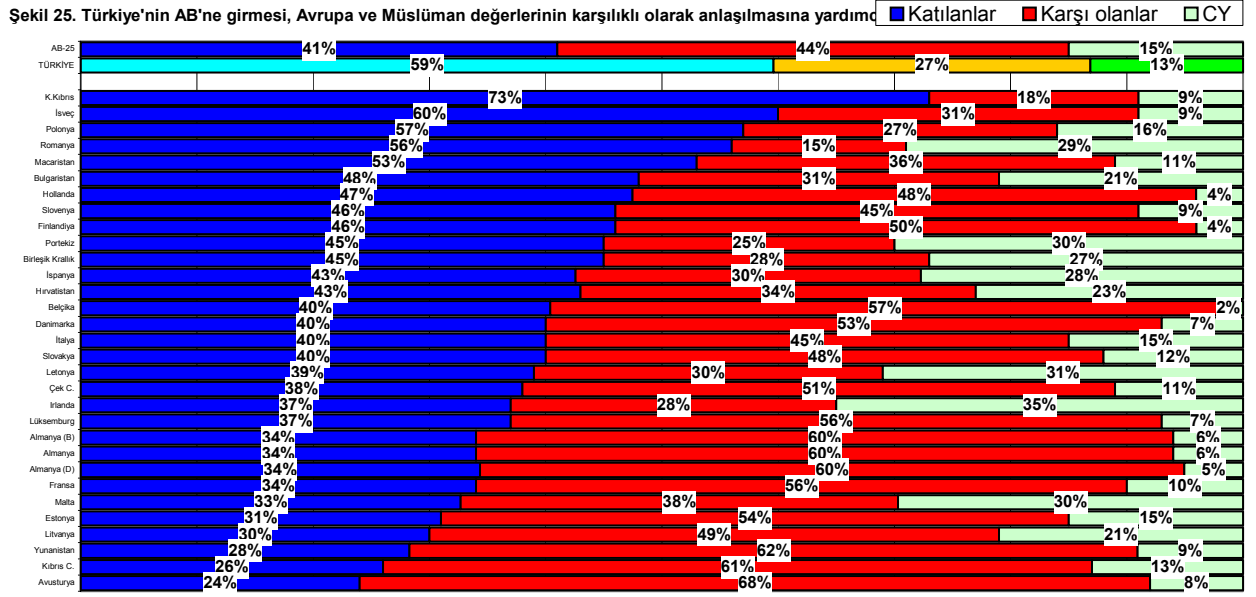
Şekil 24. Türkiye'nin AB'ne girmesi bu bölgedeki güvenliği arttıracaktır.

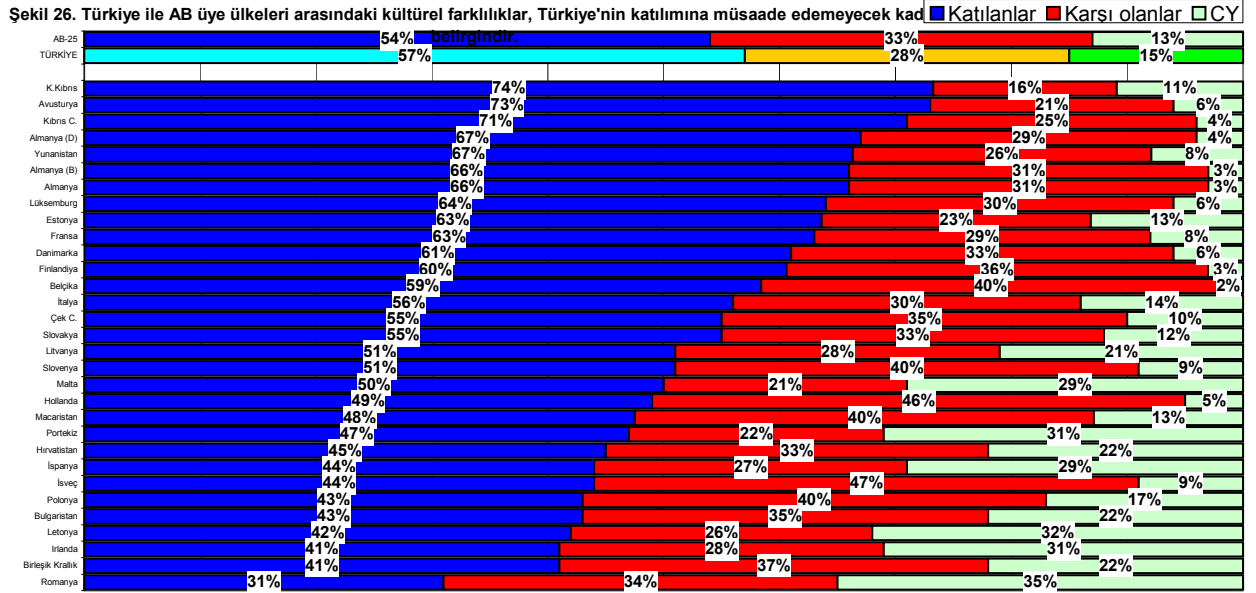
Genel kanaati yansıtır şekilde “Türkiye'nin AB'ne girmesi, Avrupa ve Müslüman değerlerinin karşılıklı olarak anlaşılmasına yardımcı olacaktır” diye bir ifade değerlendirmek üzere görüşülenlere sorulmuştur. AB genelinde bu ifadeye %41 düzeyinde bir katılım mevcuttur ve böylelikle coğrafi değerlendirmeden sonra en yüksek katılım düzeyini göstermektedir (Şekil 25). Avusturya, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Almanya’da %60 ve üzeri bir grup bu ifadeye karşıdır. Oysa Macaristan (%53), Romanya (%56), Polonya (%57) ve İsveç’de (%60) kamuoyunun yarıdan fazlası bu ifadeye katılmaktadır. Kuzey Kıbrıs’ta katılım oranı (%73) Türkiye’dekinden (%59) bile yüksektir.

Bilindiği üzere Türkiye-AB ilişkilerinde kültürel farklılıkların kısıtlayıcı bir rolü olduğu öne sürülmektedir. Araştırmada bu konuyu irdelemek amacıyla “Türkiye ile AB üye ülkeleri arasındaki kültürel farklılıklar, Türkiye'nin katılımına müsaade edemeyecek kadar belirgindir” diye bir ifadenin değerlendirilmesi istenmiştir (Şekil 26). Türkiye’de katılanlar %57 iken AB genelinde %54 bu ifadeye katılmıştır. Bu ifadeye katılma oranı %50’nin altında kalan 12 ülke vardır. Ancak Almanya %66, Fransa %63, İtalya %56 ile bu ifadeye katılan grupta yer almaktadır.

Şekil 25. Türkiye'nin AB'ne girmesi, Avrupa ve Müslüman değerlerinin karşılıklı olarak anlaşılmasına yardımcı

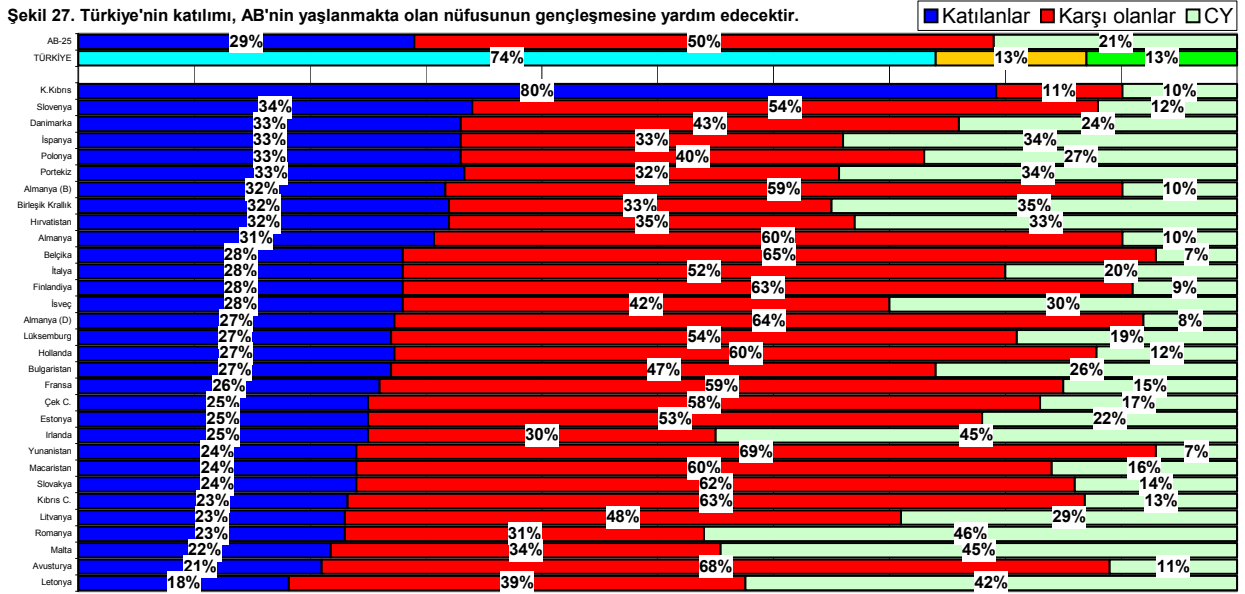
Şekil 26. Türkiye ile AB üye ülkeleri arasındaki kültürel farklılıklar, Türkiye'nin katılımına müsaade edemeyecek kadar

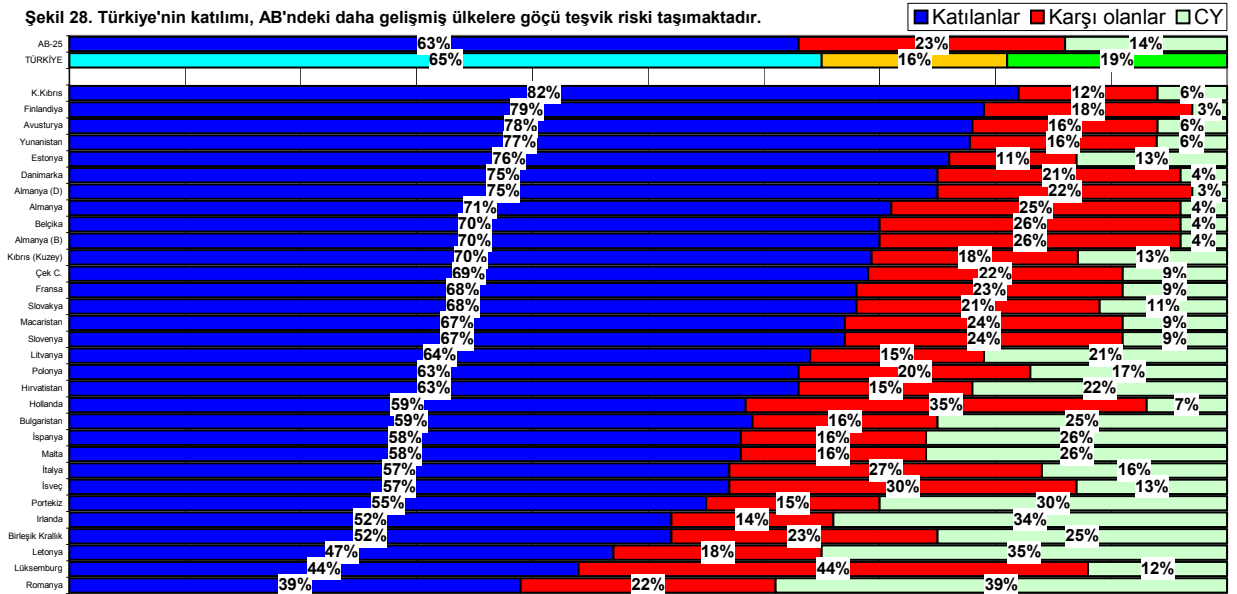
“Türkiye'nin katılımı, AB'nin yaşlanmakta olan nüfusunun gençleşmesine yardım edecektir” diye verilen ifadeye katılım oranı AB genelinde ancak %29 iken Türkiye’de %74 Kuzey Kıbrıs’ta ise %80’i bulmaktadır (Şekil 27). Kuzey Kıbrıs ve Türkiye dışındaki tüm ülkelerde katılım oranı %35’in altındadır. Bu görüşe araştırma kapsamında Türkiye ve Kuzey Kıbrıs dışındakilerin hiç birinde kamuoyları tarafından rağbet edildiğini söylemek mümkün değildir.

Türkiye’nin geniş ve göç etme eğilimi taşıdığı düşünülen nüfusuna kamuoylarının bakışımı almak için “Türkiye'nin katılımı, AB'ndeki daha gelişmiş ülkelere göçü teşvik riski taşımaktadır” diye bir ifadenin değerlendirilmesi istenmiştir (Şekil 28). Bir önceki görüşün aksine bu ifadeye Letonya, Romanya ve Lüksemburg dışındaki ülkelerin tümünde açık bir çoğunluk katıldığını belirtmiştir. AB üye ülkeleri genelinde %63 bu ifadeye katıldığını belirtmektedir. Kısaca AB’nde kamuoylarının Türkiye’nin üyeliği sonrasında Türkiye’den bir bir göç riski olduğu görüşündedirler.

Şekil 27. Türkiye'nin katılımı, AB'nin yaşlanmakta olan nüfusunun gençleşmesine yardım edecektir.

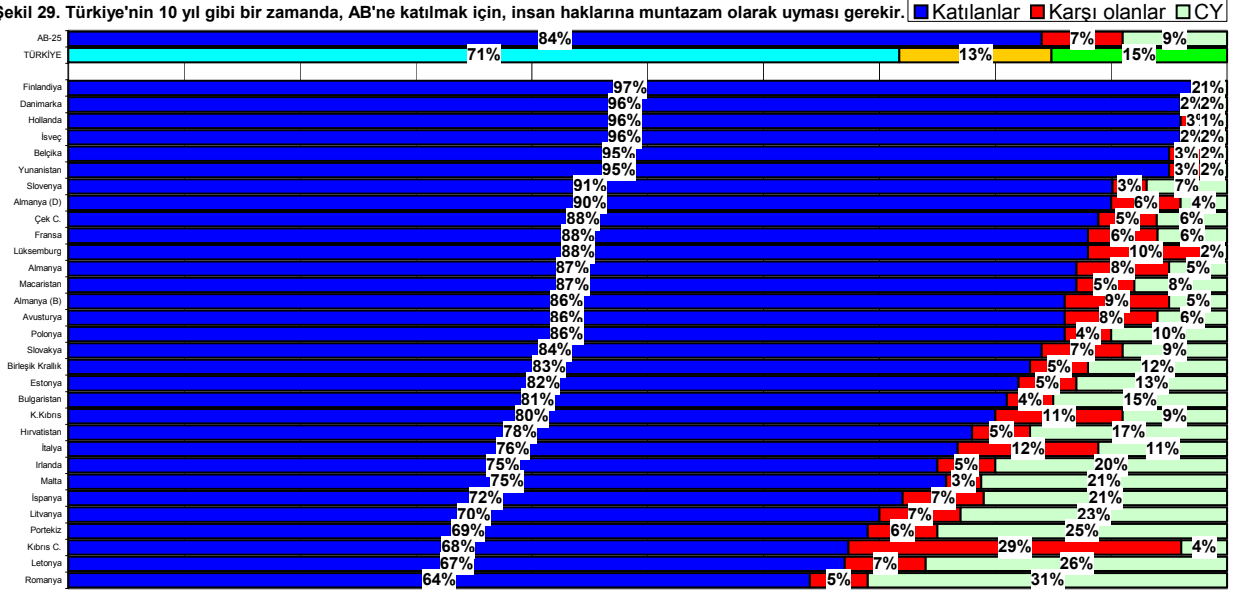

Şekil 28. Türkiye'nin katılımı, AB'ndeki daha gelişmiş ülkelere göçü teşvik riski taşımaktadır.

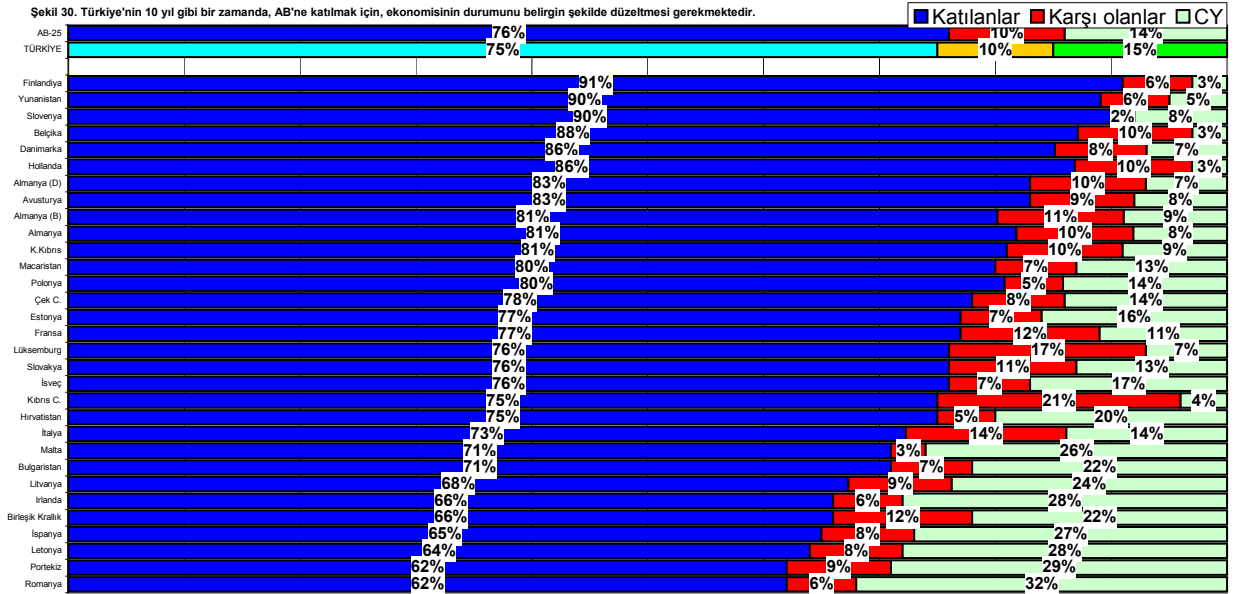

Son iki ifadede Kopenhag kriterlerinin özü Türkiye kontekstinde tekrar edilmiş ve kamuoylarının bu konudaki değerlendirmeleri alınmıştır (Şekil 29 ve 30). Örneğin “Türkiye'nin 10 yıl gibi bir zamanda, AB'ne katılmak için, insan haklarına muntazam olarak uyması gerekir” ifadesine AB genelinde katılım %84 düzeyindedir ve en düşük katılım oranı Romanya'da %64 olarak gözlenmektedir. Benzer şekilde “Türkiye'nin 10 yıl gibi bir zamanda, AB'ne katılmak için, ekonomisinin durumunu belirgin şekilde düzeltmesi gerekmektedir” ifadesine AB genelinde %76'lık bir katılım söz konusudur. Her iki ifadeye de Türkiye kamuoyundan da sırasıyla %71 ve %75 oranında destek gelmiş olduğunun da altını çizmek gerekir. Yani Avrupa kamuoylarının beklentileri Türkiye kamuoyu tarafından da neredeyse tamamen paylaşılmaktadır diyebiliriz.

Şekil 29. Türkiye'nin 10 yıl gibi bir zamanda, AB'ne katılmak için, insan haklarına muntazam olarak uyması gerekir.

Şekil 30. Türkiye'nin 10 yıl gibi bir zamanda, AB'ne katılmak için, ekonomisinin durumunu belirgin şekilde düzeltmesi gerekmektedir.

VIII. Dış Politika ve Savunma

Daha önce Eurobarometre 6.2’de yapıldığı gibi AB’nin ortak bir dış politika ve bunun bir parçası olarak da ortak savunma ve güvenlik politikası belirlemesi süreci hakkında da bir dizi soru sorulmuştur.

Tüm bu sorulara genel olarak Türkiye kamuoyunun AB kamuoylarından daha soğuk yaklaştığı söylenebilir. Ancak, destek düzeyinde üye ülkelerin altında kalıyor olmasına rağmen Türkiye kamuoyunun net çoğunluğunun bu sorgulamalarda söz konusu ortak dış, savunma ve güvenlik politikası seçeneklerine destek verdiği görülmektedir. Ülke ülke yapılan karşılaştırmalar ve değişik siyasa seçeneklerinde bu genel eğilimden farklılaşmalar da göze çarpmaktadır. Ancak zaman içerisinde, Güz 2004 ile karşılaştırıldığında dış politika ve savunma politikası konularında AB’nde ortak bir tavır prensibine Türkiye kamuoyunun daha sıcak bakma eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Örneğin, Türkiye kamuoyu Güz 2004’de AB’nin ortak bir dış politika belirlemesine %54 ortak bir savunma ve güvenlik politikası belirlemesine de %61 düzeyinde destek verirken Bahar 2005’de bu destek düzeyleri %63 düzeyine ulaşmıştır (Tablo 16). AB üye ülkeler kamuoylarında ise aynı iki soruya verilen destek düşme eğilimindedir ve sırasıyla %67 ve %77 düzeylerine varmıştır. Her iki soruya da Türkiye’de cevap vermeyenlerin oranı AB üyeleri genelinden yüksektir. Yani Türk kamuoyunun söz konusu soruyu tam olarak algılayıp karara varabilmekte halen güçlük çektiğini söyleyebiliriz.

Tablo 16a. AB ortak savunma, güvenlik ve dış politikası-1			
S 36. Diğer ülkelere karşı Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında ortak bir dış politika.			
	Destekliyorum	Karşıyım	CY
AB 25-Güz 2004	%69	%20	%11
Türkiye-Güz 2004	%54	%26	%20
AB-25-Bahar 2005	%67	%21	%11
Türkiye-Bahar 2005	%63	%23	%14
S 36. AB üyesi ülkeler arasında ortak bir savunma ve güvenlik politikası.			
	Destekliyorum	Karşıyım	CY
AB 25-Güz 2004	%78	%14	%8
Türkiye-Güz 2004	%61	%21	%18
AB-25-Bahar 2005	%77	%14	%9
Türkiye-Bahar 2005	%63	%22	%15

En genel şekliyle dile getirilen ortak savunma, güvenlik ve dış politika belirlenmesine ilişkin soruların biraz daha açılarak daha spesifik siyasalar halinde görüşülenlere sunulup değerlendirilmesi istendiğinde gözlenen örüntü Türkiye kamuoyunun ortak dış ve savunma politikası sorununa AB geneline göre daha soğuk, tedbirli ve düşük destek düzeyinde olduğu söylenebilir. Ancak Güz 2004 ile karşılaştırıldığında farklılıkların azalmakta olduğu ve kullanılan sorudan soruya farklılaşmalar olduğu gözlenmektedir. Örneğin, “AB uluslararası bir kriz çıktığında sorun noktalarına hemen gönderilebilecek hızlı bir askeri tepki gücüne sahip olmalı” fikrine Güz 2004’de AB üye ülkelerinde %71 Türkiye’de ise %69’luk bir destek bulunmuştu (Tablo 16b). Bu soruya Bahar 2005’de verilen destek Türkiye değişmezken AB üyelerinde yaklaşık %3 puanlık bir düşüş söz konusudur. Türkiye’de cevap vermeyenlerin oranı da yaklaşık %6 puan düşerek AB üyeleri düzeyine varmıştır. Fransa ve Polonya’da bu konuda

destek sırasıyla %79 ve %78 iken , Birleşik Kırallık'da %70, Almanya genelinde ise Güz 2004'den sonra %3 puan gerileyerek %60'lık bir destek mevcuttur. Vurgulanması gereken araştırmadaki 30 ülkenin tümünde AB'nin böyle bir kriz zamanında müdahale için hızlı bir askeri tepki gücüne sahip olmak yönünde en az %48 (Güz 2004'de %54) (Malta) düzeyinde bir destek gösterdiği'dir. Bu destek en yüksek düzeyine %88 (Güz 2004'de %84) ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nde ulaşmaktadır.

Böyle bir kriz olduğunda AB üyelerinden ortak duruş bekleyişi üye ülkeler kamuoylarında Güz 2004 ve Bahar 2005'de de %83 düzeyindeyken Türkiye de bu konudaki beklenti %5 puan artarak da olsa AB genelinin altında %78 düzeyindedir. Bir önceki soruyla paralel olarak yine Kıbrıs Cumhuriyeti ve Belçika'da en yüksek oranda (%96 ve %92) ortak AB duruşu fikri destek bulurken hızlı askeri tepki gücüne pek sıcak yaklaşmayan Alman kamuoyunun %86 oranında AB ortak duruşunu desteklediği görülmektedir. Keza Fransa'da da benzer bir oranda (%88) bu fikir destek bulmaktadır. İspanya'da %74 ve Birleşik Kırallık'da %77 düzeyindeki destek, Macaristan'da %82 Yunanistan'da ise %88'i bulduğu gözlenmektedir.

Ancak bu ortak duruşu kamuoyun önünde dile getirecek bir kurum sözcüsü olarak Dışişleri Bakanı bulunması gerekliliğine Güz 2004'de Türkiye'den %69 AB üyelerinde ise ancak %67 destek verilmekte iken Bahar 2005'de AB geneli aynı düzeyde kalmakta Türkiye'de ise bu görüşe destek %4 puan artarak %73'ü bulmaktadır. İsveç ve Danimarka'da bu fikre destek %50'nin altında kalırken Finlandiya'da ancak %51 bu fikri desteklemektedir. Önceki sorularda olduğu gibi Belçika ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde sırasıyla %81 (Güz 2004'de %84) ve %83 (Güz 2004'deki düzeyinde) ile en yüksek düzeyi bulmaktadır. Fransız kamuoyunun %75'i Alman kamuoyunun ise %66'sı Birleşik Kırallık kamuoyunun ise ancak %56'sı ortak Dışişleri Bakanı fikrini desteklemektedir.

“AB üyelerindeki kamuoyları Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulunda AB'nin kendi yeri olmalı” fikrini %69 (Güz 2004'de %71) Türkiye'de ise %68 (Güz 2004'de %65) düzeyinde desteklemektedir. Bu fikre en yüksek destek Kıbrıs Cumhuriyeti (%93) Yunanistan (%88), Belçika'da (%84) gözlenmektedir. Almanya'da destek %71 (Güz 2004'de %74) iken halen BM Güvenlik Kurulunda yeri bulunan Fransa'da bu fikre destek %71 (Güz 2004'de %72) Birleşik Kırallık'ta ise %59 (Güz 2004'de %63) düzeyindedir. Araştırmadaki ülkelerin tümünde %50'nin üzerindeki desteğin bu karmaşık yeni düzenlemenin tüm ayrıntılarını yansıtmadığı ortadadır.

“AB dış politikası ABD dış politikasından bağımsız olmalı” görüşüne karşı çıkmanın güçlüğü ortadadır. Bu görüşe destek en düşük olarak Romanya (%69), Kuzey Kıbrıs (%69) ve Portekiz'de (%68) gözlenmektedir. Ancak desteğin düşük olduğu ülkelerde bu görüşe katılmama eğilimi yerine cevap vermeme eğiliminin arttığı görülmektedir. Bu görüşe %90 düzeyinde destek aralarında Almanya, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan'ın da bulunduğu bir grupta gözlenirken, Fransa'da %84 Irak politikasında ABD ile uyum içerisinde görülen Polonya'da ise yine %84 destek görülmektedir.

Dış politikada tüm üye ülkelerin fikir birliğinde olmalarının güç olacağı fikrinden hareketle bazı üye ülkelerin görüşlerine ters düşse bile örneğin insan haklarını garanti altına almak için gayret gösterme konusuna kamuoyu desteği olup olmadığı sorgulanmıştır: “AB bazı üye ülkelerin isteklerine ters düşse bile dünya genelinde insan haklarını garanti altına almak için çalışmalı.” Prensip olarak böyle bir dış politika aktivizmine destek vardır diyebiliriz. Üstelik bu desteğin Güz 2004'den buyana arttığı da gözlenmektedir.

Tablo 16b. AB ortak savunma, güvenlik ve dış politikası-2			
AB uluslararası bir kriz çıktığında sorun noktalarına hemen gönderilebilecek hızlı bir askeri tepki gücüne sahip olmalı.			
	Katılma eğilimindeyim	Katılmama eğilimindeyim	CY
AB 25-Güz 2004	%71	%20	%9
Türkiye-Güz 2004	%69	%15	%16
AB-25-Bahar 2005	%68	%22	%10
TÜRKİYE-Bahar 2005	%69	%20	%10
Uluslararası bir kriz olduğunda AB üye ülkeleri ortak bir duruş benimsemeli.			
AB 25-Güz 2004	%83	%9	%7
Türkiye-Güz 2004	%73	%11	%17
AB-25-Bahar 2005	%83	%10	%8
TÜRKİYE-Bahar 2005	%78	%10	%11
AB'nin ortak AB konumunun sözcülüğünü yapabilecek bir dışişleri bakanı bulunmalı.			
AB 25-Güz 2004	%67	%20	%13
Türkiye-Güz 2004	%69	%12	%19
AB-25-Bahar 2005	%67	%21	%12
TÜRKİYE-Bahar 2005	%73	%12	%15
AB'nin BM Güvenlik Kurulunda kendi yeri olmalı.			
AB 25-Güz 2004	%71	%16	%13
Türkiye-Güz 2004	%65	%15	%20
AB-25-Bahar 2005	%69	%17	%14
TÜRKİYE-Bahar 2005	%68	%17	%15
AB dış politikası ABD dış politikasından bağımsız olmalı.			
AB 25-Güz 2004	%82	%9	%9
Türkiye-Güz 2004	%71	%12	%17
AB-25-Bahar 2005	%82	%10	%8
TÜRKİYE-Bahar 2005	%77	%11	%12
AB bazı üye ülkelerin isteklerine ters düşse bile dünya genelinde insan haklarını garanti altına almak için çalışmalı.			
AB 25-Güz 2004	%79	%12	%8
Türkiye-Güz 2004	%77	%8	%15
AB-25-Bahar 2005	%81	%11	%8
TÜRKİYE-Bahar 2005	%82	%7	%11
AB, AB dışındaki insanlara karşı ortak göç politikasına sahip olmalı.			
AB 25-Güz 2004	%76	%14	%10
Türkiye-Güz 2004	%66	%16	%18
AB-25-Bahar 2005	%76	%14	%9
TÜRKİYE-Bahar 2005	%72	%12	%16
AB, sığınma hakkı isteyenlere karşı ortak bir sığınma politikasına sahip olmalı.			
AB 25-Güz 2004	%75	%15	%10
Türkiye-Güz 2004	%67	%15	%19
AB-25-Bahar 2005	%75	%14	%10
TÜRKİYE-Bahar 2005	%72	%13	%14

Ortak göç ve sığınma politikası fikri her ülkede net bir çoğunluğu tarafından destek bulunmaktadır. Türkiye'deki destek AB üyelerinin altında ancak %70'in üzerindedir ve AB üyelerinde bu konuya verilen destek Güz 2004'den bu yana değişmezken Türkiye'de %5-6 puan artmıştır. Göç ve sığınma talepleriyle daha yoğun karşılaşan ülkelere göre daha hassas ve ortak

politikaya daha yatkın bir tavır sergilendiğini söylemek güçtür. Örneğin Yunanistan’da, ortak göç politikasına %78 ortak sığınma politikasına %76 destek gözlenmektedir. Birleşik Krallık’ta bu iki politikaya destek sırasıyla %74 ve %76 düzeyindedir.

Tablo 17’de ABD’nin değişik konularda izlediği politikaların genel olarak olumlu mu yoksa olumsuz mu rol oynadığına dair değerlendirmeler sunulmuştur. Burada ilginç olan Güz 2004 sonuçlarında gözlemlendiği gibi Bahar 2005’de de çevre korunması dışındaki tüm değerlendirmelerde Türkiye kamuoyu AB üyesi ülkeler kamuoylarından daha yüksek oranda olumsuz değerlendirme vermiştir. Daha da önemlisi tüm değerlendirmelerde net çoğunluğun olumsuz değerlendirme veriyor olmasıdır Türkiye’de. Oysa AB üyesi ülkelerde terörle mücadele ve dünya ekonomisinin büyümesi dışındaki tüm değerlendirmelerde net bir çoğunluk olumsuz cevap vermektedir. Ancak Güz 2004’den bu yana AB üyelerinde olumsuz değerlendirmeler çevrenin korunması dışında tüm değerlendirmelerde düşmektedir. Ancak Türkiye’nin zaten yüksek olan olumsuz değerlendirmelerinin dünya ekonomisinin büyümesi, dünyada yoksullukla mücadele ve çevrenin korunması değerlendirmeleri dışındaki üç değerlendirmede de artması söz konusudur.

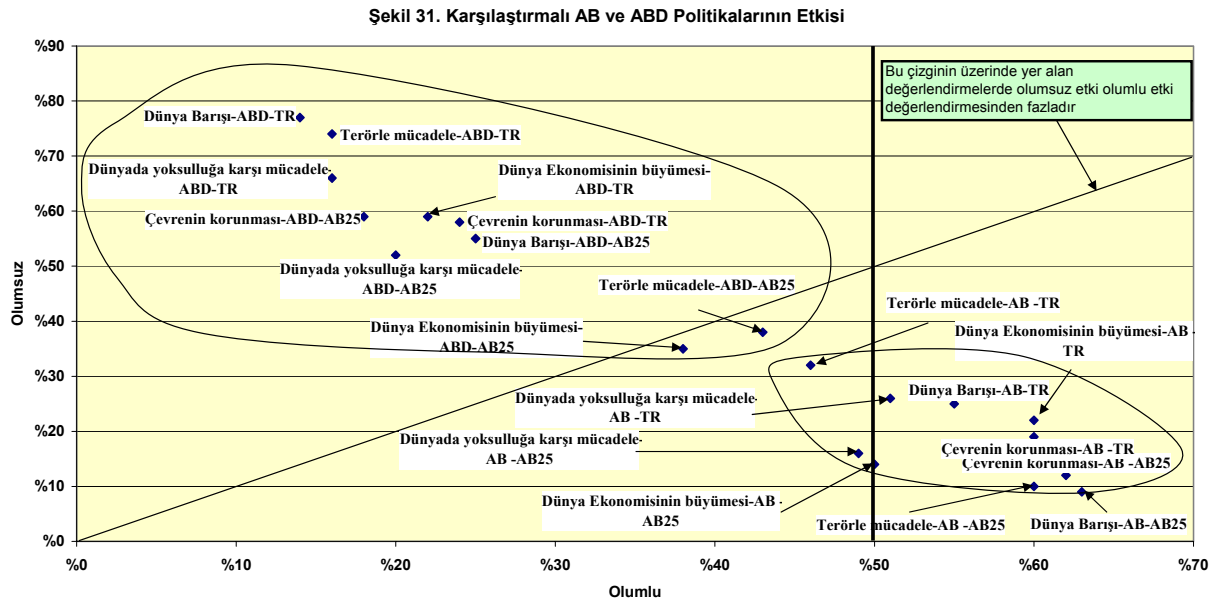
Tablo 17. ABD Politikalarının Değerlendirmesi								
	AB 25				Türkiye			
	Olumlu	Olumsuz	Ne olumlu ne olumsuz	CY	Olumlu	Olumsuz	Ne olumlu ne olumsuz	CY
Dünya Barışı-Güz 2004	%22	%58	%15	%5	%13	%71	%9	%7
Dünya Barışı-Bahar 2005	%25	%55	%16	%4	%14	%77	%5	%3
Terörle mücadele-Güz 2004	%39	%42	%14	%5	%12	%72	%8	%7
Terörle mücadele-Bahar 2005	%43	%38	%14	%5	%16	%74	%6	%4
Dünya Ekonomisinin büyümesi-Güz 2004	%35	%38	%19	%8	%19	%65	%9	%7
Dünya Ekonomisinin büyümesi-Bahar 2005	%38	%35	%19	%9	%22	%59	%12	%7
Dünyada yoksulluğa karşı mücadele-Güz 2004	%18	%54	%21	%7	%15	%70	%8	%7
Dünyada yoksulluğa karşı mücadele-Bahar 2005	%20	%52	%21	%7	%16	%66	%11	%6
Çevrenin korunması-Güz 2004	%17	%59	%15	%8	%21	%62	%9	%8
Çevrenin korunması-Bahar 2005	%18	%59	%15	%8	%24	%58	%11	%6

Aynı tür değerlendirmeler AB için de yapılmıştır. Tablo 18’de AB üyeleri ve Türkiye’de karşılaştırmalı sonuçlar sunulmuştur. Türkiye’de AB’nin etkisi hakkındaki olumlu değerlendirmeler dünya ekonomisinin büyümesi ve dünyada yoksullukla mücadele dışında tüm değerlendirmeler için AB üye ülkelerindekinden düşüktür. Güz 2004’de olduğu gibi yalnızca terörle mücadele konusunda %50’nin altında bir grup olumlu AB rolü olduğunu belirtmektedir. Güz 2004 ile karşılaştırıldığında dünya barışı, terörle mücadele ve dünya ekonomisinin büyümesi konusunda AB’nin rolü hakkındaki olumsuz değerlendirmeler artmıştır.

Tablo 18. AB Politikalarının Değerlendirmesi

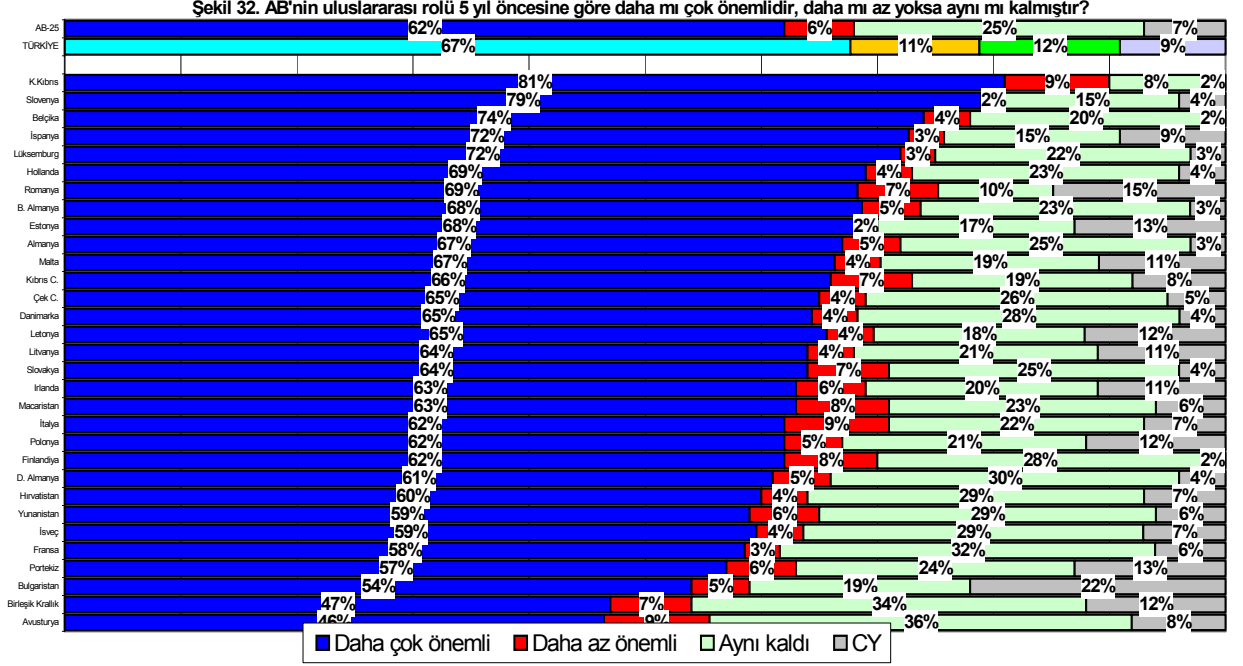
	AB 25				Türkiye			
	Olumlu	Olumsuz	Ne olumlu ne olumsuz	CY	Olumlu	Olumsuz	Ne olumlu ne olumsuz	CY
Dünya Barışı-Güz 2004	%61	%11	%22	%6	%55	%24	%14	%7
Dünya Barışı-Bahar 2005	%63	%9	%22	%6	%55	%25	%13	%6
Terörle mücadele-Güz 2004	%59	%11	%23	%7	%47	%30	%15	%8
Terörle mücadele-Bahar 2005	%60	%10	%24	%6	%46	%32	%15	%7
Dünya Ekonomisinin büyümesi-Güz 2004	%49	%15	%27	%9	%59	%19	%13	%9
Dünya Ekonomisinin büyümesi-Bahar 2005	%50	%14	%27	%10	%60	%22	%11	%7
Dünyada yoksulluğa karşı mücadele-Güz 2004	%45	%17	%29	%9	%51	%26	%14	%10
Dünyada yoksulluğa karşı mücadele-Bahar 2005	%49	%16	%27	%8	%51	%26	%15	%8
Çevrenin korunması-Güz 2004	%58	%13	%20	%8	%59	%20	%11	%9
Çevrenin korunması-Bahar 2005	%62	%12	%18	%8	%60	%19	%13	%8

Şekil 31’de AB ve ABD’nin rollerinin gerek Türkiye gerek AB üye ülkelerindeki değerlendirmeleri karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Buradan da açıkça görülmektedir ki beş değerlendirmenin hepsinde AB’nin etkisi üzerine AB üye ülkeleri ve Türkiye’deki olumlu değerlendirmeler ABD için yapılanlardan oldukça daha yüksektir. AB’nin etkisi üzerine Türkiye için yalnızca terörle mücadelede %50’nin altında bir olumlu değerlendirme gözlenirken AB üye ülkelerinde yoksullukla mücadele konularında AB’nin rolünü olumlu bulanlar %50’nin altında kalmaktadır. Ancak bunların hiçbirinde olumsuz değerlendirmeler olumluların üzerinde değildir. Kısaca Güz 2004 sonuçlarına benzer şekilde Bahar 2005’de de AB’nin yumuşak dış politikasının AB ve Türkiye kamuoyları tarafından ABD ile karşılaştırıldığında çok daha başarılı bulunduğu söylenebilir.

Bir genel değerlendirme olarak beş yıl öncesiyle karşılaştırıldığında AB’nin uluslararası rolünün daha mı çok önemli hale geldiği yoksa daha mı az önemli hale geldiği sorulmuştur. Verilen

cevaplar AB genelinde %62'lik bir grubun AB'nin uluslararası alanda daha önemli hale geldiğini savunmaktadır (Şekil 32). Türkiye'de bu grup %67 düzeyindedir. Yalnızca Birleşik Krallık ve Avusturya kamuoylarında AB'nin son beş yılı içerisinde daha çok önemli hale geldiğini düşünen grup %50'nin altındadır. Geri kalan tüm ülkelerde kamuoylarının yarısından fazlası AB'nin daha önemli olduğunu belirtmektedir. Türkiye'de %67'lik AB'nin daha önemli hale geldiğini düşünen grupta büyük böyle bir gruba sahip 9 ülke vardır. Türkiye'de tüm araştırma içerisinde en büyük olumsuz görüş belirten %11'lik AB'nin daha az önemli hale geldiğini belirten bir grup da vardır.

IX. Sonuç

Bahar 2005’de yürütülen Eurobarometre 6.3 çalışması Türkiye kamuoyunun AB ile ilgili konularda pek çok ilginç özelliğini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye kamuoyunun kendi içsel özelliklerinin yanısıra, bir o kadar ilginç olan bulgular Türkiye kamuoyunun üye AB ülkeleri ve diğer ülkelerle karşılaştırılmasında ortaya çıkmaktadır. Burada bu bulgulardan en çarpıcı olanlarının altını birkez daha çizip ilerideki çalışmalarda cevaplanması beklenen soruları göstermeye çalışacağız.

Bir önceki Güz 2004 çalışmasında olduğu gibi bu araştırmanın yürütüldüğü zaman da kamuoyu ruh halinin oldukça iyimser olduğunu düşünmemizi gerektiren epey bulgu vardır. Ağırlıklı olarak Türkiye kamuoyunun çoğunluğu hayatlarından memnun ve gelecekte de oldukça olumlu beklentiler içerisindedir. Bu genel gözlem Güz 2004’den Bahar 2005’e hemen hemen değişmemiştir. AB ile karşılaştırıldığında bu iyimserliğin biraz gölgelendiğini ya da AB kamuoylarının hayatlarından memnuniyetlerinin daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ancak AB içerisinde de bu memnuniyet ve iyimserlik Türkiye’deki gelişmelerin tersine azalmış görünmektedir. Her ne kadar araştırmanın yapıldığı tarihte AB genelinde insanların hayatlarından memnuniyet düzeyleri Türkiye’nin üzerinde olsa da gelecekte beklentilerinin Türkiye kamuoyuna göre daha kötümserdir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki her özel soruda olduğu gibi gelecek beklentileri alanında da ülkeden ülkeye farklılaşmalar görülmektedir. Ancak genel eğilimlere baktığımızda gerek AB üye ülkelerinde gerek Türkiye’de işsizlik ve ekonomik durum ülkelerin en önemli sorunları olarak gözlenmektedir. AB ülkelerinde suç, sağlık hizmetleri, enflasyon ve göç sorunları ön plana gelirken Türkiye’de terör, suç ve eğitim sorunları öne çıkmaktadır.

Türkiye kamuoyunun AB hakkındaki bilgi düzeyi Güz 2004’den Bahar 2005’e gelindiğinde biraz artmıştır ancak halen en düşük bilgi düzeyinin olduğu ülke grubunda yer almaya devam etmektedir. AB konularında bilgi eksikliği üye ve aday ülkelerin tümünde ortak bir sorundur. Güz 2004’de araştırmanın yürütüldüğü tüm ülkeler arasında en düşük bilgi düzeyi Türkiye’de iken Bahar 2005’de gerek üye gerekse adaylar arasında bu açıdan Türkiye’den kötü durumda olan ülkeler gözlenmektedir. Yine vurgulamak gerekir ki halen süregelen bu düşük bilgi düzeyinde kamuoyunun görüşleri ve tercihlerinin boyutları ve yönünün dengede olduğunu söylemek güçtür. Bilgi eksikliği giderilmeden kamuoyu tercihleri tutarsız kalabilecek ve hızla değişebilecektir. Bu açıdan bilgilendirme süreci kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte kamuoyuna hangi önceliklerle nasıl bilgi sunulduğu nihai kamuoyu görüşleri bir dengeye vardığında Türkiye kamuoyunun AB hakkındaki tercih ve görüşlerinin boyutlarını ve yönünü belirleyecektir.

Kamuoylarının sol ve sağ ideolojik ayrışması zaman içerisinde partilerin performanslarıyla yakından ilgili olarak değişebilmektedir. Tüm araştırmaya dahil edilen ülkelerde kamuoylarının ne derece sol ya da sağda yer aldığına baktığımızda şaşırtıcı olan Türkiye’nin Kıbrıs Cumhuriyeti ve Litvanya ile birlikte kendini sağda görenlerin solda görenlerden fazla olduğu yegane üç kamuoyuna sahip olduğudur. Her ne kadar ülkeden ülkeye sol-sağ dağılımlarında ufak tefek değişimler gözlenirse de Türkiye kendini ağırlıklı olarak solda gören kamuoylarının temsilcileriyle AB üyelik görüşmelerine başlamak üzeredir. AB bürokrasisi bu ideolojik ayrışmayı görüşmeler sürecine yansıtmayacak olsa bile görüşmelerin kamuoyu arka planını oluşturması açısından bu bulgu dikkate değerdir.

AB hakkında bilgi konusunda görüşülen kişilerin subjektif değerlendirmelerinden objektif değerlendirmelerine geçildiğinde ortaya daha karmaşık bir resim çıkmaktadır. Genel eğilim yine Türkiye kamuoyunun objektif kriterlerde de AB hakkında bilgi düzeyi olarak AB üyelerinin gerisinde kaldığıdır.

Düşük bilgi düzeyi ile birlikte göze çarpan aynı zamanda da var olduğu gözlenen bir güvensizliktir de. Türkiye kamoyu hiçbir Avrupa kurumuna %50'nin üzerinde bir oranda güvenmemektedir. Keza kurumların AB hayatında oynadıkları rol de Türkiye kamuoyu tarafından AB kamuoylarından çok daha düşük düzeyde tutulmaktadır. En güven duyulan kurumlar listesinde Türkiye'de hükümet ve parlamento gelmektedir. Güz 2004 ile karşılaştırıldığında hem AB üye ülkelerinde hem Türkiye'de AB'ne duyulan güven düşmüştür.

Araştırmada ilgi çekici bulgulardan biri Türkiye kamuoyunun diğer ülke kamuoylarına göre AB üyeliği fikrine zaman içinde nasıl yaklaştığıdır. Bahar 2005 itibariyle kamuoyunun yaklaşık %59'u üyeliğin iyi birşey olacağını düşünse de bu oranın 2004 yılı başında %72 olduğu dikkate alındığında bu açıdan ciddi bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır. Bir diğer soruda ise AB üyeliğinin Türkiye'ye avantaj kazandırıp kazandırmayacağı sorulmuş ve bu soruya %68 gibi bir kitle üyelikle avantaj kazanılacağını belirtmiştir. AB imajının olumluluğu açısından %61 ile Türkiye %47'lik AB ortalamasının üzerindedir.

AB Türkiye kamuoyu için öncelikle ekonomik refah anlamı taşıırken barış, demokrasi ve kültürel çeşitlilik gibi kavramlar ancak ikincil derecede AB ile özdeşleştirilmektedir. Türkiye kamoyunun %50'sinden azının AB'nin olumlu rol oyanayacağını düşündüğü Güz 2004'de ancak 3 siyasa alanı var iken Bahar 2005'de bu sayı 5 siyasa alanına çıkmıştır. Bunlar dışında tüm alanlarda açık bir çoğunluk AB etkisinin olumlu olacağı beklentisindedir. AB'den duyulan korkunun daha çok kültürel farklılaşma üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin Türkçe'nin kullanımının azalacak olması, uyuşturucu ticareti ve organize suçun artması ve ulusal kültür ve kiminin kaybı kamuoyunun yarından fazlası için korku duyulan konulardır.

Avrupa'da genel olarak gözlenen siyasi birliğe doğru bir gelişmeye destek Türkiye'de de mevcuttur ancak her ikisinde de bu desteğin hafif de olsa düştüğü de gözlenmektedir. Üye ülkeler genelinde AB'nin önümüzdeki beş yıl içerisinde oynayacağı rolün azalacağı değerlendirmesi yapılırken üyelik görüşmelerine başlama arefesinde Türkiye'de bu beklenti artmaktadır.

Türkiye kamuoyunun AB'nin izlemesi gereken politikalar konusunda da AB kamuoylarıyla uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Ülkeler arasında farklılaşmalara rağmen gerek Türkiye'de gerek AB üye ülkelerinde işsizlikle mücadele, yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele ve terörle mücadele en önemli üç konu olarak görülmektedir. Türkiye kamuoyu Avrupa'da barış ve güvenliğin sağlanması, organize suç ve uyuşturucu madde trafiğiyle mücadele, çevre korunması ve yasadışı göç gibi konulara pek ilgi göstermezken bunlar Avrupa kamuoylarının ikincil de olsa önem verdiği konular arasındadır.

Araştırmada Fransa ve Hollanda referandumları sonrasında Avrupa anayasasının karşılaştığı güçlükler hakkında da bir fikir elde etmeyi mümkün kılan bulgular vardır. Avrupa için bir anayasa fikrine Güz 2004'de %68 olan destek AB genelinde %61'e gerilemiştir. Benzer bir gerileme Türkiye'de de gözlenmektedir. İlginç olan bu anayasa hakkında bilgi düzeyinin son derece düşük olmasıdır. Türkiye'de bu bilgi düzeyi AB geneline göre daha da düşüktür. Bu düşük bilgi düzeyine rağmen "Bildığınız kadarıyla, Avrupa Anayasası'ndan yana mısınız yoksa Avrupa Anayasası'na karşı mısınız?" sorusuna AB genelinden %48 destek gelmiştir.

Referandumlarda Anayasa'yı red eden Fransa ve Hollanda kamuoylarında ise sırasıyla %44 ve %43 Anayasa'ya karşıt grup vardır. %50'nin üzerinde Anayasa desteği sadece altı ülkede vardır ki bunlar arasında en yüksek düzey Belçika'da %71 Almanya'da ise %59'dur. Anayasa'ya taraftar olma nedenleri ülkeden ülkeye çok farklılık gösterse de AB projesinin devamı için zaruridir demeye gelen bir görüş her ülkede ağırlık kazanmış görünmektedir. Karşıtların nedeni de ülkeden ülkeye çok değişirken bilgi düzeyi eksikliği ve ülke egemenliklerinin kısıtlanması burada ön plana çıkmaktadır.

AB genişleme sürecine desteğin azalmakta olduğu hatta bu sürecin durmasını isteyen kamuoyu görüşünün bazı ülkelerde ön plana çıkmakta olduğu da göze çarpmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gelecekte üye olacak ya da üyelik sürecine girebilecek 12 ülkenin gelecekte AB'nin bir parçası olarak görülmek istenip istenmediği sorgulanmıştır. Burada Türkiye'yi AB'nin bir parçası olarak görmek istemeyenler AB genelinde %52'lik bir çoğunluktur. İyimser bir görüşle bu çoğunluğun çok geniş olmadığı söylenebilir. Ancak değişik ülkeler açısından bakıldığında Türkiye'yi AB'nin bir parçası olarak görmek istemeyenlerin çoğunlukta olduğu 14 ülke vardır.

Genel olarak Türkiye kamuoyunun dış politika ve savunma konularına AB kamuoylarından daha soğuk yaklaştığı söylenebilir. Yine de, destek düzeyinde üye ülkelerin altında kalıyor olmasına rağmen Türkiye kamuoyunun net çoğunluğunun bu sorgulamalarda söz konusu ortak dış, savunma ve güvenlik politikası seçeneklerine destek verdiği görülmektedir. Zaman içerisinde, Güz 2004 ile karşılaştırıldığında dış politika ve savunma politikası konularında AB'nde ortak bir tavır prensibine Türkiye kamuoyunun daha sıcak bakma eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Her halükarda bu sorular oldukça zor ve karmaşık konularla alakalıdır. Sıradan vatandaşların ilgi alanı ve bilgi düzeyini de aşmaktadırlar. Henüz AB üyelik sürecinin çok başında olan Türkiye'de kamuoyunun belki de AB projesinin kamuoyu açısından en hassas, anlaşılması güç konularından biri olan dış politika ve savunma konularında mevcut Avrupa kamuoylarından daha muhafazakar ve şüpheli olmasına şaşmamak gerekir.

Önceki çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da ABD'nin dünya politikasında oynamakta olduğu rolün değerlendirmesi üzerine de birkaç soru sorulmuştur. Türkiye bu konuda da Avrupadaki genel eğilimlere uyum göstermekte ve ABD politikalarına karşı şüpheli ve eleştirel bir tavır sergilemektedir.

Yapılan değerlendirmelerin hepsinde AB'nin dış politika alanları üzerine etkisi üzerine AB üye ülkeleri ve Türkiye'deki olumlu değerlendirmeler ABD için yapılanlardan oldukça daha yüksektir. Gerek AB gerek Türkiye kamuoyu AB'nin tüm politika alanlarındaki etkisini ABD'den çok daha olumlu bulmaktadırlar. Belki de bu genel değerlendirme AB ve ABD politikalarının kamuoyları açısından değerlendirmelerinde nasıl bir farklılaşma olduğunu gözler önüne en açık olarak sergilemektedir. Türkiye kamuoyunun bu açıdan AB'ne daha olumlu yaklaşır olması altı çizilmesi gereken önemli bir bulgudur. Güz 2004 sonuçlarına benzer şekilde Bahar 2005'de de AB'nin yumuşak dış politikasının AB ve Türkiye kamuoyları tarafından ABD ile karşılaştırıldığında çok daha başarılı bulunduğu söylenebilir. İlginç olan Türkiye'de ABD'nin olumsuz etkisine vurgu kamuoyunda artarken AB üyeleri arasında olumsuz değerlendirmelerde genel bir düşüş gözlenmektedir.

Önümüzdeki aylarda üyelik görüşmelerinin başlaması sonrasında gerek iç politika gerek dış politika conjektüründeki değişimler Türkiye ve AB kamuoylarının tercihlerinde önemli değişimler yaratabilecektir. Bunlar ancak şu an elimizde olan verilerle karşılaştırılmak suretiyle doğru değerlendirilebilecektir.

EK

Araştırmada Kullanılan Soruformu